

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Katedra obchodu

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Obchodní podnikání

Analýza výrobní a odbytové kapacity bioproduktů
ve vybraných mikroregionech

Knihovna JU - ZF

3114700285

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Hana Doležalová, Ph.D.

Autor:

Jana Hajíčková

2006

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zemědělská fakulta
Katedra obchodu
Akademický rok: 2004/2005

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana HAJÍČKOVÁ**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Obchodní podnikání**

Název tématu: **Analýza výrobní a odbytové kapacity bioproduktů ve vybraných mikroregionech**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Analýza ekologických zemědělských a zpracovatelských aktivit ve vybraných mikroregionech Jihočeského kraje. Posouzení rozvojového potenciálu v oblasti zemědělské prvovýroby i finální produkce biopotravin. Součástí práce bude posouzení využití podpor z evropských fondů, definování překážek a podmínek pro jejich efektivnější využití. Bude proveden primární výzkum forem a úrovně tržní realizace bioproduktů (biopotravin).

Metodický postup:

1. Studium odborné literatury
2. Analýza problematiky vztahující se k ekologickému zemědělství a výrobě biopotravin ve vybraných mikroregionech
3. Formulace obecných závěrů

Rámcová osnova:

1. Úvod, 2. Literární přehled, 3. Použitá metodika, 4. Analýza rozvoje ekologického zemědělství a výroby biopotravin ve vybraných mikroregionech, 5. Tržní uplatnění produkce, 6. Závěr, 7. Použitá literatura, 8. Přílohy.

Rozsah práce: 40- 50 stran
Rozsah příloh: dle potřeby
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

- Pražská, L., Jindra.J.: Obchodní podnikání. Praha: Management Press, 2001
Moudrý, J.: Biopotraviny: hodnocení kvality, zpracování a marketing. Praha: ÚZPI, 2002
Bulletin ekologického zemědělství: Prodej biopotravin Manuál pro prodejce biopotravin. Šumperk: Svaz ekologických zemědělců Pro-bio, 2001
Zákon 242/2000 Sb. O ekologickém zemědělství
Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010
Zpravodaj KEZ. Chrudim: KEZ, o.p.s., 2001 - 2005
Výroční zpráva KEZ. Chrudim: KEZ, o.p.s., 2003 - 2005

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Hana Doležalová, Ph.D.
Katedra obchodu

Datum zadání bakalářské práce: 8. února 2005
Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2006

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.

děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Marie Hesková, CSc.

vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 8. února 2005

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Analýza výrobní a odbytové kapacity bioproduktů ve vybraných mikroregionech“ vypracovala samostatně na základě svých a poskytnutých výsledků a použila jen materiály, které uvádím v seznamu použité literatury.

Práce byla zpracována v rámci výzkumného záměru Zemědělské fakulty Jihočeské univerzity MSM 6007665806.

V Dolních Kněžekladech duben 2006

Jana Hajíčková
Podpis bakaláře

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí bakalářské práce, Ing. Haně Doležalové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a čas, který mi věnovala během konzultací.

OBSAH

1	ÚVOD.....	1
2	LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	3
2.1	ZÁKLADNÍ CÍLE A PRINCIPY EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A ZPRACOVÁNÍ BIOPRODUKCE.....	3
2.1.1	Cíle ekologického zemědělství a výroby biopotravin podle IFOAM.....	3
2.1.2	Principy ekologického zemědělství	5
2.2	KVALITA BIOPRODUKTŮ.....	7
2.2.1	Nutriční kvalita.....	8
2.2.2	Technologická kvalita.....	8
2.2.3	Senzorická kvalita	9
2.2.4	Hygienická kvalita	9
2.3	ZAHÁJENÍ EKOLOGICKÉ PRODUKCE.....	10
2.3.1	Postup při zahájení ekologického hospodaření	10
2.3.2	Postup při zahájení výroby biopotravin.....	11
2.4	KONTROLA A CERTIFIKACE PRODUKCE.....	11
2.4.1	Systém inspekce EU.....	11
2.4.2	Kontrolní systém v České republice.....	12
2.4.3	Certifikace.....	15
2.4.4	Sankční opatření.....	16
2.5	OZNAČOVÁNÍ BIOPRODUKCE.....	18
2.5.1	Označování bioproduktu.....	18
2.5.2	Označování biopotravin.....	19
2.6	ZPRACOVÁNÍ BIOPRODUKTŮ.....	20
2.6.1	Předpisy IFOAM, EU.....	20
2.6.2	Zásady zpracování bioproduktů, legislativa České republiky.....	21
2.7	SKLADOVÁNÍ BIOPRODUKTU/BIOPOTRAVIN.....	23
2.8	FORMY PRODEJE.....	23
2.8.1	Přímý prodej.....	24
2.8.2	Zprostředkovaný odbyt.....	26
2.9	Vývoj ekologického zemědělství a bioproduktů v České republice.....	29

3	CÍL A METODIKA PRÁCE.....	34
3.1	HLAVNÍ CÍL PRÁCE.....	34
3.2	DÍLČÍ CÍLE.....	34
3.3	POUŽITÉ METODY.....	34
3.4	POSTUP ŘEŠENÍ.....	34
3.5	HYPOTÉZY.....	35
3.6	ZDROJE INFORMACÍ	35
4	ANALÝZA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A VÝROBY BIOPOTRAVIN V JIHOČESKÉM KRAJI A VYBRANÝCH MIKROREGIONECH.....	36
4.1	ANALÝZA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A VÝROBY BIOPOTRAVIN - JIHOČESKÝ KRAJ.....	36
4.1.1	Obecná charakteristika Jihočeského kraje.....	36
4.1.2	Analýza ekologického zemědělství - Jihočeský kraj.....	38
4.1.3	Analýza výroby biopotravin - Jihočeský kraj	56
4.1.4	Analýza ekologického zemědělství horské a podhorské oblasti – Jihočeský kraj.....	59
4.2	ANALÝZA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A VÝROBY	
4.3	BIOPOTRAVIN – MIKROREGION.....	66
4.2.1	Obecná charakteristika mikroregionu.....	66
4.2.2	Analýza ekologického zemědělství – mikroregion.....	68
4.2.3	Analýza výroby biopotravin – mikroregion.....	78
4.2.4	Analýza ekologického zemědělství v horské a podhorské oblasti – mikroregion.....	78
5	ZÁVĚR.....	82
6	ABSTRAKT.....	85
7	SEZNAM LITERATURY.....	86
8	PŘÍLOHY.....	88

1 ÚVOD

Zemědělství po staletí ovlivňuje krajinu, přírodní zdroje a živou půdu. V období vzestupu intenzifikace zemědělství, však těmito složkám způsobovalo značné škody. Současné konvenční industriální zemědělství v rozvinutých zemích se potýká s důsledky nadprodukce, s existenčními problémy rolníků a se škodami na životním prostředí. Tyto faktory jsou důvody pro tvorbu tzv. agroenvironmentální politiky, jejíž součástí je i ekologické zemědělství.

Jedna z definicí ekologického zemědělství říká, že jde o vyvážený agroekosystém trvalého charakteru, založený na lokálních a obnovitelných zdrojích. Příroda je v ekologickém zemědělství chápána jako jednotný celek se svou vlastní vnitřní hodnotou. Úkolem člověka je povinnost a odpovědnost provozovat zemědělskou činnost tak, aby se kulturní krajina stala harmonickou částí přírody.

Ekologické zemědělství vychází z uceleného systému zásad založených na dodržování souladu s přirozenými biologickými pochody v půdě, rostlinách i u zvířat.

Ekologičtí zemědělci nevyrobí nadprodukcí, protože výnosy plodin a užitkovost zvířat je nižší, dále neznečišťují prostředí, protože agrochemikálie nepoužívají.

Ekologické zemědělství, jako legislativně uznaný zvláštní druh hospodaření, přímo omezuje nebo zakazuje používání škodlivých látek a postupů, které zatěžují životní prostředí a zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce. Naplňuje tak principy trvale udržitelného rozvoje a přispívá k systémovému řešení nově formulovaných společenských požadavků na ochranu životního prostředí a vytváření osídlené kulturní krajiny.

Ve spojení s moderním zesíleným pocitem sounáležitosti se životním prostředím a zodpovědností za vlastní zdraví se do popředí zájmu dostala tzv. „zdravá výživa“. Spotřebitel tak spolurozhoduje o rozsahu výroby surovin a o zpracovatelské struktuře. Zemědělec nese odpovědnost za surovinu. Pro obchod s potravinami zůstává základem standardní kvalita s postupně se prohlubujícími požadavky jak na kvalitu produkčního procesu šetřícího životní prostředí, tak na vyšší kvalitu produkce samé. Takovými potravinami jsou právě biopotraviny se zárukou původu, kontrolovaných zdrojů a postupů v prvovýrobě i ve zpracovatelském úseku. Tyto produkty mívají také vyšší obsah sušiny, jsou lépe skladovatelné a při sensorických testech jsou častěji výše

hodnoceny. V bioproduktech jsou zjišťovány nižší hodnoty reziduí pesticidů a toxických kovů oproti konvenčním potravinám.

Počátky ekologického zemědělství v České republice lze zaznamenat ve 2. pol. 80. let, kdy vznikla organizace Bioagra. Systematicky, se státní podporou bylo ekologické zemědělství rozvíjeno od počátku 90. let. Na ministerstvu zemědělství vznikl odbor pro privatizaci a alternativní zemědělství a současně byla vyčleněna přímá podpora pro rozvoj alternativního zemědělství, převážně na projekty investičního charakteru.

Podniky byly sdruženy do svazů PRO-BIO v Šumperku, BIOWA v Chrudimi, NATURVITA v Třebíči, LIBERA v Praze a ALTERVIN ve Velkých Bílovicích. V dalších letech se rozsah ekologického zemědělství nezvyšoval vlivem odbourání přímých podpor, až do jejich opětovného zavedení v roce 1998. Docházelo však ke kvalitativním změnám jako zlepšení kontrolních mechanismů, zapojení do mezinárodní kontroly, příprava akreditace u IFOAM a EU. Také označení se měnilo od pojmu alternativní přes organické až po současné označení ekologické zemědělství. Významným krokem bylo přijetí zákona č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství plně akceptujícího nařízení rady EU i standardy IFOAM.

Ekologické zemědělství je dnes v České republice stabilizovaný zemědělský systém, který je státem podporován a je dobrou alternativou vývoje zemědělství do budoucnosti.

2 LITERÁRNÍ REŠERŠE

2.1 ZÁKLADNÍ CÍLE A PRINCIPY EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A ZPRACOVÁNÍ BIOPRODUKCE

Ve světě vznikala od začátku minulého století řada nekonvenčních směrů zemědělství (organické, biologické, biologicko-dynamické, přírodě blízké aj.). V roce 1973 vznikla sloučením šesti alternativních směrů zemědělství Mezinárodní federace hnutí organického zemědělství IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movement), která v současnosti sdružuje přes 500 organizací z více než 80 zemí světa. Sjednocujícím prvkem všech zúčastněných subjektů je harmonizace produkční funkce zemědělství s péčí o krajinu, přírodní zdroje a podporu trvale udržitelné společnosti.

2.1.1 Cíle ekologického zemědělství a výroby biopotravin podle IFOAM

Základní cíle ekologické produkce a zpracovatelsství jsou nejvyšší světovou organizací ekologického zemědělství IFOAM definovány následovně:

- Produkovat potraviny vysoké jakosti a v dostatečném množství.
- Brát ohled na širší sociální a ekologické dopady organické výroby a zpracovatelských systémů.
- Podporovat a rozvíjet v rámci systému hospodaření biologické cykly zahrnující mikroorganismy, půdní flóru a faunu, rostliny a živočichy.
- Rozvíjet hodnotné a udržitelné vodní ekosystémy.
- Udržovat a zvyšovat dlouhodobou úrodnost půdy.
- Zachovávat genetickou rozmanitost produkčního systému a jeho okolí, včetně ochrany stanovišť zvěře a rostlin.
- Podporovat zdravý způsob využívání a náležitou péči o vodu, vodní zdroje a veškerý život v ní.
- Vytvářet harmonickou rovnováhu mezi rostlinnou výrobou a chovem hospodářských zvířat.
- Zajistit všem hospodářským zvířatům vhodné životní podmínky s náležitým ohledem na základní aspekty jejich vrozeného chování.
- Minimalizovat znečištění prostředí.
- Zpracovávat organické produkty s využitím obnovitelných zdrojů.

- Vyrábět textilie dobré jakosti s dlouhou trvanlivostí.
- Umožnit všem, kteří se zapojí do organické výroby a zpracovatelství, takovou kvalitu života, která bude znamenat splnění základních potřeb a zajistí přiměřený výnos a uspokojení z práce, včetně bezpečného pracovního prostředí.
- Postupovat směrem ke kompletnímu produkčnímu, zpracovatelskému a distribučnímu řetězci, který bude sociálně spravedlivý i ekologicky zodpovědný.

Uvedené cíle jsou rozpracovány v základní směrnici IFOAM BASIC STANDARDS, která má oficiální název „*Základní normy pro organické zemědělství a zpracování a předpisy pro kávu, kakao a čaj, hodnocení vstupů*“. IFOAM BASIC STANDARDS mají vzhledem k celosvětové platnosti charakter obecných a minimálních norem. Jsou výchozím rámcem pro národní, regionální či svazové směrnice, které jsou podrobnější a konkrétnější podle specifických podmínek.

Pro členské státy Evropské unie je v souladu s pokyny IFOAM vypracováno Nařízení rady (EHS) č. 2092/91 o organické výrobě zemědělských výrobků a značení takto vyráběných zemědělských výrobků a potravin. Pro živočišnou produkci, která dříve nebyla normativně usměrňována, je od roku 1999 Nařízení EEC č. 1894/99 o chovu zvířat v ekologickém zemědělství. Legislativa jednotlivých členských zemí pak následně z těchto nařízení vychází a upřesňuje je podle svých podmínek.

V České republice se systém ekologického zemědělství prvotně opíral o Metodický pokyn pro ekologické zemědělství z roku 1993, vydaný Ministerstvem zemědělství ČR. Od 1.1. 2001 nabývá platnosti Zákon o ekologickém zemědělství č. 242/2000 Sb., který plně akceptuje pokyny IFOAM i výše uvedených nařízení EU.

Ekologické zemědělství je v tomto zákoně definováno jako: „zvláštní druh zemědělského hospodaření, který dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky stanovením omezení či zákazů používání látek a postupů, které zatěžují, znečišťují nebo zamořují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce a který zvýšeně dbá na vnější životní projevy a chování a na pohodu chovaných hospodářských zvířat.“

2.1.2 Principy ekologického zemědělství

Principy ekologického zemědělství lze shrnout do obecných zásad:

Pěstování rostlin

- základem je pestrý osevní postup, v němž musí být zastoupeny jeteloviny nebo luskoviny;
- osevní postup a pěstitelské technologie musí bránit erozi půdy;
- struktura plodin musí umožnit střídání plodin s malou konkurenční schopností vůči plevelům s plodinami s větší schopností konkurence;
- druhová pestrost pěstovaných plodin musí skýtat dostatečné možnosti pro přežívání prospěšných organismů (predátoři škůdců apod.), monokultury jsou zakázány;
- vegetační kryt má být dlouhodobý, pokud možno i přes zimu;
- plevele se regulují agrotechnickými metodami (cílem je potlačení plevelů pod hladinu ekonomické škodlivosti, nikoliv jejich vyhubení), používání herbicidů je zakázáno;
- ochrana rostlin proti chorobám je založena na podpoře samoregulační funkce agroekosystému, biologických a biotechnických metodách, používání syntetických přípravků na ochranu rostlin je zakázáno;
- hnojení a výživa rostlin je založena na vyváženém osevním postupu a využívání statkových hnojiv, používání syntetických minerálních hnojiv je zakázáno;
- pěstování odrůd plodin vyšlechtěných pomocí genových manipulací je zakázáno;
- ekologicky stabilizující prvky v krajině (meze, remízky, břehové porosty apod.) musí být zachovány a musí být o ně řádně pečováno.

Chov zvířat

- základním požadavkem je vytvořit zvířatům co nejpřirozenější životní podmínky;
- ustájení musí odpovídat fyziologickým a etologickým potřebám zvířat, jsou zakázány klecové chovy, ustájení na rošttech a trvalé vazné ustájení bez přístupu do výběhu nebo na pastvu;
- zvířata musí mít dostatek prostoru pro ležení a odpočinek, lože musí být stlané přírodními materiály;
- zvířata musí mít dostatek volného pohybu včetně pastvy a musí být přiměřeně chráněna proti extrémům počasí;

- krmivo musí odpovídat fyziologickým požadavkům jednotlivých druhů a kategorií zvířat a jejich užitkovosti;
- stimulatory růstu, syntetické zchutňovače krmiv, konzervační látky a močovina jsou zakázány;
- principem péče o zdraví zvířat je prevence (zdraví zvířat neznamená jen prostou absenci nemocí, ale také schopnost odolávat infekci, parazitům, metabolickým potížím a schopnost rychlého zahojení poranění);
- v případě onemocnění musí být cílem léčby vyhledání a odstranění příčin, které způsobily snížení přirozené imunity organismu; homeopatické a naturopatické způsoby léčby mají přednost před konvenčním léčením, osvědčila-li se jejich účinnost;
- při konvenční (alopatické) léčbě se prodlužuje ochranná lhůta udávaná výrobcem léčiva na dvojnásobek, není-li stanovena, trvá 48 hodin;
- rutinní aplikace léčiv, stimulatorů, hormonů (včetně hormonální synchronizace říje) a přenos embryí jsou zakázány;
- je zakázáno chovat organismy vzniklé na základě genových manipulací nebo používat produkty z nich odvozené a zkrmovat produkty z nich pocházející.

Zpracování bioproduktů

- produkty musí být skladovány, zpracovány a přepravovány povolenými šetrnými postupy tak, aby byla co nejvíce zachována jejich kvalita;
- musí být vyloučena možnost jejich kontaminace nežádoucími látkami nebo konvenčními produkty;
- v průběhu výroby, dopravy a distribuce biopotravin musí být zajištěna jejich pravost a vyloučena možnost jejich záměny za konvenční potraviny, vyžaduje se časové nebo prostorové oddělení bioproduktů od produktů jiného původu;
- kontrolován je celý výrobní proces včetně použitých receptur, povolené přísady a pomocné látky (pro konzervaci, stabilizaci apod.) jsou přesně stanoveny;
- je zakázáno používat tyto výrobní postupy: výměna iontů, hydrogenace, bělení, ozařování a mikrovlnný ohřev, nakládání, uzení, zjemňování apod. nelze použít chemikálie;
- kvalita a chuť je dána čerstvými biosurovinami, používání barviv, aromatických látek, sladidel a vitamínů syntetického původu je zakázáno.

Zákon o ekologickém zemědělství stanoví kromě podmínek hospodaření v ekologickém zemědělství i podmínky pro výrobu biopotravin a upravuje systém osvědčování původu bioproduktů a biopotravin a jejich označování, jakož i výkon kontroly a dozoru nad dodržováním tohoto zákona.

Bioprodukt - je podle zákona o ekologickém zemědělství surovina rostlinného nebo živočišného původu, získaná v ekologickém zemědělství a určená na základě osvědčení k výrobě biopotravin.

Biopotravina - je potravina vyrobená za podmínek uvedených v zákoně o ekologickém zemědělství a splňující požadavky na jakost a zdravotní nezávadnost stanovené zvláštními předpisy, na něž bylo vydáno osvědčení o biopotravině.

Specifikou ekologického zemědělství je vypracovaný systém kontroly a certifikace dodržování povolených produkčních postupů resp. nepřekračování zákazů daných zákonem. Spotřebitel tak může v kterémkoliv bodě produkčního, zpracovatelského a obchodního řetězce dostat informaci o místě a způsobu výroby i garanci o souladu činností se zákonem o ekologickém zemědělství.

Je zřejmé, že biopotraviny musí splňovat všechny požadavky na běžné, konvenčně vyráběné potraviny a navíc musí být vyprodukovány za specifických kontrolovaných podmínek. Zákon zakazuje preferovat bioprodukty z hlediska vyšší kvality, ačkoliv vzhledem ke způsobu produkce lze v řadě aspektů vyšší kvalitu bioproduktů předpokládat.

(Literatura 1, 5, 8, 20)

2.2 KVALITA BIOPRODUKTŮ

Chápání pojmu kvality v ekologickém zemědělství je poněkud odlišné a definice „celostní“ kvality má obsah širší o nové morálně-etické a socio-psychologické aspekty. Dimenze pojmu kvality zahrnuje v sobě v tomto případě i hodnotu celého produkčního procesu a systému, ve kterém se odehrává a jímž působí na životní prostředí. Zvýšená pozornost je věnována souvislosti mezi výživou a zdravím, životní aktivitou, odolností organismu atd. Za méně významné se naopak považují technologické vlastnosti preferované zpracovatelem a diktované často potřebami automatizované potravinářské výroby. Kvalita biopotravin není dosud nikde ve světě legislativně definována, pochopitelně kromě základního požadavku, že byly vyprodukovány a kontrolovány

podle zásad IFOAM. Musí ovšem splňovat limity příslušných jakostních a hygienických norem pro běžné potraviny. Souhrnně lze říci, že u ekologicky vypěstovaných produktů je možné s vysokou pravděpodobností očekávat vyšší hygienickou a velmi často i nutriční hodnotu, lepší skladovatelnost a někdy i senzoricou hodnotu než u technologií konvenčních. Toto konstatování nemusí platit vždy a za všech okolností. V nařízení příslušné komise Evropské unie (O ekologickém zemědělství a označování biopotravin) z roku 1991 se výslovně uvádí, že etiketa potvrzující původ nemá u spotřebitele vzbudit dojem, že je současně garancí lepší nutriční a zdravotní hodnoty nebo chuťových vlastností.

2.2.1 Nutriční kvalita

Při vyjadřování nutriční (výživové) hodnoty máme na mysli převážně pozitivní aspekty, tedy obsah látek příznivě se uplatňujících v lidské výživě, jejich vnitřní skladbu a vzájemné poměry. Při srovnávacích studiích odlišných pěstitelských technologií bývají po stránce nutriční častěji výše hodnoceny produkty ekologického zemědělství. V obsahu bílkovin jsou ovšem někdy slabší v důsledku dusíkového deficitu při absenci průmyslových hnojiv, zastoupení nezbytných aminokyselin v nich však naopak může být i lepší.

2.2.2 Technologická kvalita

Technologická kvalita zahrnuje vhodnost pro různé formy zpracování v průmyslu i v kuchyni (loupatelnost, výtěžnost, barevnou stálost, vhodnost k vaření, pečení, k různým formám konzervace atd.), odolnost při transportu, skladovatelnost aj. Produkty z ekologického zemědělství se zpravidla vyznačují lepší skladovatelností. Obsah vody v produktech vypěstovaných konvenčním způsobem je vyšší často zásluhou hnojení, zejména dusíkatého, které zpomaluje dozrávání, takže produkty se sklízí zpravidla v „mladší“ vegetační fázi a déle po sklizni vykazují zvýšenou aktivitu enzymů. To vede k růstu ztrát při následném skladování a k snadnější atakovatelnosti méně kompaktních pletivových struktur škodlivými mikroorganismy, zejména plísněmi. Ekologicky vypěstované produkty podléhají při skladování hnilobným procesům méně.

Skladovací ztráty u různých druhů zeleniny a brambor z konvenční výroby činí 25-60%, zatímco u ekologické produkce jen 15-35%. Ekologická forma pěstování může mít negativní dopad na technologickou hodnotu tam, kde je rozhodující obsah bílkovin.

Pšenice vypěstovaná bez aplikace průmyslových dusíkatých hnojiv poskytuje někdy zrno s natolik sníženým obsahem lepku, že už je sotva použitelná v mlýnsko-pekárenském sektoru. U sladařského ječmene je pokles obsahu bílkovin naopak předností.

2.2.3 Senzorická kvalita

U sensorické hodnoty hraje velmi závažnou roli obchodní jakostní klasifikace pro jednotlivé druhy produktů. Hmotnost, velikost, tvar, barva a vnější vzhledová bezchybnost jsou pro jednotlivé třídy předepsány normou a rozhodují o cenových relacích. Optimální vnější sensorické vlastnosti jsou u většiny produktů daleko snadněji dosažitelné v konvenční výrobě za pomoci vydatného hnojení a využití pesticidů. Ekologicky hospodařící pěstitele to ovšem nutí ke snaze, aby vzhled bioproduktů byl stejně bezvadný jako produktů konvenčních. Sensorická jakost bioproduktů může být horší i v důsledku zvýšeného obsahu kyselin, tříslovin, alkaloidů a některých minerálních látek. Ekologicky vypěstované produkty mají zpravidla také pevnější, tvrdší a houževnatější texturu, což nevyhovuje části spotřebitelů, upřednostňujícím měkčí potraviny. Podle novějších průzkumů trhu je však možné soudit, že spotřebitelská skupina dávající přednost ekologickým výpěstkům před konvenčními je shledává lepšími i podle chuťových vlastností.

2.2.4 Hygienická kvalita

Z aspektů ekologického zemědělství je možno výraznější pozitiva obecně očekávat především v případě hygienické jakosti, vyjadřující zejména stupeň kontaminace produktů cizorodými a ostatními škodlivými látkami. Zdravotní hlediska jsou hlavní motivací zájmu spotřebitelů o biopotraviny, což potvrdily průzkumy trhu v zahraničí. Ekologický způsob pěstování rostlin dává předpoklady k tomu, aby produkty byly méně zatíženy např. toxickými kovy, rezidui pesticidů i dusičnany. V oblasti hygienické hodnoty se však v poslední době začala psát nová kapitola o přírodních toxických látkách v potravinových surovinách a v potravinách, tedy o problému, který právě u ekologicky vypěstovaných produktů nelze podceňovat. Někteří odborníci přisuzují přirozeným toxinům (včetně mikrobiální kontaminace) dokonce významnější negativní úlohu ve výživě než „klasickým“ antropogenním kontaminantům, jakými jsou těžké kovy, rezidua syntetických pesticidů a potravinářská aditiva. V jednotlivých rostlinných druzích se vyskytuje řada různých bioaktivních

látek, z nichž mnohé jsou toxické. Vyvinuly se jako součást obranného systému rostlin proti různým chorobám a škůdcům a jsou proto někdy též evidovány jako „přírodní pesticidy“, „přírodní toxiny“ nebo „fytoalexiny“.

(Literatura 2, 3)

2.3 ZAHÁJENÍ EKOLOGICKÉ PRODUKCE

2.3.1 Postup při zahájení ekologického hospodaření (registraci žadatele)

Každý nový zájemce, který hodlá podnikat v ekologickém zemědělství, musí podat žádost o registraci na Ministerstvo zemědělství. Přílohou žádosti o registraci musí být vyjádření kontrolní organizace, že žadatel prošel vstupní kontrolou a plní podmínky zákona i nařízení. V praxi je proto nezbytné postupovat tak, že žadatel nejdříve zkontaktuje příslušnou kontrolní organizaci, přihlásí se u ní ke kontrole a certifikaci, uzavře s ní smlouvu o kontrole, kontrolní organizace provede vstupní kontrolu a poté vystaví příslušné potvrzení, které tvoří přílohu k žádosti o registraci.

Žádost je možno podat:

- a) pro pěstování rostlin (pouze rostlinná produkce, součástí ekofarmy není žádný chov hospodářských zvířat);
- b) pro pěstování rostlin i chov hospodářských zvířat (klasická uzavřená ekofarma, tento způsob registrace je nejvhodnější);
- c) pro chov hospodářských zvířat, pokud již nabylo právní moci rozhodnutí o registraci pro pěstování rostlin (podmínkou pro podání žádosti je ukončené přechodné období pro pastviny a/nebo výběhy určené pro chov těchto zvířat);
- d) pro chov včel (včelař nemusí být podnikatel, nemusí podnikat na ekofarmě, ale stanoviště včelstev, jakož i další péči o včelstva a včelařskou činnost musí podřídit tomuto zákonu).

Registrací je zahájeno tzv. přechodné období na ekologické zemědělství. Je to období, kdy se uskutečňuje přechod konvenční farmy na ekofarmu. Začíná dnem, kdy konvenční zemědělec doručí žádost o registraci na MZe, trvá 2 roky na orné půdě, travních porostech a u chovu ryb a 3 roky u sadů, vinic a chmelnic. Doba přechodného období musí být dodržena u orné půdy před vysetím plodiny, u travních porostů před využitím produkce z tohoto porostu jako krmiva a u sadů před první sklizní.

2.3.2 Postup při zahájení výroby biopotravin

Každý, kdo hodlá zahájit výrobu biopotravin, musí podle zákona o ekologickém zemědělství tuto skutečnost oznámit Ministerstvu zemědělství.

Rovněž ekologičtí podnikatelé (ekologičtí zemědělci), kteří se současně s ekologickým zemědělstvím zabývají také výrobou biopotravin, podávají jak žádost o registraci jako ekofarma, tak i ohlášení jako výrobce biopotravin. Součástí žádosti jsou:

- a) Popis provozní jednotky - budovy, sklady, technologické zařízení, dopravní a manipulační prostředky, způsob oddělení výroby biopotravin od výroby konvenčních potravin, používané technologické postupy.
- b) Plán provozních budov s vyznačením umístění technologických zařízení a toku surovin a výrobků při výrobě s oddělením výroby biopotravin od výroby konvenčních potravin.
- c) Plán skladů s vyznačením oddělení skladování bioproduktů (surovin) a biopotravin od konvenčních surovin a potravin.
- d) Seznam vyráběných konvenčních potravin.
- e) Obaly pro jednotlivé biopotraviny a balení (materiály použité na obaly).
- f) Vzorčky etiket (čelních, zadních, případně příbalových letáků apod.) pro jednotlivé biopotraviny (případně balení, pokud se etikety pro jednotlivá balení vzájemně liší).
- g) Podnik, který bude vyrábět anebo uvádět do oběhu vedle bioproduktů a biopotravin i konvenční produkty a potraviny, zpracuje pro potřeby kontroly vnitřní předpis.

(Literatura 4, 5, 7, 15)

2.4 KONTROLA A CERTIFIKACE PRODUKCE

2.4.1 Systém inspekce EU

Nařízení rady č. 2092/91 EHS ukládá členským státům povinnost zavést systém inspekce provozovaný jedním nebo několika inspekčními orgány či schválenými soukromými institucemi. Současně určí orgán odpovědný za schvalování těchto institucí a dozor nad nimi.

Inspekční instituce jsou povinny zpracovat podrobný popis inspekčních a preventivních opatření, která budou při kontrole provozovatelů aplikovat, a systém sankcí, které budou uplatňovat při zjištění nesrovnalostí. Na základě provedených inspekcí zpracují (každoročně do 31.1.) seznam provozovatelů, kteří podléhali jejich kontrole a zprávu o inspekci a předloží je odpovědnému orgánu své země. Při dovozu

ze třetích zemí (mimo EU) je vyžadován certifikát od kompetentních orgánů těchto zemí, který zaručuje ekvivalentnost produkčních a inspekčních postupů. Může být vyžádána vlastní inspekce, která ekvivalentnost uvedených postupů prověřuje.

Inspekční instituce také zajišťuje, aby v případě nesrovnalostí bylo z celé nevyhovující partie odstraněno značení, které poukazuje na ekologickou produkční metodu a v případě odhalení zjevného přestupku nebo přestupku s dlouhodobým dopadem byl dotyčnému provozovateli zakázán odbyt výrobků s takovým označením.

Inspekční instituce odpovídá za odbornou úroveň, objektivnost, účinnost a důvěrnost kontroly.

2.4.2 Kontrolní systém v České republice

Kontrolní organizace

Ministerstvo zemědělství vykonává dozor nad dodržováním Zákona o ekologickém zemědělství u subjektů u něho přihlášených nebo registrovaných jako ekologičtí podnikatelé. K tomu účelu uzavírá na základě výběrového řízení smlouvu s právnickou osobou, kterou pověřuje prováděním kontroly a dalších odborných úkonů. Současně ji opravňuje k vydávání osvědčení o původu bioproduktů nebo osvědčení o biopotravině.

Do roku 2006 byla v České republice jedinou oprávněnou právnickou osobou Kontrola ekologického zemědělství - KEZ, o.p.s. (dále jen KEZ), nevládní nezisková organizace založená v roce 1999, od roku 2006 byl zrušen monopol v této oblasti a bylo vypsané výběrové řízení. Německá organizace ABCERT, GmbH si v České republice vytvořila pobočku pro kontrolu ekologického podnikání. Dále vzniká česká organizace na kontrolu ekologického podnikání Biokont, s.r.o.. Cílem je zjednodušení administrativy a finanční náročnosti na kontrolu ekologického podnikatele. Každá osoba podnikající v ekologickém zemědělství musí mít uzavřenou platnou smlouvu s některou ze zmíněných kontrolních organizací.

Dále bude činnost kontrolních organizací představena na příkladu KEZ, o.p.s.

KEZ vykonává následující činnosti:

- nezávislou kontrolu a certifikaci producentů, zpracovatelů a obchodníků zařazených v systému ekologického zemědělství a jejich produktů, o zajišťování vzdělávání nezávislých inspektorů, zajišťování propagace a osvěty ekologického zemědělství;
- spravování a ochrana grafického znaku „BIO - Produkt ekologického zemědělství“ a jeho modifikace a udělování práva na jejich užívání;
- pořádání obecně propagačních akcí s tematikou ekologizace zemědělství a ochrany životního prostředí;
- ediční činnost;
- školení a semináře v oblasti ekologického zemědělství a ochrany přírody;
- zastupování zájmu českého ekologického zemědělství;
- mezi doplňkové činnosti patří poradenská a konzultační činnost a výzkum v oblasti ekologizace zemědělství;

Podnikatelé, kteří projeví zájem o zařazení do systému kontroly a certifikace ekologického zemědělství, se mohou přihlásit u KEZ, o.p.s. v průběhu celého roku. Na základě vyplněné přihlášky a předloženého projektu je podnik zaregistrován.

Oddělení kontroly KEZ provádí pomocí externích inspektorů kontrolní návštěvy ekologických podniků. Kontrola se provádí i u výrobců biopotravin a osob, které uvádějí bioprodukty či biopotraviny do oběhu.

Druhy kontroly

Ohlášená kontrola

Každý podnik podléhá minimálně jednou za rok celkové kontrole, která je ohlášená. Inspektor ohlásí podniku termín kontroly předem. Kontrola zahrnuje celý podnik, tj. pozemky a kultury, stáje a zvířata, stroje, technologická zařízení a technologie, sklady a ostatní provozní prostory, obaly a etiketaci, provozní, skladovou a účetní evidenci. Kontrolor ověří rovněž správnost a úplnost údajů uvedených v přihlášce a vyplní formulář zápisu o kontrole.

Neohlášené kontroly

Neohlášené kontroly jsou dvojího druhu: nařízené a namátkové. Nařízené kontroly jsou cílené. Tento typ kontroly se využívá v případech problematických

podniků nebo vzniklo-li podezření na použití nepovolených prostředků nebo postupů. Účelem kontrol nařízených Certifikačním výborem je zjištění, zda podnik plní uložená nápravná opatření.

KEZ, o.p.s. každoročně zpracovává také plán namátkových kontrol, které slouží mimo jiné ke zhodnocení úrovně a objektivnosti práce inspektorů.

Revizní inspekce

Na základě písemné žádosti, stížnosti nebo odvolání podnikatele může v souladu se sankčním řádem ředitel KEZ, o.p.s., Certifikační výbor nebo MZe ČR nařídit revizní inspekci.

Postup kontroly

- *obecná kritéria*
 - osobnost farmáře (odpovědné osoby);
 - informovanost pracovníků (znalost Zákona o ekologickém zemědělství a prováděcí vyhlášky);
 - včasnost provádění pracovních zásahů a preventivní opatření;
 - pořádek v podniku;
 - ochrana a obnova ekologické stability v hospodářském obvodu podniku;

- *kontrola rostlinné produkce*
 - osivo a sadba;
 - pozemky, plodiny odrůdy;
 - osevní postup;
 - hnojení;
 - ochrana rostlin;

- *kontrola živočišné produkce*
 - druhy a kategorie chovaných zvířat;
 - technologie chovu a ustájení;
 - zdravotní stav a ošetřování zvířat;
 - zákroky na zvířatech;
 - krmení zvířat;
 - nákup zvířat;

- kontrola zpracování, evidence a prodeje bioprodukce
- posklizňové zpracování a skladování;
- zpracování rostlinných produktů na farmě;
- zpracování živočišných produktů na farmě;
- kontrola prodeje;
- prodej k dalšímu zpracování;
- prodej na farmě;
- kontrola vedení účetní a skladové evidence;
- oddělení účetní a evidence při souběžné produkci;
- postup při zjištěném porušení zákona o EZ;
- produkty přihlášené k certifikaci;
- žádost o výjimky;
- souhrnné hodnocení podniku.

Po ukončení kontroly je sepsána kontrolní zpráva, která obsahuje zejména popis zjištěných skutečností s uvedením nedostatků. Kontrolovaná osoba potvrdí podpisem její převzetí, případně se vyjádří ke zprávě.

Při kontrole jsou nejčastěji zjišťovány závady způsobené nedokonalou znalostí předpisů, malými praktickými zkušenostmi nebo nedostačujícími technickými či organizačními podmínkami.

2.4.3 Certifikace

Inspektor odešle vyplněný zápis o kontrole společně s ověřenou, případně doplněnou přihláškou a ostatními podklady na oddělení kontroly KEZ, o.p.s. Zde se zápisy vyhodnotí a připraví podklady pro jednání Certifikačního výboru. Certifikační výbor je nezávislým orgánem s rozhodovací pravomocí, v jehož kompetenci je:

- rozhodnutí o zařazení podnikatele do Ústředního seznamu producentů a zpracovatelů biopotravin vydávaného MZe ČR;
- rozhodnutí o udělení certifikátu na produkci (příloha 1), který umožňuje používání značky „Bio-produkt ekologického zemědělství“ u výrobků, které odpovídají zákonu o ekologickém zemědělství;
- povolení výjimky v odůvodněných případech;
- udělení osvědčení o původu;
- nařízení revizní inspekce na základě odvolání podnikatele;

- uložení sankce za porušení zákona o ekologickém zemědělství spolu se lhůtou pro jejich odstranění (inspektor tyto sankce a lhůty pouze navrhuje).

2.4.4 Sankční opatření

Při zjištění rozporů se zákonem je možné: nařídit odstranění označení bioproduktu, zakázat označovat bioprodukty, pokutovat výrobce či prodejce (od 10 tisíc Kč do 1 milionu Kč), nebo ho vyškrtnout ze seznamu registrovaných podniků.

Druhy sankcí

Přerušování kontroly

Tato „sankce“ se využívá zejména v těchto případech:

- odebrání vzorku v případě podezření na použití nepovolených látek a přípravků;
- ekologický podnikatel není schopen v době kontroly předložit nezbytný doklad (např. fakturu, osvědčení o původu apod.).

De facto se nejedná o sankci, ale o opatření, které umožňuje KEZ, o.p.s. dodržet termín na vydání nebo odepření osvědčení o bioproduktu nebo biopotravině.

Odepření vydání osvědčení o původu s nápravným opatřením

Tato sankce se využívá v případech nedostatků, které nemají zásadní vliv z hlediska osvědčení produkce a jejich odstranění je nutné fyzicky zkontrolovat, například:

- nevhodný osevní postup, chyby ve zpracování půdy apod., které vedou k problémům s pleveli;
- oddělení pozemků ekofarmy od konvenčních pozemků je nedostatečné (je třeba založit živý plot apod.);
- vyplavování hnojivky na níže položenou plochu (odstranění skládky je možné převozem hnoje na vhodnější místo nebo rozmetáním na pole);
- vnitřní podlahová plocha stáje dostupná zvířatům je menší než ukládá příloha č. 5 vyhlášky a k jejímu zvětšení je třeba provést technické úpravy.

Odepření vydání osvědčení o původu

Sankci navrhuje inspektor a uděluje vedoucí oddělení certifikace KEZ o.p.s. ekologickému podnikateli, výrobcí biopotravin a osobám uvádějící bioprodukty a biopotraviny do oběhu, formou písemného odepření vydání osvědčení o původu

bioproduktu a biopotravin do 30 dnů od provedené kontroly, u rostlinných produktů nejpozději do sklizně dané plodiny.

Tato sankce se využívá v případech nedostatků, které mají zásadní vliv na integritu bioproduktu nebo biopotraviny a jsou neodstranitelné, například:

- aplikace nepovolené látky;
- kontaminace z konvenčních pozemků apod.

Návrh na uložení pokuty

- pokuty uložené osobám zařazeným do seznamu osob v přechodném období nebo ekologickému podnikateli, jsou odstupňovány podle závažnosti přestupků od 10 000 Kč do 1 milionu Kč.
- při rozhodování o návrhu výše pokuty se přihlíží zejména k závažnosti protiprávního jednání, k následkům a okolnostem, za nichž k tomuto protiprávnímu jednání došlo.
- v případě opakovaného porušení povinností je možný návrh na pokutu až do výše dvojnásobku uvedených částek osobě, která se dopustila jednání podle předcházejících odstavců opětovně.
- za opakované porušení se považuje takové porušení povinnosti, k němuž došlo v době do 1 roku ode dne nabytí právní moci předchozího rozhodnutí MZe, jímž byla fyzické nebo právnické osobě uložena pokuta.

Návrh na uložení zvláštního opatření

- v případě zjištění označení v rozporu s tímto zákonem odstranění označení bioproduktu či biopotraviny z celé partie nebo výrobní dávky;
- ekologickému podnikateli či výrobci biopotravin, v případě soustavného porušování ustanovení;
- na určitou dobu zákaz označovat bioprodukty či biopotraviny podle tohoto zákona; dovozci odstranit označení produktů nebo potravin, která jsou v rozporu s tímto zákonem.

Návrh na zrušení registrace

- ekologický podnikatel písemně požádal o zrušení registrace;

- bude kontrolním orgánem zjištěno, že ekologický podnikatel porušil hrubě nebo opakovaně požadavky stanovené tímto zákonem;
- ekologický podnikatel nepodá bez zbytečného odkladu žádost o změnu rozhodnutí o registraci;
- došlo k takové změně podmínek, že již nelze hospodařit ekologickým způsobem;
- došlo k zániku ekologického podnikatele nebo jde-li o fyzickou osobu k jeho úmrtí.

(Literatura 1, 9, 10, 11, 12, 13, 14)

2.5 OZNAČOVÁNÍ BIOPRODUKCE

2.5.1 Označování bioproduktu

Bioprodukt, který slouží jako surovina k výrobě biopotravin, se označí jako ekologický tak, že se k jeho názvu vždy uvede slovo „bio“ a identifikační kód kontrolního orgánu (CZ-CR-KEZ-001-BIO) a nevyklučuje-li to povaha bioproduktu, i grafický znak. Takto je možné označit pouze rostlinný nebo živočišný produkt, na který kontrolní orgán vydal osvědčení o původu bioproduktu.

Obrázek č. 2: Grafický znak bioproduktu

Označovat rostlinný nebo živočišný produkt logem, na který nebylo vydáno osvědčení o původu bioproduktu, slovem „bio“ nebo „eko“ nebo grafickým znakem nebo jakýmikoli údaji poukazujícími na ekologický, organický, přírodní způsob zemědělské výroby, je zakázáno.

V přechodném období, pokud byla dodržena délka přechodného období nejméně 12 měsíců před sklizní, se rostlinný produkt označí také slovy „produkt z přechodného období na ekologické zemědělství“ v barvě, velikosti a typu písma, které nesmí být výraznější než označení produktu podle zvláštních právních předpisů; sousloví „ekologické zemědělství“ nesmí být výraznější než slova „produkt z přechodného období“.

Živočišné produkty mohou být označovány jako bioprodukty, teprve po uplynutí nejkratší doby chovu pro hospodářské zvíře, ze kterého pocházejí, za předpokladu, že rozhodnutí o registraci pro pěstování rostlin nabylo právní moci.

V přechodném období mohou být živočišné produkty označovány jako „produkty z přechodného období na ekologické zemědělství“ až po uplynutí nejkratší doby chovu pro hospodářské zvíře, ze kterého pocházejí.

2.5.2 Označování biopotravin

Biopotravinu, při jejíž výrobě bylo použito více než 95% hmotnosti nebo objemu bioproduktů, přídatných látek a na kterou kontrolní orgán vydal osvědčení o biopotravině, označí výrobce biopotravin slovem „bio“ nevyklučuje-li to název biopotraviny a také grafickým znakem a identifikačním kódem kontrolního orgánu.

Označovat potravinu, na kterou nebylo vydáno osvědčení o biopotravině, slovem „bio“ nebo „eko“ nebo grafickým znakem nebo jakýmikoli údaji poukazujícími na ekologický, organický, přírodní nebo biologický způsob výroby je zakázáno.

Pokud při výrobě biopotraviny bylo použito méně než 95% avšak alespoň 70% hmotnosti nebo objemu bioproduktů, přídatných látek a pomocných látek, označí se biopotravina také údaji o procentním obsahu složek zemědělského původu pocházejících z ekologického zemědělství nebo z přechodného období. Tyto údaje nesmí být provedeny v barvě, velikosti a typu písma výraznější než označení podle zvláštních právních předpisů.

Společnost KEZ, o.p.s. umožňuje získat certifikaci bioprodukce dle standardu IFOAM. V tomto případě musí mít biopotravina 100% původ v ekologickém zemědělství. Biopotravina pak je označena znakem.

Obrázek č. 3: Logo KEZ, o.p.s.

Při značení bioproduktů či biopotravin nebo při jejich propagaci nesmí být uváděno, že představují záruku vyšší organoleptické, nutriční nebo zdraví prospěšné jakosti.

Kromě uvedeného loga Bio se lze setkat s tím, že na potravině je uvedeno logo příslušného svazu. Toto označení dokládá, že producent je členem uvedeného svazu.

(Literatura 1,18,15,)

Obrázek č. 3: Logo PRO-BIO

2.6 ZPRACOVÁNÍ BIOPRODUKTŮ

2.6.1 Předpisy IFOAM, EU

Pokyny pro výrobu a zpracování IFOAM určují mj. všeobecné principy výroby biopotravin a nakládání s nimi.

Veškeré manipulace a zpracování bioproduktů mají být co nejšetrnější s cílem zachovat kvalitu a neporušenost produktu a usilovat o minimální výskyt škůdců a chorob. Přednostně mají být využívány mechanické, fyzikální a biologické procesy zpracování. Užití přídatných a pomocných látek má být co nejvíce omezeno. Škodliví činitelé mají být regulováni prevencí (hygiena, čistota) a šetrnými a fyzikálními postupy. Procesy mají být časově a prostorově oddělené od konvenčních a důsledně identifikované.

Regionální či národní certifikační programy musí vyhlásit pokyny pro prevenci a kontrolu kontaminujících látek a povolené postupy a prostředky pro zpracování, čištění, desinfekci a dekontaminaci a zpracovat seznamy povolených pomocných a přídatných látek a seznamy omezení, které budou brát ohled na zachování nutriční hodnoty.

2.6.2 Zásady zpracování bioproduktů, legislativa České republiky

Výrobou biopotravin se rozumí čištění, třídění, upravování, opracování nebo zpracování bioproduktů, popřípadě přidávání dalších látek povolených zákonem a prováděcí vyhláškou, včetně balení a dalších úprav biopotravin za účelem uvádění do oběhu.

Při zpracovávání bioproduktů je nutno používat šetrné postupy, způsobující minimální fyzikální, chemické a biologické změny. Prováděcí vyhláška k zákonu o ekologickém zemědělství vyjmenovává povolené zpracovatelské postupy:

- mechanické zpracování (mletí, drcení, stloukání prosévání třídění mačkání lisování homogenizace);
- tepelné zpracování (odpařování, sušení, pečení, pasterace, sterilace);
- uzení bez použití chemikálií;
- filtrace a čiření;
- chlazení a mrazení;
- fermentace;
- síření (pouze při výrobě vína);
- emulgace;
- extrakce parou, alkoholem, vodou;
- destilace.

Naopak jsou zakázány operace, které nepatří k přirozeným postupům:

- výměna kationtů a aniontů;
- bělení;
- nakládání s používáním chemikálií;
- působení hormonů;
- hydrogenace;
- uzení s použitím chemikálií;
- zjemňování s použitím chemikálií;
- ozařování a mikrovlnný ohřev;
- přidávání přídatných látek a sladidel syntetického původu a oxidu siřičitého s výjimkou ošetřování vína.

Ekologický podnikatel smí zpracovávat bioprodukty pouze takovými postupy, které vedou k zajištění ekologické integrity produktů. To znamená, že:

- veškeré zpracování bioproduktu musí probíhat v provozech zcela a zřetelně prostorově nebo časově oddělených od provozů, kde se zpracovávají suroviny vyrobené konvenčními postupy;
- během dopravy bioproduktu musí být učiněna nezbytná opatření, zajišťující ochranu bioproduktu před kontaminací a jejich oddělení od surovin vyráběných konvenčními postupy.

K výrobě biopotravin je možné kromě bioproduktu použít i přídatné látky, pomocné látky a suroviny zemědělského původu nepocházející z ekologického zemědělství nebo z přechodného období v množství, které nesmí přesáhnout 30% hmotnosti v sušině. Údaje o druhu, množství a původu těchto látek resp. surovin musí být uvedeny v seznamu složek v receptuře i na obalu.

Použití léčivých a kořeninových rostlin a ve volné přírodě sbíraných plodů a bylin upravuje zákon a prováděcí vyhláška. Podíl přídatných látek, pomocných látek a konvenčních surovin zemědělského původu rozhoduje o tom, jak budou biopotraviny označeny.

Pokud při výrobě biopotraviny bylo použito méně než 95% avšak alespoň 70% v přepočtu na sušinu bioproduktu, přídatných látek a pomocných látek, označí se mimo údajů stanovených v zákoně také údaji o procentu hmotnosti sušiny vyrobené v ekologickém zemědělství nebo v přechodném období a jde-li o tekutiny procento objemu vyrobené v ekologickém zemědělství nebo v přechodném období.

Pokud nejsou výše uvedené podmínky splněny, nesmí být výrobek označen jako bioprodukt. Celý výrobní postup musí být zajištěn účinným a dokumentovaným kontrolním systémem k získání záznamů, které umožní kontrolnímu orgánu ekologického zemědělství sledovat:

- a) původ, vlastnosti a množství bioproduktů, surovin, přídatných látek a pomocných látek, které byly dodány do výrobní jednotky;
- b) vlastnosti a množství produktů, které opustily výrobní jednotku;
- c) všechny informace, které mohou být vyžadovány pro účely důkladné kontroly výrobních operací jako jsou údaje o původu, vlastnostech a množství přísad

a přídatných látek, o výrobních zařízeních, o složení výrobků.

(Literatura 4,6,15,19)

2.7 SKLADOVANÍ BIOPRODUKTU/BIOPOTRAVIN

Bioprodukty - biopotraviny - musí být skladovány odděleně od konvenčních potravin, v prostorách a za podmínek, které umožňují jejich jednoznačnou identifikaci.

Skladovací prostory musí být pravidelně čištěny a udržovány v čistotě; nikde nesmí být viditelné zbytky materiálů, které by mohly kontaminovat nebo narušit obsah skladovaných materiálů. Čistota prostorů musí být pravidelně kontrolována.

Části používaného zařízení, které přicházejí do styku s biopotravinou, musí být konstruovány z takového materiálu a takovým způsobem, aby bylo umožněno důkladné čištění; je nutné zabránit absorpci zpracované hmoty v zařízení a tím i kontaminaci potravin.

Suché metody čištění mohou být použity v případech, kde je to praktické a nedojde k ohrožení nezávadnosti výrobku. Pro veškeré mokré čisticí postupy u zařízení, přicházející do styku s bioprodukty, musí být použita pitná voda.

Povolené materiály pro strojní technologii a obaly jsou: nerezavějící ocel, porcelán, sklo, keramika, dřevo - vyjma pro živočišné produkty v přímém kontaktu s ním, papír nepropustný pro tuky (pergamen), polyetylenové a polypropylenové folie, papír karton, celofán.

Povolené prostředky k asanaci a čištění výrobních zařízení a skladů: pára, oxid uhličitý, dusík, chlornan, hydroxid sodný, kyselina dusičná, uhličitán sodný, pasti, feromony a optické lapače, chlazení.

O dezinfekci, dezinfekci, o fumigačních zásazích a o čištění při změně charakteru výroby jakými je např. přechod z konvenční produkce na ekologickou musí být vedeny přesné záznamy.

(Literatura 1,2)

2.8 FORMY PRODEJE

Uplatnění bioproduktů na trhu má své zvláštnosti. Jedná se o značkové zboží vyprodukované za specifických podmínek (Zákon o ekologickém zemědělství), kontrolované v procesu výroby (kontrola KEZ), lze u něho doložit původ (certifikace). Zboží má obvykle vyšší cenu, je označeno ochrannou známkou bioproduktů případně

logem producenta a doprovázeno certifikátem o původu. Zásadně lze rozdělit odbyt na přímý a zprostředkovaný.

2.8.1 Přímý prodej

Při přímém odbytu výrobce bezprostředně prodává zboží spotřebiteli. Přímý prodej bioproduktů dosud převládá v západní Evropě. Zemědělec obvykle své produkty dále zušlechťuje (třídění, čištění, loupání, mletí, balení) nebo zpracovává na hotové výrobky (pečený chléb, mošty, víno, sýry, salámy ap.). Přímý prodej bývá často spojený s nabídkou stravovacích a ubytovacích služeb na selském dvoře (ekoagroturistika). Hlavní výhodou je, že se zemědělec nedělí o tržby se zpracovateli, dopravci a obchodníky, může získat celé cenové rozpětí pro sebe. Nevýhodou je velký nárůst práce a dalších nákladů spojených se zpracováním, balením, dopravou k zákazníkovi a prodejem. V České republice má přímý prodej malou tradici. Dosud přetrvává zvyk prvovýrobců nezabývat se zušlechťováním výrobků. Také nutnost soustředit se a to nejen v přechodném období na produkční problémy, vyvolává potřebu přesunout starost se zpracováním a odbytem k zákazníkovi na jiné subjekty. Samozřejmě s tím roste i závislost na nich resp. jimi určovaných nákupních cenách a eventuálně riziko prodeje na konvenčním trhu za konvenční ceny. Bohužel při současné úrovni obchodování s bioprodukty jsou tyto případy časté.

FORMY PŘÍMÉHO PRODEJE

- Samosběr
- Prodej na objednávku (zásilkový prodej)
- Stánkový prodej
- Obchod ve dvoře

Samosběr

Princip samosběru spočívá v dohodě mezi producentem a zákazníkem, který si sám nasbírá určité produkty. Hlavním efektem je úspora ruční práce (sběr) a dopravy ke spotřebiteli (tj. dvou nejzákladnějších položek), která se promítne do nižší ceny produktu.

Kromě jahod se tímto způsobem dají sklízet i fazole, hrášek, brambory, angrešt či rybíz, ale i ovoce ze stromů. Úspěšnost této formy zemědělské produkce závisí na řadě faktorů.

Organizace samosběru je velmi náročná na reklamu, resp. podchycení dostatečného - přiměřeného počtu zákazníků na správnou dobu.

Malý počet zájemců vyvolává potřebu dodatečného sběru sezónními pracovníky (zajistit předběžně -rezervovat). S dosběrem je nutno počítat vždy. Zákazníky - samosběratele je možno usměrnit, ale nelze na nich striktně vyžadovat oddělené sbírání, dosbírání a další práce související se sklizní, zvláště při vyšší ceně produktů sklizených samosběrem.

Pro dodatečně sklizené produkty je třeba mít zajištěný odbyt (velkoobchod, výkupy, tržnice, konzervace). S vlastní sklizní je třeba počítat při nepříznivém počasí v době dozrávání plodů nebo vzhledem ke konkurenci (mechanizovaně sklizené, dovážené levné zboží stejné komodity).

Prodej na objednávku (zásilkový prodej)

Podle druhu zboží, cenových relací, okruhu zákazníků je možno zajistit zasílání zboží poštou, osobním dodáním, např. v období před svátky (krocán, husa, ryby) nebo před zimou na uskladnění (zelí, brambory), či v pravidelných intervalech (denní -mléko, pečivo), týdenní (maso, sýry).

Prodej na objednávku je podmíněn telefonem (se záznamníkem) či faxem, obvykle dodávkovým automobilem (speciální úprava podle druhu zboží), smlouvou s poštou či jiným distributorem (systém vratných obalů, objednacích karet, kartotékou zákazníků a sortimentu odběru (počítač s tiskárnou adres), balicí technikou.

Formy prodeje na objednávku jsou limitovány hygienickými, přepravními a dalšími předpisy.

Stánkový prodej (prodej na poli, prodej u cesty)

Je v řadě aspektů podobný systému samosběr. Sklizeň je zajišťována vlastními či námezdními silami. Pro nákup platí obdobné zásady jako pro samosběr. Co se týče reklamy, informací, označení příjezdu k místu nákupu je důležité, dobře promyslet označení, které nesmí být v rozporu s předpisy, ale současně musí upoutat, tj. být výstižné, dobře viditelné (vzdálenost od cesty, barva, kontrast s okolím, nezakrytý výhled), v dostatečném odstupu od místa prodeje.

Tento způsob prodeje je vhodný pro produkty nabízené sezónně a doplňující permanentně nabízený sortiment. Dobře se uplatňuje na frekventovaných místech, regionech (turistické oblasti, dopravní křižovatky, výletní místa). Stánkový prodej může

být uskutečňován i na tržnici či přímo ve dvoře. Stánkový prodej ve dvoře je prvním krokem ke zřízení prodejny ve dvoře.

Obchod ve dvoře

Zřízení obchodu přímo v objektu statku nachází čím dál tím více přátel. Tato cesta odbytu je poněkud jednodušší z hlediska problémů s legislativou. Lze také pohodlněji upravit pracovní dobu. Pokud jdou obchody, jsou i prostředky na reklamu a prodej poměrně nízké.

Zřízení prodejní místnosti může být relativně pohodlné, ale také cenově dost náročné - zvláště pak pokud chybí chladicí boxy a technické vybavení a vše se musí nově instalovat. Ceny jsou závislé na velikosti investic a samozřejmě také, pokud je to nutné, na cizím personálu (výplaty atd.).

Zřízení obchodu přímo v zemědělském podniku se vyplatí pouze tehdy, máme-li dostatek zákazníků. Důležité je, zejména v počáteční fázi, velké nasazení pro získávání zákazníků. Šíře a kvalita sortimentu podpoří zájem spotřebitelů, ale současně nutí k pestřejší produkci či zpracování a balení či doplnění zboží od jiných producentů.

2.8.2 Zprostředkovaný odbyt

Velkoobchodatelé

V zahraničí se postupně zvyšuje význam velkoobchodů - a specializovaných zpracovatelů ve sféře odbytu bioprodukce. V České republice převládá prodej velkoobchodům. V ČR jsou nám známy 4 větší firmy, které se zabývají výkupem bioproduktů a zpracováním (ve svých nebo smluvně zajištěných zařízeních) a dalším prodejem balených biopotravin.

Country Life s.r.o. se sídlem v Hostivicích u Prahy založená v roce 1991, zaměřená převážně na suché balené zboží (obilniny a výrobky z nich, luštěniny, oleje, suché plody, koření, šťávy, výrobky ze sóji). Firma má vlastní biologickou farmu o výměře 73 ha a vzdělávací středisko. Zabývá se zpracováním (mlýn), balením a skladováním (chladicí boxy, sklady) produktů a distribucí do velkoobchodní sítě, restaurací vlastními dopravními prostředky. Kromě vlastní resp. v ČR nakoupené bioprodukce importuje také zahraniční bioprodukty pro rozšíření sortimentu a naopak asi 5% výrobků exportuje. V budoucnu je chce zaměřit na pěstování, ale i nákup a distribuci biozeleniny v Praze.

Pro-Bio obchodní spol. s r.o. ve Starém Městě pod Sněžníkem založená v roce 1992 jako akciová společnost úzce spolupracující se Svazem Pro-bio Šumperk.

Je zaměřena především na nákup suchých produktů (obiloviny, luskoviny, léčivé rostliny, koření, sojové výrobky, víno, šťávy, oleje, éterické oleje) a další výrobky. Má vlastní mlýn, loupárnu pohanky a špaldy, výrobní linku na těstoviny aj., balicí linky a sklady na obilí a hotové výrobky. Firma využívá smluvně i sklady dodavatelů (má zájem o regionální mezisklady). Firma využívá vlastní dopravu pro soz bioproduktů téměř z celé ČR (až 300 km) a současně zásobuje 120 specializovaných prodejen v ČR. Malá část produkce je distribuována i pro Country Life. Biolinie je nová značka pro všechny, kdo chtějí zdravě žít. Současný sortiment čítá více než 40 produktů, ale v budoucnu se bude dále rozšiřovat.

Biodružstvo Praha založeno v roce 1995 několika producenty s cílem rozšířit možnosti odbytu bioproduktů v Praze. Nemá vlastní zpracovatelské ani větší skladovací kapacity. Zabývá se výhradně zprostředkováním odbytu suchých produktů, vína, bylin, čajů, másla a sýrů do obchodů s racionální výživou v Praze a exportem.

Sluneční brána spol. s r.o. obchodní firma se sídlem v Čejkovicích na Moravě byla založena v roce 1992 se zahraničním partnerem (Rakousko). Obchoduje s léčivkami a kořeninovými rostlinami, vyrábí čaje, přísady do pokrmů. Má vlastní produkční plochy, ale převážně nakupuje od smluvních partnerů. Léčivky a koření suší, skladuje a balí ve vlastním zařízení. Zboží z 80-90% vyváží do zahraničí (Rakousko, Německo), zbytek distribuje vlastními prostředky v tuzemsku do speciálních obchodů. Předpokládá rozšíření zpracovatelských a balicích kapacit, zvýšení nákupu i odbytu.

Maloobchod

Specializovaných prodejen zaměřených na racionální výživu prodávajících biopotraviny je v ČR více než 300. Sortiment, zaměření i úroveň prodeje je velmi různá. Mnohé mají biopotraviny jen v omezeném množství pro doplnění nabídky, některé jsou téměř či zcela specializované na bioprodukty. Limitujícím faktorem je úzký sortiment bioprodukce, nedořešená síť distribuce, chybějící mezisklady a zpracovatelské kapacity, malé marketingové zkušenosti u všech článků řetězce, nedostatek informačního materiálu a osvěty a reklamy vůbec.

Malé specializované obchody jsou převážně zásobovány přímo velkoobchodem nebo si doplňují sortiment (především čerstvé ovoce, zeleninu, mléčné výrobky, brambory apod.) od biozemědělců z okolí. Dobrým příkladem zlepšování odbytu biopotravin prostřednictvím malých prodejen je Klub partnerských prodejen Pro-Bio, vzniklý v roce 1995 z iniciativy p. Chladové v Litomyšli. Klub sdružuje 51 členů,

kteří se zavazují rozšiřovat sortiment bioprodukce a svaz Pro-Bio jim přednostně zajišťuje výrobky (zvláště nový sortiment) za výhodné ceny a informační materiál. V obchodech jsou k dispozici i adresy biozemědělců z okolí s jejich nabídkovými listy, prodejny kooperují se zemědělci při odbytu jejich výrobků (zvláště čerstvého zboží).

Reprezentativní prodejny biopotravin provozuje v Praze společnost ALBIO, s.r.o.. Obchod ALBIO nabízí nejširší sortiment zdravých bioproduktů včetně čerstvé zeleniny a ovoce, vína, sýrů a vajec, moštů, kváskového chleba z vlastní pekárny či certifikované přírodní kosmetiky značek Weleda, Dr. Hauschka a Logona. Zákazníci naleznou celý sortiment rozdělený do osmi skupin – obiloviny, luštěniny, hotové výrobky, polotovary, nápoje, ochucovadla, ovoce, zelenina a doplňkový sortiment.

Supermarkety

Supermarkety mají zájem o rozšíření sortimentu a navíc jim prodej bioproduktů zvyšuje ekologickou image u spotřebitelů. Tím vznikají velké odbytové možnosti pro bioprodukty, ale současně vzniká i řada problémů vyplývajících z podstatných rozdílů mezi filosofií nadnárodních řetězců a ekologického zemědělství. Ačkoliv řetězce mají globální strategii obchodu a ekologické zemědělství preferuje regionální produkci a odbyt, jsou to supermarkety ochotny akceptovat a nabízí převážně místní či národní bioprodukty. Další problémy vyplývají z povinné a náročné certifikace bioproduktů, specifického balení (biodegradabilní materiály), vyšších cen ap., ale daří se najít řešení formou speciálních oddělení, nabídkových akcí ap. Bioproducenti mohou využívat informačních kampaní a reklamy supermarketů i pro odbyt další produkce mimo ně.

Napojení na supermarkety je však možné převážně jen pro velkoobchodníky s bioprodukty (trvalé dodávky velkých objemů) a nese s sebou i soustavný tlak na snížení cen a přizpůsobování se jejich požadavkům..

Prodej biopotravin v řetězcích konvenčních supermarketů dynamicky roste. Některé obchodní řetězce mají pro příští roky připraveny rozvojové programy zaměřené na biopotravinu. Jejich součástí je navázání kontaktů s regionálními producenty a zpracovateli bioprodukce, zpracování strategie prodeje, příprava dílčích marketingových akcí, školení zaměstnanců aj. Některé obchodní řetězce začínají již bioprodukty využívat ke zlepšení své image. Jedním z nich je rakouský řetězec Billa, který začal ve svých prodejnách v České republice prodávat mléčné výrobky z ekologických farem. Jde o výrobky dovážené z Rakouska a prodávané pod značkou

„Ja! Natürlich“. Jedná se o jogurty v několika příchutích, kysanou smetanu a dva druhy sýra. Společnost Ahold provozovatel supermarketu Albert a hypermarketu Hypernova uvádí na trh ekologické výrobky pod privátní značkou Selský dvůr. Společnost je držitelem certifikátu pro zpracování „biohovězího masa“. Nabídku „biohovězího masa“ taky můžeme najít v řetězcích Carrefour, TESCO, Delvita a Interspar.

(Literatura 1,2,17)

2.9 VÝVOJ EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A BIOPRODUKCE V ČESKÉ REPUBLICĚ

Česká republika je v ekologickém zemědělství na špici mezi novými zeměmi EU a řadí se na přední světové místo v rozsahu ploch zařazených do ekologického hospodaření.

Oblast ekologického zemědělství v České republice má však i svá úskalí. Je převážně doménou horských a podhorských podniků hospodařících na trvalých travních porostech, zaměřených zejména na chov dobytka a údržbu krajiny. Ekozemědělci na orné půdě je málo, chybí zpracovatelé a hotové výrobky. Trh s biopotravinami není dostatečně rozvinut a biopotraviny tvoří pouhých 0,06% celkového trhu s potravinami v ČR. Z tohoto důvodu vznikl tzv. Akční plán pro rozvoj ekologického zemědělství v ČR do roku 2010. Navazuje na aktuální vývoj v této oblasti v EU, který se zaměřuje na spotřebitele a zároveň vytváří zemědělcům v EU volný prostor k tomu, aby produkovali, co si žádá trh. Důraz je kladen na upřednostnění kvality produkce před kvantitou, ochranu životního prostředí, bezpečnost potravin a pohodou zvířat. Český Akční plán předpokládá rozšíření ekologicky obdělávaných ploch na 10% zemědělské půdy do roku 2010 a také rozšíření pěstování tržních plodin. Hlavním cílem Akčního plánu je:

- posílení postavení ekologického zemědělství v ČR;
- zvyšovat pozitivní vliv ekologického zemědělství na přírodu a krajinu;
- zajistit životaschopnost ekologických farem;
- zvýšit konkurenceschopnost českého zemědělství v EU;
- zvyšovat důvěru veřejnosti v ekologické zemědělce;
- propagovat životaschopná venkovská hospodářství;
- zlepšovat životní podmínky zvířat chovaných na ekologických farmách;

- zajistit ochranu produktů EZ před kontaminací geneticky modifikovány organismy;
- rozšiřovat hospodářské aktivity s vyšší přidanou hodnotou;
- přispět prostřednictvím ekologické produkce k ochraně zájmů spotřebitelů;
- posilovat pozitivní vnímání kvality biopotravin u spotřebitelů;
- rozšiřovat trh s biopotravinami, s rostoucím zefektivňovat produkci a zpracování produktů ekologických zemědělců;
- zlepšit odborné poradenství, vzdělání a výzkum v ekologickém zemědělství.

Ke konci roku 2003 byl celkový počet ekologicky hospodařících zemědělců a podniků v ČR 810. Bylo registrováno zhruba 255 tis. ha ekologicky obhospodařované půdy, což je téměř 6% celkové výměry zemědělské půdy. Průměr zemí EU přitom činí přibližně 4%. Největší podíl ekologicky obhospodařované půdy tvoří trvalé travní porosty 90,86%, méně potom orná půda 7,70%, sady a vinice 0,36% a ostatní plochy 1,08%. Největší koncentrace ekologických farmářů je v severozápadních Čechách, v oblasti Bílých Karpat a v Jeseníkách.

Ke konci roku 2004 byl celkový počet ekologicky hospodařících zemědělců a podniků v České republice 852. Hospodařili zhruba na 263 tis. ha půdy, což činí 6,16% z celkové zemědělské půdy. Ve struktuře půdního fondu ekologického zemědělství ČR převládají trvalé travní porosty 89,40%, dále orná půda 7,50%, sady a vinice 0,40% a ostatní plochy tvoří 2,70%.

Český trh s biopotravinami

Patří v porovnání s ostatními středo a východoevropskými zeměmi mezi nejrozvinutější. Výrobci biopotravin stále přibývá, v roce 2001 jich zde působilo 75, v roce 2002 už to bylo 92 výrobců a v roce 2003 stoupl počet na 96. Markantní rozmach je vidět také na počtu subjektů uvádějících bioprodukty a biopotraviny do oběhu. V roce 2001 jich bylo registrováno 49, o rok později se počet vyhoupl na 164 a v roce 2003 až na číslo 189.

Vývoz

Za rok 2003 bylo vystaveno celkem 911 osvědčení pro vývoz bioproduktů a biopotravin. Oproti roku 2002 je to o 100% vývozních osvědčení více. V roce 2003

bylo vyvezeno cca 9 254 t bioproduktů a biopotravin. Největší množství produkce bylo vyvezeno do Rakouska, celkem 63% objemu vývozu.

V roce 2004 bylo celkem vystaveno 230 osvědčení pro vývoz bioproduktů a biopotravin. Největší množství produkce bylo vyvezeno do Rakouska (62%), dále pak do Německa (24%) a Holandska (10%). Nově se začalo vyvážet do Itálie. Veškeré uskutečněné vývozy bioproduktů mimo EU byly do Švýcarska, jednalo se pouze o pšenici ozimou v celkovém množství 329,5 t.

Dovoz

V roce 2003 byly dovezeny biopotraviny pocházející ze 35 zemí celého světa. Za rok 2003 bylo osvědčeno celkem 576 druhů biopotravin z dovozu což činí cca 41% ze všech osvědčených druhů biopotravin.

V roce 2004 bylo vystaveno MZe ČR 18 dovozních zmocnění ze zemí mimo EU a 10 zmocnění pro státy EU. Celkem bylo vydáno 417 osvědčení o původu bioproduktu.

V roce 2002 činil podle odhadů marketingové agentury „Green marketing“ celkový obrat na českém trhu biopotravinami 150-200 mil. Kč. A celková spotřeba biopotravin byla 0,06%. Více než polovinu objemu biopotravin se prodává v ČR prostřednictvím sítě super a hypermarketů (Carefour, Hypernova, Globus, Helvita, Spar, Albert, Tesco). Další čtvrtinu představuje prodej ve specializovaných bioprodejnách v prodejnách zdravé výživy. Zde je sortiment nejširší a výhodou je osobní přístup prodejců a dostupnost informací. Významnou část tvoří samozřejmě i přímý prodej na farmách, kde odpadá zprostředkovatel, zákazník pozná přímo odkud biopotravina pochází a může navázat kontakt producentem biopotraviny. Biopotraviny lze zakoupit také prostřednictvím klubů, sdružení a nezávislých prodejců. V ČR existuje asi 300 prodejen zdravé výživy ve kterých se nabízejí biopotraviny. Tyto prodejny nabízejí až 70% ze svého sortimentu v kvalitě BIO.

I přes úspěšný vývoj se český trh s biopotravinami potýká s mnohými překážkami. Vzhledem nízkému počtu ekologických zemědělců na orné půdě nedostatku zpracovatelů, chybí na trhu dostatečně široký sortiment bioproduktů a biopotravin, především čerstvá zelenina a ovoce, nápoje, mléko a mléčné výrobky, vejce a pečivo. Nejstabilněji se na trhu jeví výrobky rostlinného původu – obiloviny, obilné výrobky, luštěniny, těstoviny semena, sušené ovoce, čaje.

Dalším problémem je málo rozvinutá distribuční síť, která by usnadnila odbyt biopotravin od ekologických producentů. V neposlední řadě je závažnou slabinou nízké povědomí spotřebitelů o výhodách a přednostech biopotravin a samozřejmě i jejich nízká kupní síla.

Ceny biopotravin jsou o 20-100% vyšší než ceny konvenčních potravin. Je to dáno náročnějším pěstováním a chovem, malými partiiemi výroby a náročným způsobem zpracování. Je nezbytné si uvědomit, že cena zahrnuje také šetrný a ohleduplný přístup k přírodě a jejím zdrojům.

(Literatura 16,21)

Vývoj ve zpracování a marketingu biopotravin/bioproduktů

Otázka zpracování a marketingu produktů ekologického zemědělství je hodnocena jako jedno z nejslabších míst, které je klíčové pro další rozvoj ekologického zemědělství v ČR. Státní zpráva v otázce podpory marketingu biopotravin využívat marketingový odbor zaměřený na propagaci českých potravin. V rámci aktivit nevládních organizací se navrhuje založit tzv. BIO Fond, společný fond pro marketing biopotravin, který by fungoval např. jako sdružení členů na základě dobrovolnosti, kdy by například 1% z tržeb bylo určeno na reklamu. Dále je nezbytné zajistit podporu sdružování producentů a zpracovatelů, podporovat regionální zpracovatele, působit na prodejce. Také je žádoucí podporovat investice do zpracování biopotravin, provádět průzkumy trhu a marketingové studie a zařadit problematiku zpracování a marketingu do Kodexu ekologického zemědělství, výroby a prodeje biopotravin.

Propagační aktivity pro rozvoj ekologického hospodaření:

- popularizovat a odborně zajistit ekologické formy hospodaření a posílit jejich vazby na ochranu přírody, rozvoj venkova a zaměstnanost;
- zvýšit povědomí zemědělců a obyvatel venkova o horizontálním tématu udržitelného rozvoje a o evropské i národní environmentální a zemědělské legislativě včetně rozvoje venkova;
- zvýšit kvalifikační úroveň a znalosti venkovského obyvatelstva v oboru šetrného (setrvalého) zemědělství a tím i adaptabilitu pracovní síly obyvatel venkova;
- spolupracovat s nejdůležitějšími partnery na území celé České republiky (včetně veřejné správy) při vytváření sítě informačních a poradenských center pro agroenvironmentální programy;

- využít stávající sítě regionálních center svazu PRO-BIO a připojit nová (elektronický informační systém), vybavit nová informační centra odbornými a obecnými informačními materiály dosud vydanými, i novými, které vzniknou jako výstupy celostátních aktivit projektu;
- zajistit kvalitní poradenství a informace pro zemědělce orientované hlavně na zlepšení stavu životního prostředí, podporu biodiverzity včetně propagace regionálních biopotravin, podporu zaměstnanosti i osob ohrožených sociální exkluzí atd. (Zdrojem informací je mj. nově vzniklé odborné a výzkumné centrum pro ekologické zemědělství a krajinu, Bioinstitut, o.p.s. se sídlem v Olomouci);
- propagovat ekologické zemědělství a biopotraviny;
- vytvořit nová pracovní místa v informačních centrech a nepřímo i pracovní místa v zájmovém území.

3 CÍL A METODIKA PRÁCE

3.1 HLAVNÍ CÍL PRÁCE

Cílem předkládané práce je analýza ekologických zemědělských a zpracovatelských aktivit ve vybraných mikroregionech Jihočeského kraje.

3.2 DÍLČÍ CÍLE

- Posouzení rozvojového potenciálu zemědělské prvovýroby i finální produkce biopotravin.
- Posouzení využití podpor z evropských fondů.
- Definování překážek a podmínek pro jejich efektivní využití.
- Provedení výzkumu forem a úrovně tržní realizace bioproduktů (biopotravin).

3.3 POUŽITÉ METODY

Základní metody použité při zpracování bakalářské práce jsou *studium odborné literatury* (včetně internetových zdrojů) a *dotazníkové šetření* zaměřené na ekologické podnikatele v oblasti zemědělství a na výrobce biopotravin. Na základě *statistického vyhodnocení* (metoda procentuálních podílů) jsou formulovány obecné závěry týkající se vybraného mikroregionu, a to v kontextu hodnocení celého Jihočeského kraje (metoda komparace). Ve vazbě na výzkumný záměr Zemědělské fakulty (MSM 6007667806) jsou uvedeny rovněž výstupy za horské a podhorské oblasti.

3.4 POSTUP ŘEŠENÍ

1. studium literárních zdrojů
2. formulace počátečních hypotéz
3. zpracování dotazníku
4. pre-test
5. vlastní dotazníkové šetření
6. statistické zpracování dat
7. vyhodnocení dotazníků (Jihočeský kraj, mikroregion, podhorské a horské oblasti)
8. formulace obecných závěrů.

3.5 HYPOTÉZY

- Velký počet ekologických farem
- Nerovnoměrné rozmístění ekofarem v Jihočeském kraji.
- Nedostatečné zpracovatelské kapacity v rámci Jihočeského kraje
- Nevyhovující distribuční síť bioprodukce
- Nedostatečné využívání podpor a programů pro ekologické zemědělství z důvodu neinformovanosti nebo administrativní náročnosti.

3.6 ZDROJE INFORMACÍ

- Odborná literatura
- Internet
- Zákony, vyhlášky, resortní předpisy
- Propagační materiály
- Osobní konzultace se zástupci zainteresovaných stran
- Dotazníkové šetření (vlastní dotazníkové šetření v mikroregionu (bývalé okresy České Budějovice a Jindřichův Hradec), za Jihočeský kraj týmové vyhodnocení jednotlivých samostatně analyzovaných mikroregionů)

4 ANALÝZA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A VÝROBY BIOPOTRAVIN V JIHOČESKÉM KRAJI A VYBRANÝCH MIKROREGIONECH (DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ)

Praktická část je zaměřena na analýzu rozvoje ekologického zemědělství a výroby biopotravin ve vybraných regionech. Konkrétně se jedná o dotazníkové šetření v rámci celého Jihočeského kraje, dále pak jsou samostatně analyzovány jednotlivé mikroregiony a bývalé okresy - Českobudějovický a Jindřichohradecký. Cílem dotazování bylo především zmapovat ekologickou zemědělskou produkci a výrobu bioproduktů. Dále postihnout charakter kontrolních aktivit, dotačních titulů a programů finanční podpory, členství ve spolcích a sdruženích. Analyzovat možnosti odbytu a definovat základní překážky rozvoje. Pro zjištění potřebných informací byl sestaven dotazník, který byl rozeslán všem ekologickým podnikatelům v Jihočeském kraji. Celkem bylo osloveno 105 ekologických zemědělců a 7 výrobců biopotravin registrovaných u společnosti KEZ, o.p.s. k 1. lednu 2006. Získané vstupní informace byly zdrojem pro bakalářskou práci a dále navazují na výzkumný záměr Zemědělské fakulty Jihočeské univerzity MSM 6007665806.

4.1 ANALÝZA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A VÝROBY BIOPOTRAVIN - JIHOČESKÝ KRAJ

4.1.1 Obecná charakteristika Jihočeského kraje

Rozlehlé území Jihočeského kraje zahrnuje v zásadě tři základní, navzájem se lišící krajinné typy: oblast jihočeských pánví s velmi početnými a zároveň největšími rybníky a významnými mokřadními ekosystémy, území mírně zvlněných pahorkatin a vrchovin s charakteristickým maloplošným střídáním drobnějších segmentů lesní a zemědělské krajiny a posléze horské oblasti Šumavy a Novohradských hor a jejich vyššího podhůří s vysokou lesnatostí a relativně hojným zastoupením přirozených a přírodě blízkých lesních ekosystémů, cenným lučním bezlesím a unikátními rašeliništními komplexy.

Jihočeský kraj je dlouhodobě vnímán především jako zemědělská oblast s rozvinutým rybníkářstvím a lesnictvím. Až v průběhu minulého století se zde rozvinul průmysl se zaměřením na zpracovatelské činnosti.

Rozloha kraje představuje 10 057 km², což je 12,8 % rozlohy celé České republiky. Z tohoto území zaujímají třetinu lesy, 4 % pokrývají vodní plochy. Převážná část území leží v nadmořské výšce 400 - 600 m, s čímž souvisejí poněkud drsnější klimatické podmínky. Nejvyšším bodem na území Jihočeského kraje je šumavský vrchol Plechý (1 378 m), naopak nejnižším místem (330 m) hladina Orlické přehrady v okrese Písek.

Jihočeský kraj není územím bohatým na suroviny, nejsou zde téměř žádné zdroje energetických surovin. Významným přírodním bohatstvím jsou však rozsáhlé lesy, zejména na Šumavě a v Novohradských horách. Jedná se především o lesy jehličnaté, smrkové a borové. Největší surovinové bohatství tvoří ložiska písků a štěrkopísků, cihlářské hlíny, kameniva a sklářských písků. Z ostatních zdrojů je nejvýznamnější rašelina a v některých lokalitách také vápenec, křemelina a grafit.

Jihočeský kraj je krajem s nejmenší hustotou zalidnění z celé České republiky. Koncem roku 2004 v kraji žilo více než 625,7 tis. obyvatel, tedy 62 obyvatel na 1 km².

V zemědělství převažuje v rostlinné výrobě pěstování obilovin, olejnin a píce, významná je též produkce brambor. V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat. Celkově se zde vytváří zhruba 11 % zemědělské produkce celé republiky. Dlouholetou tradici má v kraji rybníkářství. Celková plocha rybníků, v nichž se chovají ryby, se pohybuje kolem 25 000 ha. Vytváří se v nich polovina produkce ryb České republiky, významný je také podíl v chovu vodní drůbeže (kachen a hus).

Životní prostředí kraje lze v rámci České republiky charakterizovat jako méně poškozené. Lesní porosty jsou ze čtyř pětín hodnoceny jako bez poškození, zbývající část jako mírně poškozené. Příznivým jevem je poměrně čisté ovzduší, jedno z nejčistších v celé republice.

Z výsledků imisních měření vyplývá, že i na území kraje jsou místa se zvýšeným znečištěním ovzduší. Jedná se především o okresní města a jejich bezprostřední okolí, zejména o České Budějovice, aglomerace Tábor–Sezimovo Ústí–Planá nad Lužnicí, Český Krumlov–Větrná a menší obce ve špatně provětrávaných lokalitách. Tyto oblasti lze označit za neperspektivní z hlediska rozvoje ekologického zemědělství.

Zemědělská produkce

Celková výměra zemědělské půdy v kraji je 495 377 ha. Z toho 320 703 ha tvoří orná půda, což je 64,7 % celkové výměry zemědělské půdy a 31,9 % celkové plochy kraje. Trvalé travní porosty pokrývají 160 154 ha, což je 32,3 % celkové výměry zemědělské půdy a 15,9 % celkové plochy kraje. Přetrvává nepříznivý poměr mezi ornou půdou a trvalými travními porosty. Podíl trvalých travních porostů je $\frac{1}{3}$ zemědělské půdy, zatímco orné půdy $\frac{2}{3}$, tedy dvojnásobek. Nejvyšší podíl zatravnění vykazují okresy Český Krumlov a Prachatice, nejnižší okresy Písek a Tábor.

V Jihočeském kraji se celkem v roce 2004 sklídilo 550 879 t obilovin. Největší zastoupení má pšenice, kdy se celkem vypěstovalo 245 203 t, což představuje 45% z celkové výroby obilovin. V produkci kraje je zastoupeno i pěstování luskovin, kdy celkem bylo vyprodukováno 4 551 t - největší část tvoří hrách setý. Další skupinou jsou okopaniny se sklizní 94 234 t. Zde mají převážné zastoupení brambory. Z oblasti technických plodin bylo vyprodukováno celkem 52 611 t a převážnou část tvoří řepka. V kraji bylo vypěstováno celkem 333 240 t pícnin na orné půdě. Celkem bylo vypěstováno 3 459 t zeleniny konzumní. Své zastoupení v produkci zemědělských podniků má výroba sena, kdy se za rok vyprodukovalo 368 797 t.

Živočišná výroba v Jihočeském kraji je zaměřena na chov skotu, v roce 2004 bylo celkem 211 413 ks z toho krav 88 415 ks. Prasata jsou zastoupena počtem 348 209 ks. Chov ovcí 21 244 ks, koní 2 898 ks, a drůbeže 4 647 242 ks z toho slepic 793 592.

4.1.2 Analýza ekologického zemědělství - Jihočeský kraj

Struktura produkce ekologického zemědělství v Jihočeském kraji

V ekologickém zemědělství v Jihočeském kraji převládá v rostlinné výrobě produkce pastevního porostu, sena, výroba senáže, pěstování brambor, v malé míře pak kořenové zeleniny, z obilovin jsou zde zastoupeny pšenice, oves a žito.

Živočišná výroba se především zaměřuje na chovné jalovice, býky jatečné i plemenné a zástav skotu. Je zde také zastoupen chov ovcí (jatečných a chovných) a chov koz pro produkci kozího mléka a výrobu mléčných produktů.

Pro srovnání lze uvést, že mezi hlavní produkční komodity ekologických zemědělců v celé ČR patří produkce obilí (špalda), pohanka, byliny a koření, hovězí dobytek, mléko s velkým podílem kozího. Trh stále vykazuje nedostatky v oblasti produkce biovajec, některých druhů masa, především drůbežího, ovoce a zeleniny, mléka a mléčných výrobků – konkrétně másla a sýrů.

Je patrné, že rozmanitost produkce běžná v konvenčním zemědělství, by se měla přenést do zemědělství ekologického. V kraji by se mohly v rámci ekologického zemědělství uplatnit ve větší míře obilniny (včetně potravinářských), brambory, košťáloviny, prádne rostliny (len, konopí), luštěniny, kořenová zelenina i méně náročné druhy ovoce apod. V živočišné produkci pak chov drůbeže, včetně produkce biovajec. Je žádoucí také zvýšená produkce mléka i masa (ovšem s podmínkou dalšího ekologického zpracování).

Celkem bylo k 31.12.2005 v evidenci organizace KEZ, o.p.s. v Jihočeském kraji evidováno 105 ekologických zemědělců. Všichni byli obesláni dotazníky, 46 ekologických zemědělců poslalo vyplněné dotazníky zpět (44% návratnost). Ochota vyplnit dotazník nebyla ve všech mikroregionech stejná. Nejvyšší byla v mikroregionu, který byl tvořen bývalými okresy Tábor, Písek, Strakonice (68%) a nejnižší návratnost byla u mikroregionu složeného z okresu České Budějovice, Jindřichův Hradec, kde návratnost byla jen 28%. Neochota byla především vysvětlována již velkým administrativním zatížením či nedůvěrou v dotazníkovou šetření.

Předmětem dotazování byly následující oblasti:

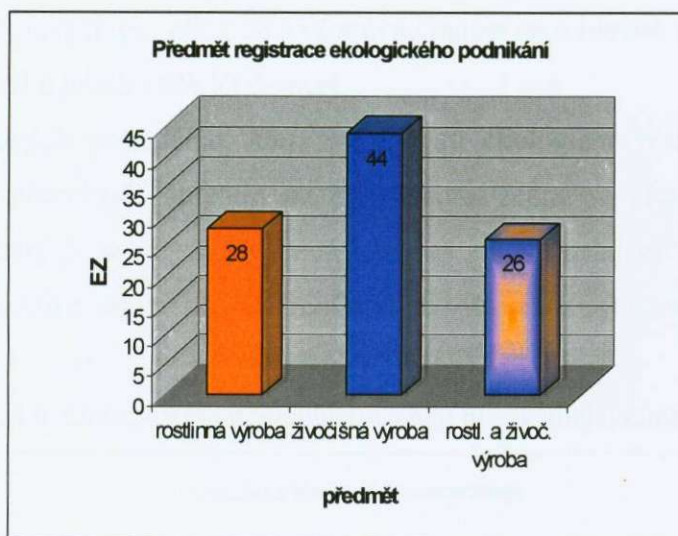
Předmět registrace (otázka č. 1)

V dotazníku 28 ekologických zemědělců uvedlo, že předmětem registrace je rostlinná výroba, 44 ekologických zemědělců se věnuje živočišné výrobě a obojí produkci (jak živočišné, tak rostlinné) se věnuje 26 ekologických zemědělců.

Je patrná převaha živočišné produkce, která zde má dobré podmínky. Využívá se pastvin a luk, které jsou soustředěny především v horských a podhorských oblastech s možností umístění zvířat během letních měsíců do pastevních výběhů. Převažuje zde chov skotu, ovcí a koz.

Rostlinná produkce je především zastoupena produkcí travních porostů a produkcí krmiv. Významná je zde především mimoprodukční funkce, zachování kulturní krajiny.

Graf 1 - Předmět registrace ekologického podnikání

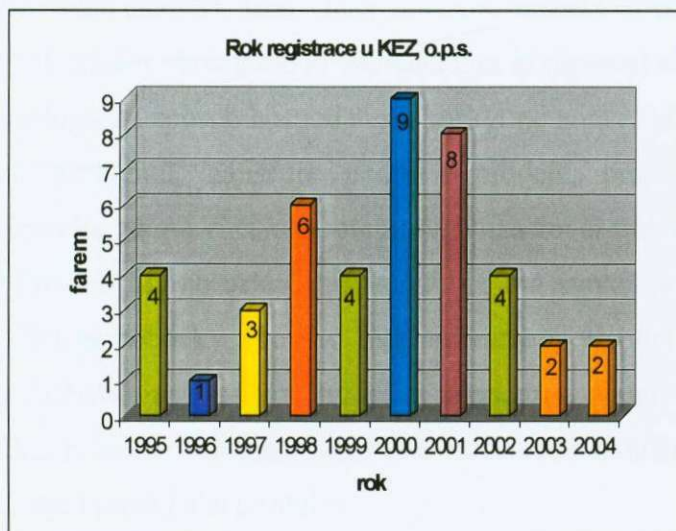

Registrace u KEZ, o.p.s. (otázka č. 2)

Z obdržených dotazníků vyplynulo, že nejvíce ekologických farem v Jihočeském kraji vzniklo v roce 2000, kdy vzniklo 9 farem. Větší počet nových registrací farem vykazují také roky 2001 a 1998. Průměrně jsou ročně nově registrovány 3-4 farmy.

Důvodem pro velký počet nově vzniklých ekologických farem v roce 2000 a 2001 bylo přijetí zákona o ekologickém zemědělství č. 242/2000 Sb., který stanovil přesná pravidla pro pěstování rostlin, chov zvířat, výrobu biopotravin včetně náležitosti o osvědčení a označování původu bioproduktu, biopotravin a dále řádné evidenci své produkce.

Graf 2 - Rok registrace u KEZ, o.p.s.

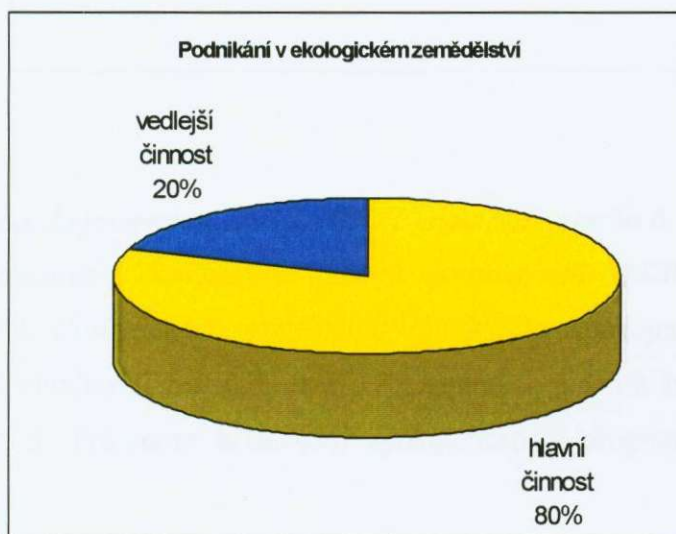

Ekologické zemědělství: hlavní/ vedlejší činnost (otázka č. 3)

80% ekologických podnikatelů vykonává činnost jako hlavní a 20% dotázaných uvedlo, že se jedná o jejich vedlejší činnost.

U ekologických zemědělců, kteří vykonávají ekologické podnikání jako svoji vedlejší činnost převažuje zaměření na chov skotu. Jedná se především o pastevní způsob chovu, který je méně náročný než klasický chov s ustájením. Proto ekologičtí podnikatelé při tomto způsobu hospodaření mohou vykonávat i jinou činnost.

Graf 3 - Podnikání v ekologickém zemědělství: hlavní – vedlejší činnost

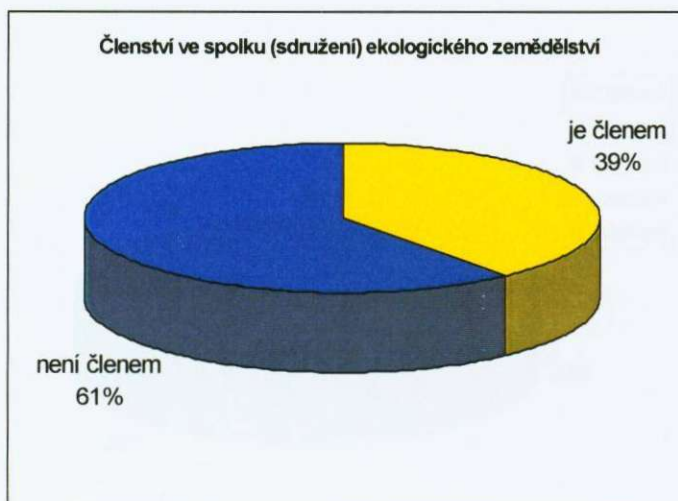

Členství ve sdružení ekologických zemědělců (otázka č.4)

61% dotázaných není členem žádného spolku nebo sdružení. Všichni ekologičtí podnikatelé, kteří uvedli členství, jsou členy nevládní nezisková organizace *Pro-Bio*. Členství ve sdružení přináší ekologickým zemědělcům komplexní služby, pomáhá jim s přechodem na ekologický způsob hospodaření, poskytuje pomoc při řešení odborných i administrativních problémů, zajišťuje podporu prodeje, propagaci bioproduktů, vzdělávání a zastupování zájmů vůči kontrolním organizacím či státním orgánům.

Organizace *Pro-Bio* má po celé České republice má vytvořenou síť regionálních center. Má dvě odborné pobočky, *Pro-Bio Ligu* ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství a *Pro-Bio Prodej* a marketing biopotravin. Ekologický zemědělec má členstvím ve sdružení zajištěné informace o možnostech podnikání a případně si zajišťuje i prodej své produkce.

Graf 4 – Členství ve spolku (sdružení) ekologických zemědělců

Zapojení ekofarmy do programu „AGROENVI“ opatření (otázka č. 5)

Všechny dotazované ekofarmy se zapojily do programu „AGROENVI“ opatření (Příloha 6). 44% ekologických zemědělců ohodnotilo spokojenost s programem známkou 3, 33% ohodnotili známkou dva, 17% známkou jedna a žádný z dotázaných nevedl známku 5. Průměrné hodnocení spokojenosti s programem AGROENVI opatření je 2,67.

AGROENVI opatření mají za cíl takovou zemědělskou výrobu, která bude šetrná k životnímu prostředí a ve svém důsledku povede k jeho zlepšení. Jde tedy o pětileté závazky, při kterých ekologický zemědělec musí plnit stanovené podmínky.

Opatření se člení na podopatření a) ekologické zemědělství

b) ošetřování travních porostů

c) péče o krajinu, které se dále člení na tituly

- zatravňování orné půdy

- tvorba travnatých pásů na svažitéch půdách

- pěstování meziplodin

- trvale podmáčené louky a rašelinné louky

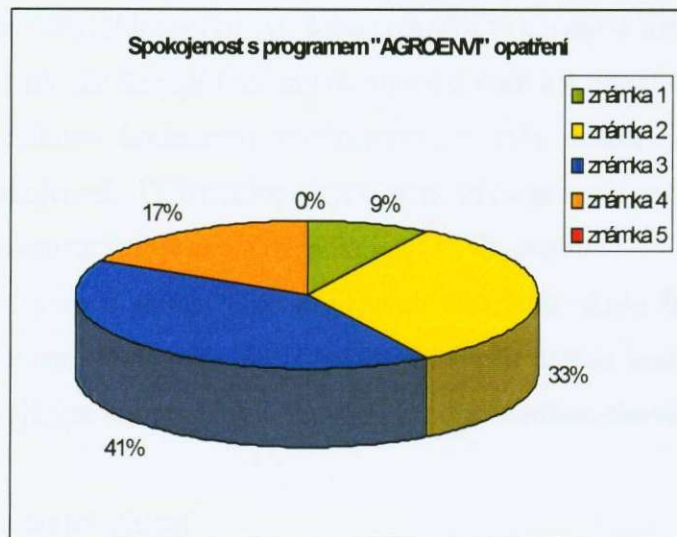
- ptačí lokality na travních porostech

- biopásy

d) osevni postup v ochranných zónách jeskyních

e) integrované systémy pěstování ovoce nebo révy vinné

Graf 5 - Spokojenost s programem „AGROENVI“ opatření ¹

Dotace (otázka č. 6)

Z řady dotací, které mohou ekologičtí zemědělci využívat, je nejvíce upřednostněna dotace *SAPS* (30 ekologických farem) – jednotná platba na plochu, na kultury: orná půda, trvalý travní porost, vinice, chmelnice, ovocný sad nebo jiné kultury. Minimální výměra musí být nejméně 1 ha zemědělské půdy.

Podporu LFA využívá 29 ekologických farem. Je poskytována pouze na kulturu travní porost v méně příznivých oblastech a oblastech s ekologickými omezeními jako například: horské oblasti. Mohou o ni požádat např. farmy v horských a podhorských oblastech, které obhospodařují alespoň 5 ha půdy po dobu 5let a musí se zavázat, že budou hospodařit v souladu se zásadami správné zemědělské praxe.

Dotaci v rámci *AEO* mimo vlastní dotace pro ekologické zemědělce využívá 24 farem a dotace se poskytuje pouze a jen na výměru zemědělské půdy.

23 ekologických zemědělců čerpá dotaci Top-Up. Jedná se o dodatkovou platbu poskytovanou k jednotné platbě na plochu (*SAPS*). Proto pokud nebude žadateli přiznána platba *SAPS*, nemá nárok ani na platbu Top-Up. Dotace je poskytována na pěstování lnu na vlákno, pěstování plodin (pšenice, žito, ječmen oves kukuřice, slunečnice, hrách) způsobilých pro platbu na orné půdě a chov skotu, ovcí, popřípadě

¹ U všech otázek je k vyhodnocení využito klasické školních klasifikační stupnice 1-5 (1-nejlepší hodnocení, 5 - nejhorší hodnocení)

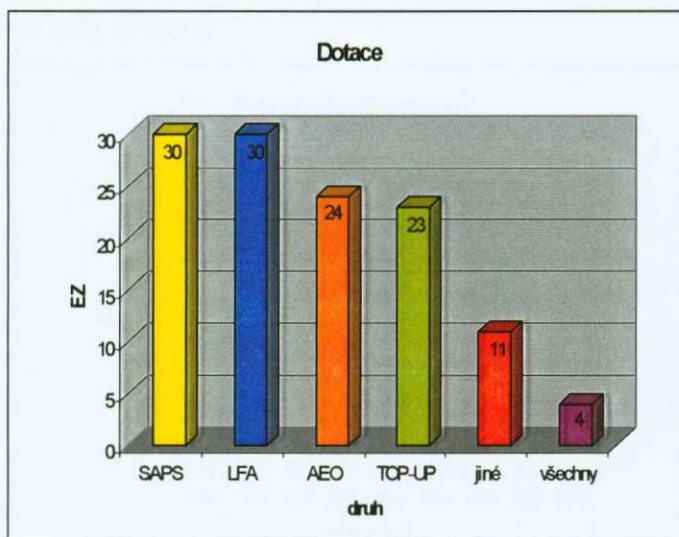
koz na hospodářstvích registrovaných v ústřední evidenci. Dotace na Top - Up je čerpána na velkou dobytčí jednotku. Možnosti čerpání využívají 4 firmy.

11 farem uvedlo, že čerpají všechny dostupné dotace a 4 jiné (ČSCHZ, OVEKO).

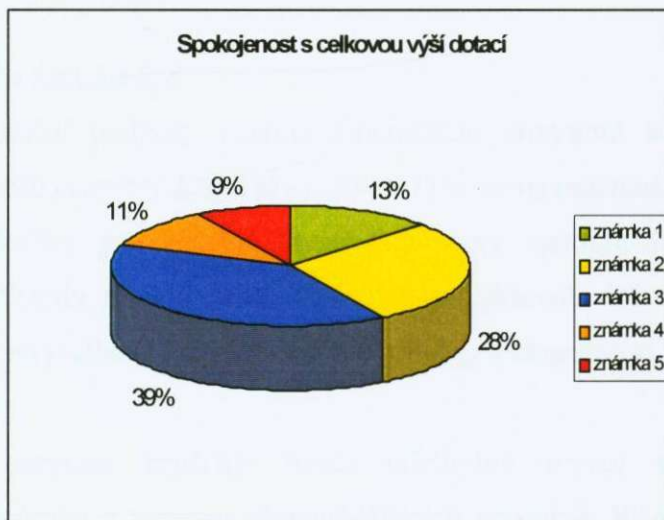
Průměrné celkové hodnocení spokojenosti s výší dotace je 2,73, tj. mírně nadprůměrné spokojenost. 13% ekologických zemědělců je zcela spokojeno s celkovou výší dotací a 9% dotázaných je zcela nespokojeno s výší dotací.

Nespokojení s vyšší dotací jsou především chovatelé skotu bez tržní produkce masa a pěstitelé ovoce a zeleniny. Zcela spokojeni s výší dotace jsou naopak ekologičtí zemědělci zabývající se chovem krav bez tržní produkce masa, chovem koní a ovcí.

Graf 6 – Využití státních dotací

Graf 7 – Spokojenost s celkovou výší dotací.

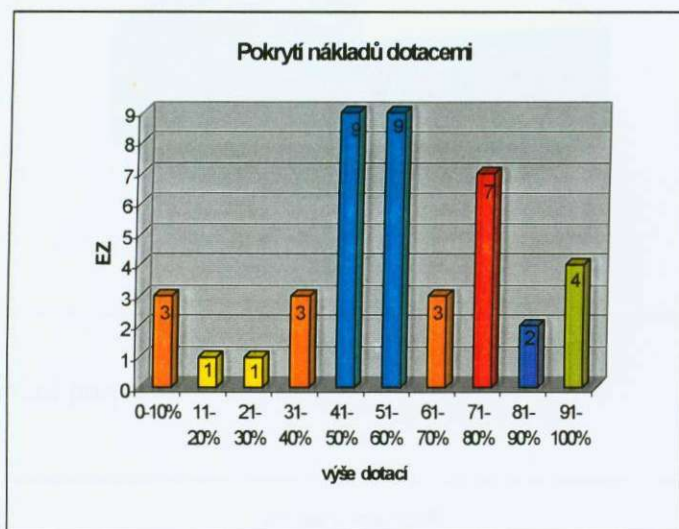

Pokrytí nákladů dotacemi (otázka č. 7)

Nejvíce dotazovaných ekofarem odpovědělo, že výše dotací jim pokrývá přibližně 41- 50% nákladů (9 ekofarem) a 51 – 60% nákladů (také 9 ekofarem). Náklady jsou tedy zhruba z 50 % kryty dotacemi, ale ve srovnání ČR s jinými státy jsou stále dotace nižší. Četné dotační tituly jsou nutné pro kompenzaci hospodaření v méně příznivých oblastech, a to ve specifických režimech a za mimoprodukční funkce zemědělské výroby.

Nejvyšší procentuální pokrytí nákladů dotacemi udávají ekologičtí zemědělci zabývající se chovem skotu-dojnic a naproti tomu nejnižší dotace dostávají ekologičtí zemědělci zabývající se především rostlinnou produkcí – pěstování pšenice a pelušky.

Graf 8 – Pokrytí nákladů dotacemi

Operační program (otázka č. 8)

Využití finanční podpory v rámci Operačního programu zatím využilo 22% ekofarem, 67% tento program dosud nevyužilo a 11% se na možnost využití připravuje.

Hlavní překážky pro získání finanční podpory spatřují dotázaní především v administrativě (každý projekt musí obsahovat projektovou dokumentaci, podrobný rozpočet nákladů na realizaci projektu a četné přílohy) a skutečnosti, že podpory nejsou zálohovány.

Operační program zajišťuje trvale udržitelný rozvoj venkova, podporu zemědělské prvovýroby a zpracování zemědělských produktů. Plán je určen zejména na podporu méně příznivým oblastem a oblastem ve zvláštním ochranném režimu

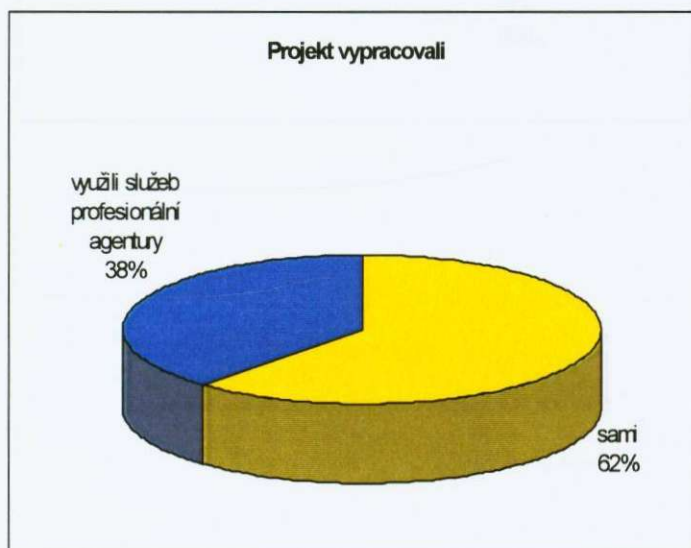
na vyrovnání újmy při extenzivním hospodaření. Program má také podpořit ekologické zemědělství, tvorbu bioproduktů a má zainteresovat mladé zemědělce.

Projekt, který je však schválen přinese ekologickému zemědělci jedinečné příležitosti získat podporu z Evropské Unie. Po zkušenostech z předstupních programů EU je jisté, že i když je administrativa náročná, je zvládnutelná a podstoupené úsilí se vyplatí.

Graf 9 - Využití finanční podpory v rámci Operačního programu

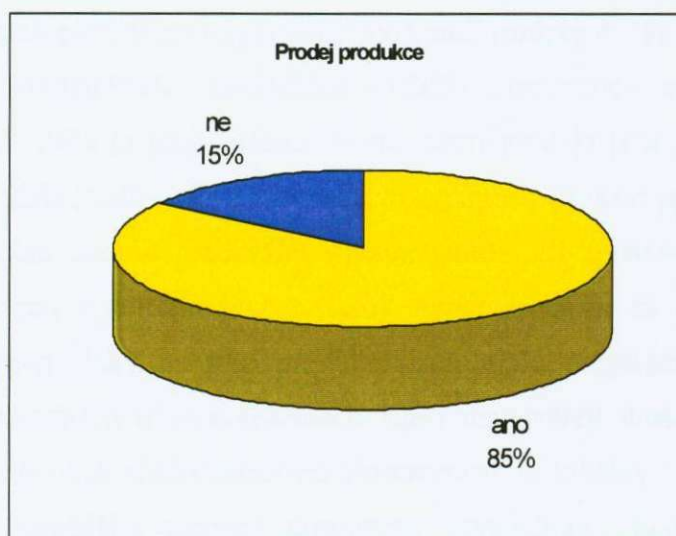
Graf 10 – Zpracování projektu

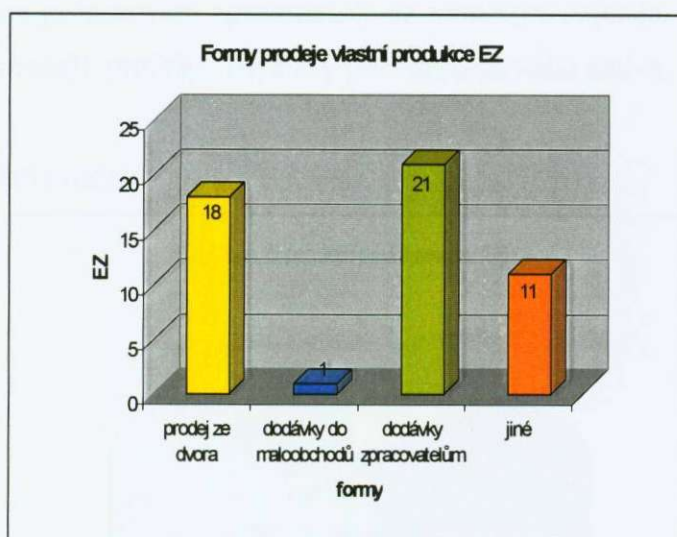
Prodej produkce (otázka č. 9)

Na otázku, zda prodávají vlastní produkci odpovědělo 85% ekologických zemědělců „ano“. Jako hlavní formu prodeje vlastní produkce uvedli ekologičtí podnikatelé dodávky zpracovatelům (21), prodej ze dvora (18) a jiné formy (11) a jen jeden uvedl, že vlastní produkci dodává do maloobchodů. Je patrné, že podniky si navázaly vztahy se zpracovateli produkce. Využívají k tomu i částečně členství ve sdružení ekologických zemědělců, které jim pomáhá s navázáním kontaktů. Ekologičtí zemědělci kladou důraz také na přímý prodej ze dvora, kde mohou využít přímého kontaktu se zákazníkem. Zákazník si tak přímo ověří původ produktu. Mezi jiné formy, které podnikatelé využívají je prodej překupníkovi, bezplatná inzerce v novinách. Zmíněné možnosti jsou však využívány jen příležitostně.

Graf 11 Prodej vlastní produkce

Graf 12 – Formy prodeje vlastní produkce

Názor ekologických zemědělců na prodejní možnosti (otázka č. 10)

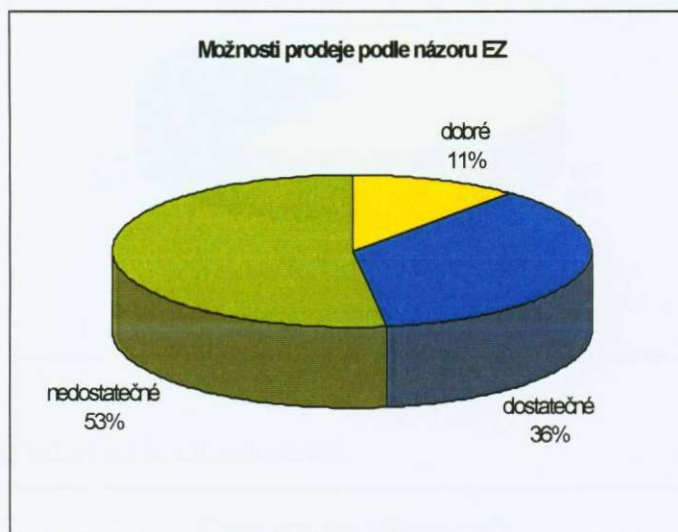
Většina ekologických zemědělců (53%) považuje možnosti prodeje za „nedostatečné“, 36% je přesvědčeno, že možnosti prodeje jsou „dostatečné“, 11% uvedlo že jsou „dobré“. Průměrné ohodnocení možností prodeje je 4,41. Převažující negativní hodnocení souvisí především s nerozvinutou sítí zpracovatelů, odbytových článků, i s výkupní cenou produkce. Často musí prodávat za cenu konvenčních produktů, i když náklady na tuto produkci jsou nižší. Negativně působí i nízká informovanost zákazníků o biopotravinách, kteří nevytvářejí dostatečnou poptávku, která by motivovala obchodníky zařazovat biosortiment do nabídky.

Ekologičtí zemědělci zároveň dostatečně nevyužívají kooperačních aktivit. Z šetření je patrný převažující nezájem o různé formy sdružování. Perspektivní však může být *zakládání skupin výrobců za účelem zajištění společného odbytu* (odbytové kooperace). Tato aktivita je spojena s podporou v rámci Horizontálního plánu rozvoje venkova (HRDP).

Nejhůře obchodovatelnou oblastí produkce ekologických zemědělců je prodej skotu na maso, protože v kraji nejsou vybudována jatka, která by zpracovala produkci. V důsledku toho jsou ekologičtí podnikatelé nuceni prodávat svoji produkci konvenčním jatkám za nižší cenu. V rostlinné výrobě je veškeré osivo nakupováno za vysoké ceny, které však nejsou kompenzovány prodejní cenou, protože produkce je opět často prodávána jako konvenční. Z toho vyplývá i malé zastoupení v této oblasti podnikání.

Ekologičtí zemědělci předpokládají další rozšiřování stávající produkce. Většina se chce zaměřit na provozování agroturistiky na farmě pro zajištění diverzifikovaných příjmů. Někteří zvažují produkci biomasy jako ekologického paliva.

Graf 13 - Možnosti prodeje

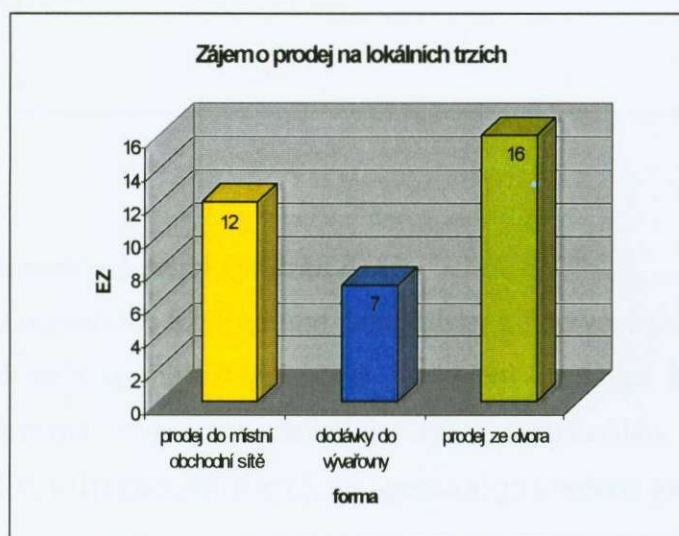
Prodej produkce na lokálních trzích (otázka č. 11)

Patrný je zájem ekologických zemědělců prodávat vlastní produkci na lokálních trzích. Z dotazovaných uvedlo 59% svůj zájem, 28% zájem nemá a 13% dosud neví. Možnost prodeje na lokálním trhu by ekologickému zemědělci přinesla snížení nákladů na dopravu do vzdálených prodejních míst, zajištění stálého odbytu své produkce, možnost většího rozšíření nabízeného sortimentu v závislosti na možnostech farmy a s ohledem na požadavky stálých zákazníků. Nejvíce se zajímají o formu prodeje vlastní produkce prostřednictvím „prodeje ze dvora“, tato forma prodeje je však založena na vybudování skupiny stálých zákazníků, kteří budou tvořit poptávku po bioproduktech a zároveň je zde potřeba velké finanční podpory propagace nabízeného sortimentu. Dále by upřednostnili prodej do místní obchodní sítě, ale někteří by uvítali také možnost dodávat do vývařoven.

Graf 14 - Zájem o prodej na lokálních trzích

Graf 15 - Forma prodeje na lokálních trzích

Kontrola ekologického podnikání (otázka č. 12)

Nejvíce kontrol na ekologické farmě je prováděno organizací KEZ, o.p.s. a to 66% ze všech uskutečněných. Další pořadí dle frekvence je: SVS (25%), HS (6%), jiné (3% - jedná se o finanční úřad). Výsledek není překvapivý, protože organizace KEZ, o.p.s., je zřízena za účelem kontroly ekologických zemědělců, proto by měla vykonávat nejvíce kontrol nad dodržováním předepsaných podmínek. Průměrná známka hodnotící spokojenost s organizací KEZ, o.p.s. je 2,32. Je však potřeba uvést, že nespokojenost českých farmářů s administrativními požadavky na ně kladenými vyvolala úsilí

o zrušení monopolu této jediné organizace pověřené kontrolou a certifikací ekologických farem. V minulém roce tedy proběhlo výběrové řízení na další kontrolní organizace. Na český trh vstupují další dvě organizace, které jsou oprávněny ke kontrole ekologického podnikání. Očekává se tak zlepšení stavu kontrolních aktivit.

Graf 16 – Kontroly na ekofarmě

Spokojenost s činností organizací (otázka č. 13)

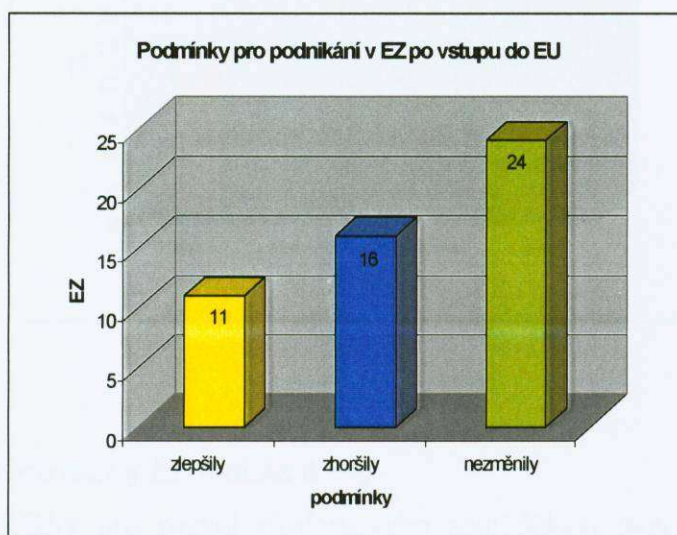
S činností organizace SZIF (Státní zemědělský a intervenční fond) jsou celkově ekologičtí podnikatelé mírně nadprůměrně spokojeni (známka 2,27). Zemědělská agentura je průměrně hodnocena známkou 1,90, Ministerstvo zemědělství 3,03 a organizace RERA (Regionální rozvojová agentura) je uvedeno průměrné hodnocení 2,70 (Příloha 6).

Změna podmínek v ekologickém zemědělství po vstupu do EU (otázka č. 14)

Ekologičtí zemědělci jsou přesvědčeni, že podmínky po vstupu do EU se nezměnily (24). O zlepšení podmínek je přesvědčeno 11 dotázaných a 16 zastává názor, že se podmínky zhoršily. Zlepšení pocítují ve výši dotací a lepších platebních podmínkách. Zhoršení nastalo v oblasti administrativy, zpřísnění požadavků a kontrol na ekologické zemědělce. Ekologičtí zemědělci nejsou spokojeni s podmínkami, které stanovila EU. Jedná se přísný výklad evropských hygienických a veterinárních norem, nedostupnost investičních podpor zejména pro malé zpracovatele. Část bioproduktů se

vyváží, aby se následně dovážely ze zahraničí zpracované a zabalené jako biopotraviny. Zároveň se vstupem ČR do EU se otevřel náš trh ostatním státům a vzniklo zde větší konkurenční prostředí pro producenty biopotravin.

Graf 17 - Změna podmínek v ekologickém zemědělství po vstupu do EU

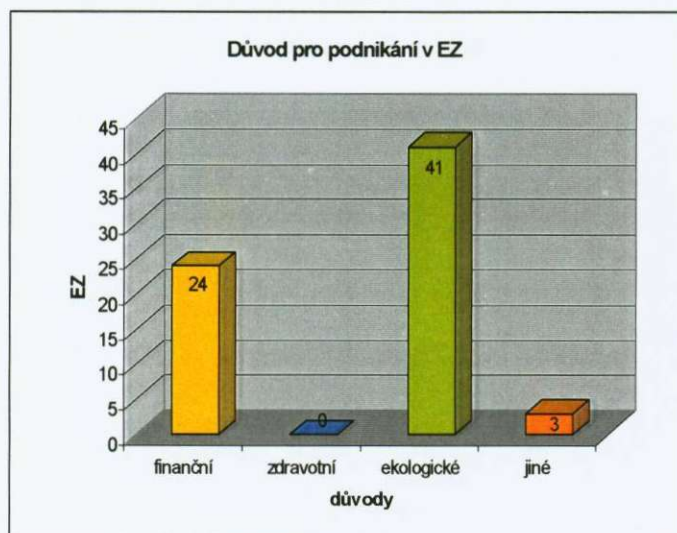
Důvody pro ekologický způsob hospodaření (otázka č. 15)

Hlavní důvodem, proč se respondenti stali ekologickými zemědělci, je šetrný způsob hospodaření v krajině, tedy důvod ekologický. Dalším významným motivem, který je vedl k tomuto způsobu hospodaření je důvod finanční. Bylo však uvedeno například i sdělení, že neměli jinou volbu, protože se nacházejí v chráněné krajinné oblasti Šumava.

Očekávání, se kterým do toho podnikání vstupovali, se u 53% splnilo, u 41% nesplnilo, u 2% se splnilo jen částečně (4% dotazovaných neví).

V současnosti si lidé začínají uvědomovat, že je třeba věnovat pozornost životnímu prostředí, které nás obklopuje. Při konvenční produkci se dostává do krajiny celá řada škodlivých látek, dochází k erozi půdy a odplavování živin. Právě proto klade ekologické zemědělství důraz na produkci bez škodlivých látek, na takového hospodaření, které bude krajinu podporovat a ne ničit.

Graf 18 – Důvod pro ekologické zemědělství

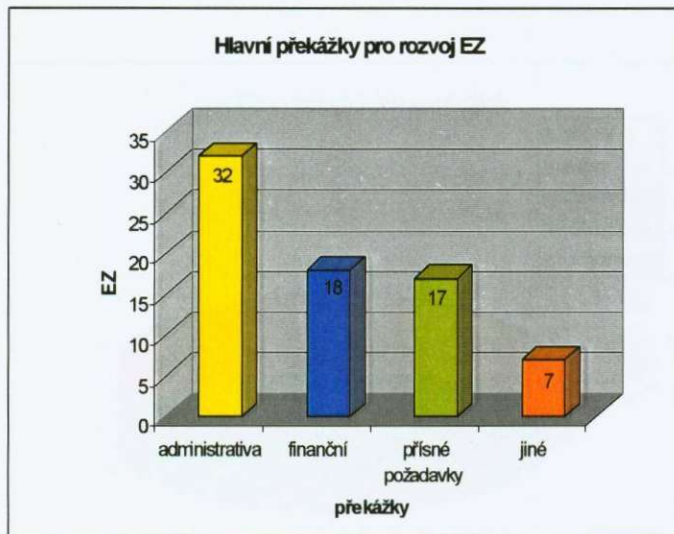

Hlavní překážky pro rozvoj EZ (otázka č. 16)

Hlavní překážky pro rozvoj ekologického zemědělství jsou administrativního charakteru (32), především povinné evidence, žádosti apod. Podstatně méně ekologických zemědělců je přesvědčeno, že se jedná o překážky finanční, které jsou představovány nedostatečnou finanční podporou nebo o překážky spojené s přísnými požadavky a limity omezující ekologického zemědělce. Jako jiné překážky jsou uváděny systém odbytu produkce, či malá propagace biopotravin.

Pro rozvoj ekologického podnikání v ČR byl přijat Akční plán, který má podpořit rozvoj ekologického podnikání, posílit důvěru spotřebitele, vytvořit podmínky pro zpracování a marketing a zajistit životaschopnost tohoto způsobu hospodaření. Má vytvořit prostor pro obhajobu požadavků ČR na vyšší podpory ze společných zdrojů EU a tím vytvořit podmínky růst konkurenceschopnosti českých bioproducentů.

Graf 19 – Hlavní překážky pro rozvoj EZ

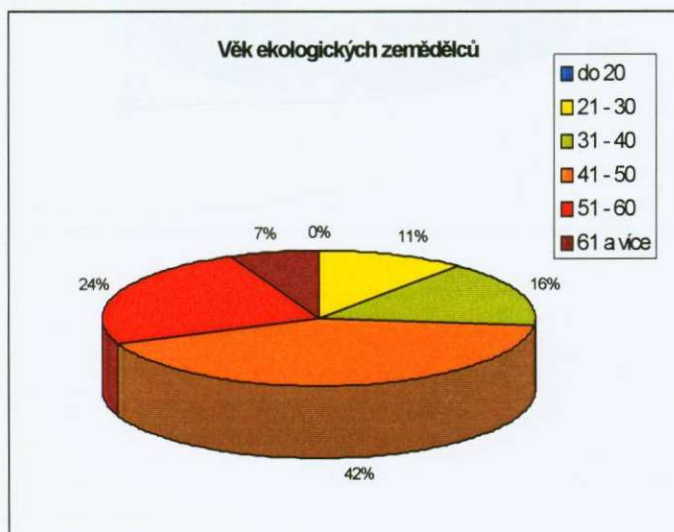

Základní statistické údaje

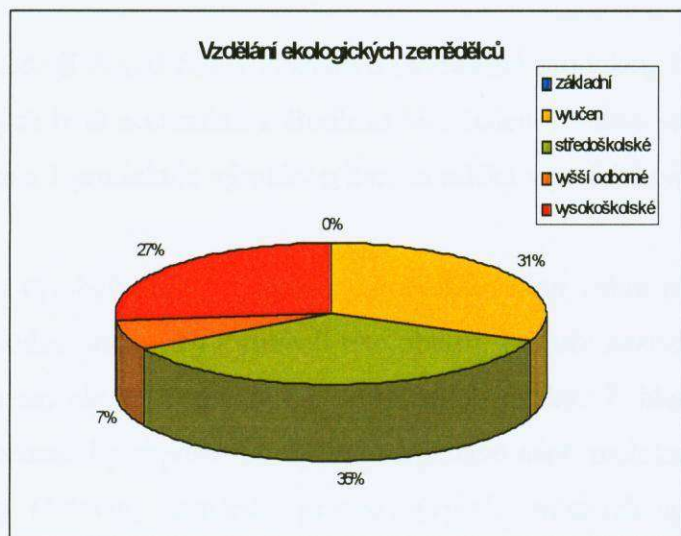
Průměrně lze charakterizovat ekologického zemědělce v Jihočeském kraji jako člověka ve věku 41-50 let, středoškolského vzdělání, průměrně má 2 zaměstnance a na podnikání se podílí rodina.

Většinou se jedná o střední generaci, která dříve pracovala ve státních či družstevních zemědělských podnicích. Po jejich zániku někteří změnili zaměstnání, jiní využili možnost zůstat pracovat v zemědělství s tím, že např. přešli na režim ekologického zemědělství.

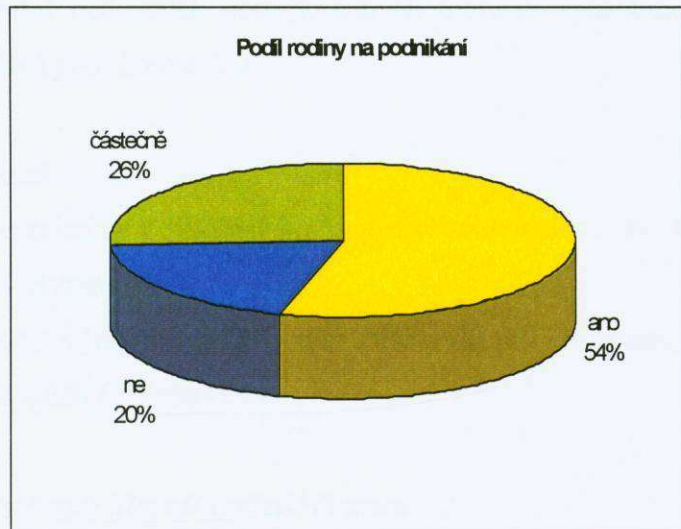
Graf 20 – Věk respondentů

Graf 21 – Vzdělání respondentů

Graf 22 - Účast rodiny na podnikání

4.1.3 Analýza výroby biopotravin - Jihočeský kraj

V Jihočeském kraji je celkem registrováno u organizace KEZ, o.p.s., 7 výrobců biopotravin.

3 výrobci nemají dosud žádný záznam o osvědčené produkci, 2 mají osvědčenou produkci březových listů a extraktů z Bouleau bio. Jeden výrobce se zabývá produkcí biohovězího masa a 1 produkuje výrobky z kozího mléka v podobě tvarohů, pomazánek a sýrů.

Zastoupení výrobců biopotravin je v Jihočeském kraji velmi nízké a měly by se proto vytvářet vhodné podmínky k rozvoji této oblasti. Protože nestačí mít jen dostatek ekologických farem, ale je nutné mít i navazující články. Z hlediska zemědělské bioprodukce (současné i perspektivní) by byly zajímavé např. malokapacitní mlékárny, pekárny, výroby těstovin, uzenářské provozy (výroby místních specialit), případně i příprava konvenience v biokvalitě.

A jak vypadá výroba biopotravin v celé ČR? V ČR je 136 výrobců biopotravin. Mezi hlavní zpracovatelské obory patří zpracování obilí, bylin, kravského i kozího mléka a hovězího masa. Zlepšila se situace u čerstvého biopečiva. Přestože české ekofarmy produkují poměrně hodně masa a mléka, nedostatečná zpracovatelská kapacita a absolutní nedostatek certifikovaných biojatek způsobuje, že značná část produkce se prodává jako konvenční.

Dotazníkové šetření

Všem 7 výrobcům v Jihočeském kraji byl zaslán dotazník. Celkem se vrátilo 4 dotazníky (57% návratnost).

Pro malý počet výrobců se tedy jedná spíše o shrnutí informací, které bylo možné z dotazníku chtěli zjistit (Příloha4).

Ekologické zemědělství: hlavní/ vedlejší činnost

U všech výrobců biopotravin je podnikání v oblasti výroby biopotravin hlavní činností. V případě jejich vedlejší činnosti by bylo velmi složité dodržet oddělenou výrobu od hlavní činnosti. Museli by vynakládat podstatně vyšší náklady na zajištění oddělení výroby bioprodukce od výroby konvenční. Muselo by dojít k rozdělení cest biopotravin a konvenčního zboží v podniku včetně skladování.

Registrace u KEZ, o.p.s.,

Výrobci biopotravin vznikají postupně. Jak se rozšiřuje poptávka po těchto výrobcích, tak vznikají nové podniky. Pro zajištění zpracování produkce od ekologických zemědělců by mělo dojít k podstatnému rozvoji zpracovatelských aktivit.

Počet certifikovaných výrobků

Organizace mají různý počet dosud certifikovaných výrobků. Rozmezí se pohybuje od 1 do 31 bioproduktů.

Členství ve svazu ekologických zemědělců

Žádný z výrobců biopotravin není členem sdružení ekologických zemědělců.

Využití finanční podpory v rámci Operačního programu

Zmíněné organizace dosud nevyužily možnosti podpory v rámci Operačního programu.

Formy odbytu

Každý z výrobců biopotravin využívá jednu ze zmíněných forem odbytu. Produkty od těchto výrobců potravin tedy můžeme najít jak ve velkoobchodě, specializované prodejně, hypermarketu, u dalších zpracovatelů nebo v rámci prodeje ze dvora.

Zhodnocení spolupráce s odběrateli produkce

Většina podniků hodnotí vztahy s odběrateli jejich produkce za dobré. Je tedy prostor pro zlepšení těchto vztahů, pro hledání nových forem odbytu.

Spokojenost s odbytovými možnostmi

Na položenou otázku všichni výrobci biopotravin odpověděli shodně, že možnosti odbytu jsou dostatečné. Mezi nejhůře obchodovatelnou část produkce zařadili prodej pasterovaného mléka a biozeleniny. Důvodem špatné obchodovatelnosti je časový faktor a nedostatečné skladovací prostory, které tu mají velký význam. Produkty mají nízkou dobu trvanlivosti z hlediska možné obchodovatelnosti.

Využití možností prodeje vlastní produkce na lokálních trzích

Uvedené možnosti lokálního odbytu produkce (dodávky do místní obchodní sítě, vývařoven, prodej na místních trzích nebo prodej ze dvora) by využilo zhruba 50 % dotázaných.

Využití regionální výrobní či odbytové kooperace

Výrobci biopotravin v Jihočeském kraji nevyužívají žádnou formu regionální výrobní či odbytové kooperace. U kozí farmy paní Emilie Citterbartové dochází k přípravě odbytové kooperace.

Využití vlastní výrobní značky

Převládá zatím situace, kdy výrobce nemá svoji výrobní značku pro své biopotraviny. Jen kozí farma, využívá vlastní výrobní značku.

Propagace bioproduktů

Všichni dotázaní se věnují propagaci své produkce. Využívají přitom zpravidla internetu, letáčků, ochutnávek a účasti na biojarmarku. Snaží se oslovit potenciální i současné zákazníky „všemi“ pro ně dostupnými prostředky.

Vývoz produkce

Výrobci využívají zmíněnou možnost pro uplatnění své produkce.

Frekvence kontrol

V průměru jsou výrobci kontrolováni od organizace KEZ, o.p.s., dvakrát do roka. Jeden výrobce uvedl kontroly od SVS ve svém podniku 1krát za 14 dní.

Spokojenost s činností vybraných organizací

Podniky jsou s činností SZIF průměrně spokojeni známkou 2,5, Pro-Bio získalo známku 3, RERA známku 4 a Mze známku 2.

Zhodnocení celkové nabídky biopotravin

Úroveň nabídky na českém trhu výrobci biopotravin hodnotí průměrně známkou 3.

Srovnání kvality českých biopotravin se zahraničními

Respondenti se u této otázky rozcházeli v názorech.

Pozice výrobců biopotravin v ČR po vstupu do EU

Dle odpovědí výrobců biopotravin došlo ke zhoršení jejich pozice na trhu po vstupu ČR do EU. Český trh se otevřel zahraničním biovýrobcům, na které jsou poskytovány v zemi původu vyšší dotace.

Hlavní překážky pro rozvoj výroby biopotravin

Největšími překážkami, které brání biovýrobcům rozšiřovat činnost a zvyšovat výrobní kapacitu jsou nedostatečné finanční zdroje a administrativní náročnost. Zmiňovány jsou také přísné požadavky a limity, které musí dodržovat.

Důvody pro výrobu biopotravin

Hlavním důvodem, pro který respondenti začali podnikat v oblasti výroby biopotravin, je např. jejich přesvědčení, že na trhu není dostatek kvalitní bioprodukce, změna životního stylu a nesouhlas s tradičními „chemickými procesy“.

Splnění očekávání z podnikání

Očekávání z podnikání v oblasti výroby biopotravin se částečně respondentům splnila.

4.1.4 Analýza ekologického zemědělství horské a podhorské oblasti – Jihočeský kraj

Tyto marginální (LFA) oblasti jsou obecně definovány jako multifunkční. Na jedné straně jsou nekonkurenceschopné z hlediska výroby, na druhé straně jsou bezkonkurenční jako rezerva pro další doplňující hospodářskou činnost i jako rezerva určité ekologické a krajinné hodnoty. Podle členění výrobního území České republiky zpracovaného na základě bonitace zemědělských půd a platného od roku 1996 patří do marginálních oblastí dle ceny půdy (do 4 Kč/m²) cca 45% výměry zemědělské půdy. Jedná se především o oblasti s méně úrodnými půdami a svahovitými pozemky, navíc se značným počtem ploch spadajících do pásma hygienické ochrany vodních zdrojů, chráněných krajinných oblastí apod. Tyto oblasti mají většinou dostatek srážek,

ale výběr plodin a výnosy jsou zde limitovány, zvláště nižší půdní úrodností a nižšími průměrnými teplotami.

Vymezení horských a podhorských oblastí Jihočeského kraje je uvedeno v příloze 5.

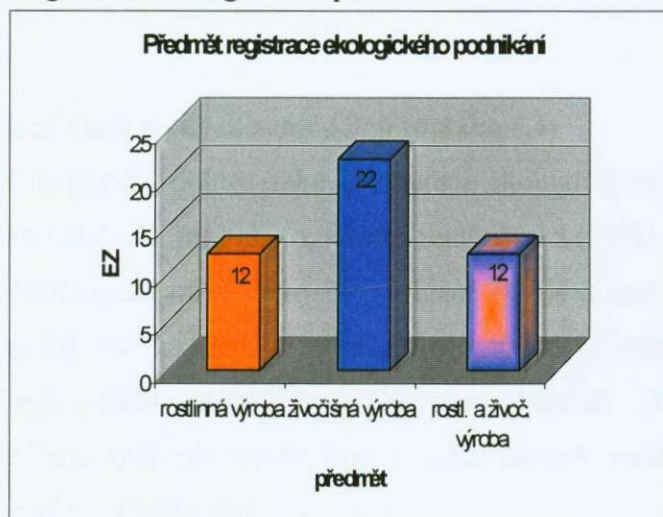
Dotazníkové šetření

Předmět registrace (otázka č. 1)

Do horské a podhorské oblasti spadá v Jihočeském kraji 62 ekologických zemědělců. Z nich se 22 zúčastnilo dotazníkového šetření (35%). Předmětem registrace je u 12 z nich rostlinná produkce, u 22 živočišná produkce a 12 ekologických zemědělců se věnuje jak rostlinné tak živočišné produkci. V horských a podhorských oblastech se nacházejí ve velké míře louky a pastviny, které jsou vhodné zejména pro produkci živočišné výroby. 7 ekologických podnikatelů se zabývá chovem krav BTPM, 6 ekologických zemědělců se zabývá chovem skotu, 5 farem se věnuje chovu ovcí a 2 chovají kozy. V rostlinné produkci se jedná zejména o produkci krmiv (seno, senáž, travní porosty, obiloviny, brambory).

Z dotazníku jednoznačně vyplynulo, že všichni chovatelé respektují dané přírodní podmínky a věnují se tomu, co je zde nejvhodnější a to živočišné výrobě.

Graf 23 - Předmět registrace ekologického podnikání

Registrace u KEZ, o.p.s. (otázka č. 2)

Ekologičtí zemědělci začali podnikat v těchto oblastech od roku 1995, ale největší počet ekofarem vznikl v roce 2001 (5 farem) (Příloha 7). V budoucnu lze předpokládat

další rozšíření počtu farem, protože tato LFA oblast přináší pro zemědělce zvýhodněné podmínky pro získání dotací.

Ekologické zemědělství: hlavní / vedlejší činnost (otázka č. 3)

V těchto oblastech se ekologičtí zemědělci věnují zemědělství především jako své hlavní činnosti (82%), jen 18% ji vykonává jako činnost vedlejší.

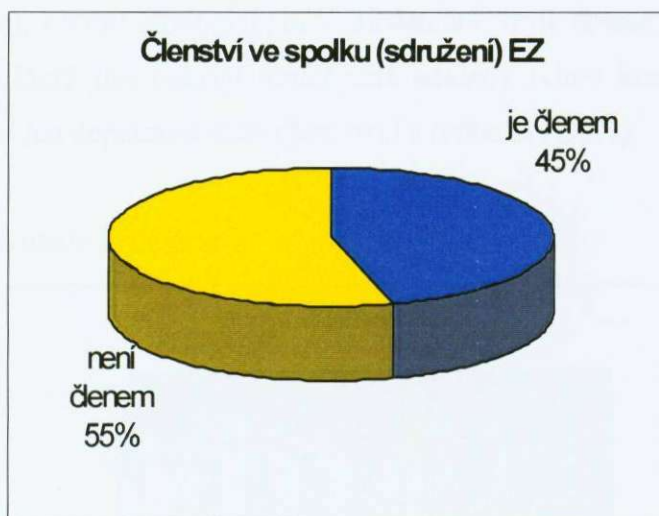
Graf 24 - Podnikání v ekologickém zemědělství: hlavní/vedlejší činnost

Členství ve sdružení ekologických zemědělců (otázka č.4)

V podhorské a horské oblasti také převládají ekologičtí podnikatelé, kteří se nestali členy spolku nebo sdružení ekologického zemědělství (55%). V případě členství se opět jedná ve 100% o organizaci Pro-Bio. Situace je zde mírně odlišná od celého Jihočeského kraje, kde se sdružení či spolku neúčastní 61% respondentů. Předmět zemědělských aktivit v těchto oblastech zřejmě více odpovídá službám nabízených touto organizací. Svou roli zde může hrát i vyšší úroveň vzdělání ekologických podnikatelů (převažuje VŠ vzdělání).

Graf 25 - Členství ve spolku (sdružení) ekologických zemědělců

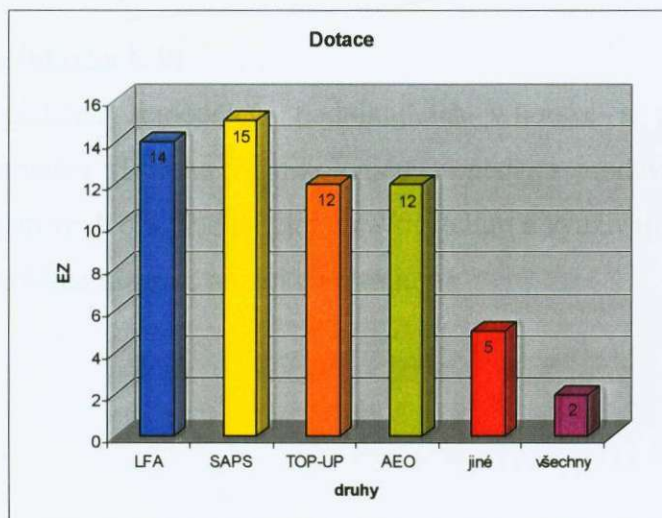
Zapojení ekofarmy do programu „AGROENVI“ opatření (otázka č. 5)

Všechny ekologické farmy jsou členy programu „AGROENVI“ opatření. Spokojenost ekofarem s činností programu je hodnocena průměrnou známkou 2,64. (Příloha 7)

Dotace (otázka č. 6)

Ekologičtí zemědělci nejčastěji čerpají dotaci SAPS, dále je pořadí: LFA, Top-Up, Agroenvi. Všechny dostupné čerpali 2 ekologičtí podnikatelé. Spokojenost s výší dotace hodnotí známkou 2,77 (Příloha 7).

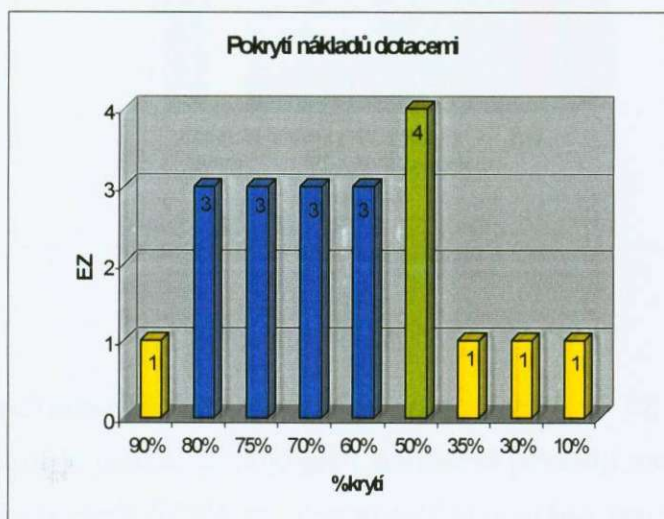
Graf 26 – Využití dotací

Pokrytí nákladů dotacemi (otázka č. 7)

Část nákladů, kterou ekologickým zemědělcům kryjí dotace, je různá. Někteří získávají dotace, které jim pokryjí téměř celé náklady (chov krav BTM – 90%), a jiní jim pokryjí jen nepatrnou část (chov ovcí a drůbeže – 30%)

Graf 27 - Pokrytí nákladů dotacemi

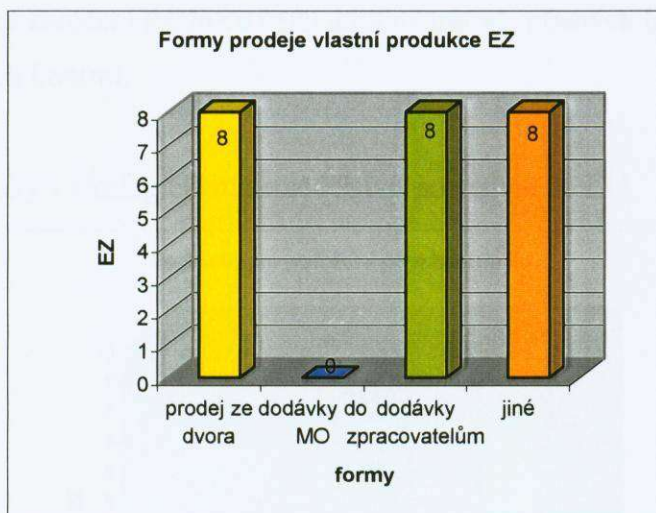
Operační program (otázka č. 8)

Stejně jako v jiných oblastech nedochází ani zde k optimálnímu využití finanční podpory v rámci Operačního programu (na pořízení nových strojů nebo zařízení). 68% ekologických zemědělců nevyužilo možnosti, 27% tuto možnost využilo a 5% se připravuje. (Příloha 7)

Prodej produkce (otázka č. 9)

82% ekologických zemědělců, podnikajících v horské a podhorské oblasti, prodává svoji produkci (Příloha 7). Ekologičtí zemědělci prodávají svoji produkci především prodejem ze dvora, dodávkami zpracovatelům a využívají jiné formy (prodej překupníkovi, bezplatná inzerce, prodej chovatelům).

Graf 28 – Formy prodeje vlastní produkce

Názor ekologických zemědělců na prodejní možnosti (otázka č. 10)

V dané oblasti je patrné, že ekologičtí zemědělci považují možnosti prodeje své produkce za „nedostatečné“ (62%), za „dostatečné“ je považuje pouze 24% dotázaných a za „dobré“ jen 14% (Příloha 7). Pesimistický pohled na prodejní možnosti souvisí mj. i s nedostatečnou sítí zpracovatelů (především biohovězího masa).

Další potencionální možnost rozšíření produkce vidí ekologičtí zemědělci v horských a podhorských oblastech, především v oblasti výroby mléčných výrobků. Dále i v agroturistice, která by jim zajistila finanční prostředky pro podnikání a zároveň by podpořila propagaci ekologického zemědělství. Farma zabývající se pěstováním zeleniny vidí budoucí možnosti v dalším rozšíření sortimentu.

Prodej produkce na lokálních trzích (otázka č. 11)

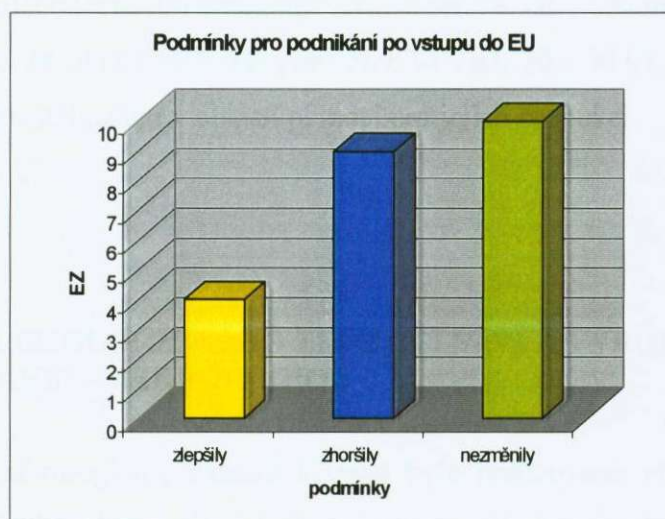
Ekologičtí zemědělci v horské a podhorské oblasti by měli zájem o prodej vlastní produkce na lokálních trzích. Hlavní formu prodeje, kterou by využívali je prodej do místní obchodní sítě, nebo prodej ze dvora (Příloha 7).

Podmínky v ekologickém zemědělství po vstupu do EU (otázka č. 14)

U ekologických podnikatelů zde převládá názor, že podmínky pro podnikání se po vstupu ČR do EU nezměnily (44%). 39% hospodařících ekozemědělců se domnívá,

že se zhoršily a 17% je přesvědčeno o zlepšení situace. Zlepšení se odrazilo ve výši dotací a naopak ke zhoršení došlo ve větší administrativě, přísných limitech a ve větším počtu prováděných kontrol.

Graf 29 – Podmínky v ekologickém zemědělství po vstupu do EU

Důvody pro ekologický způsob hospodaření (otázka č. 15)

Hlavním důvod, který vedl podnikatele k ekologickému způsobu hospodaření, je šetrný způsob hospodaření v krajině, tedy důvod ekologický. Dalším důvodem jsou finanční možnosti, tj. využití dotačních a kompenzačních podpor pro ekozemědělce (Příloha 7). U zemědělců se zároveň splnila počáteční očekávání.

Hlavní překážky pro rozvoj EZ (otázka č. 16)

Překážky, které brání rozvoji ekologického zemědělství, jsou spatřovány v administrativní zátěži, která je kladena na podnikatele. Dále v přísných limitech a požadavcích a samozřejmě také v nedostatečné finanční podpoře ze strany státu (Příloha 7).

Základní statistické údaje

Průměrně lze charakterizovat ekologického zemědělce v horské a podhorské oblasti jako člověka ve věku 51- 60, vysokoškolák, který využívá pro podnikání část rodiny (Příloha 7).

V horské a podhorské oblasti je převaha ekologických zemědělců, kteří mají vysokoškolské vzdělání a to jim umožňuje lépe se orientovat v administrativě, potřebné pro získání dotace. Je zde i větší zastoupení osob ve věku 20 – 30 let, kteří chtějí využít možnosti, které jim stát nabízí v oblasti pomoci pro jejich produkci.

4.2 ANALÝZA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ A VÝROBY BIOPOTRAVIN – MIKROREGION

„Vybraný mikroregion“, v rámci kterého bylo realizováno vlastní dotazníkové šetření, tvoří bývalé okresy České Budějovice a Jindřichův Hradec. Vzhledem k malému zastoupení ekologických zemědělců v jednotlivých „okresech“ byly tyto dva územní celky pro potřeby dotazníkového šetření spojeny.

4.2.1 Obecná charakteristika mikroregionu

„Okres“ České Budějovice má rozlohu 1 625 km² a je druhým největším okresem Jihočeského kraje a desátým v rámci celé České republiky.

Převážná část území je pahorkatinou, střední část okresu tvoří českobudějovická pánev, která se na jihovýchodě zdvíhá do Novohradských hor. Severní část území je mírně zvlněná, jižní část má podhorský ráz. Průměrná nadmořská výška se pohybuje kolem 500 m. Převládá zde chladnější podnebí s průměrnou roční teplotou 7 – 8 °C.

Charakteristickým znakem okresu je velké množství vodních ploch. Na zamokřeném území bylo vybudováno v minulosti cca 300 rybníků.

Půdní a klimatické podmínky ovlivnily využití půdy. Z plochy okresu tvoří více než 53% zemědělská půda, 32,2% lesní půda, 5,6% připadá na vodní plochy a 1,4% na zastavěné plochy. Současný trend ve vývoji regionu směřuje jednoznačně ke každoročním úbytkům zemědělské půdy, zejména pak orné půdy. Hlavními důvody

jsou především stavební činnost na zemědělské půdě, vnitřní restrukturalizace půdy ve prospěch zalesňování a trvalých travních porostů.

Okres nemá mnoho surovinových zdrojů. Významnější jsou pouze naleziště grafitu u Týna nad Vltavou, suroviny pro stavební činnost (žula, rula, křemelina, různé druhy jílu, písek) a rašelina. Velký význam má rovněž množství lesů, které jsou nejen zdrojem dřeva, ale zejména přirozeným regulátorem vodního režimu a celkového klimatu. Nejvíce lesních ploch je v jižní a severní části okresu. Převažují lesy jehličnaté a smíšené.

Přes strukturální změny zůstává okres České Budějovice okresem průmyslově zemědělským. Hospodářská struktura okresu a také dosažený stupeň rozvoje soukromého podnikání umožňují poměrně nízkou míru nezaměstnanosti. Současný rozsah průmyslové činnosti je především výsledkem historického vývoje (potravinářský průmysl, zejména výroba piva, kovodělný průmysl, tužkařská výroba, průmysl stavebních hmot, strojírenská výroba).

Životní prostředí lze v okrese charakterizovat jako mírně poškozené. I když se situace v posledních 10 letech značně zlepšila, patří okres v rámci Jihočeského kraje k nejvíce zatíženým emisemi z průmyslových aglomerací.

„Okres“ *Jindřichův Hradec* je svou rozlohou 1 944 km² největším okresem v České republice. Rozkládá se na jihovýchodě Čech a jeho jižní hranice tvoří zároveň státní hranici s Rakouskem

Podstatnou část okresu pokrývají žuly a granodiority Českomoravské vrchoviny. Ústřední masiv části Jihlavských vrchů a Novobystřická vrchovina vytvářejí předěl území okresu, který na východě přechází ve značně rozčleněnou pahorkatinu Dačickou, protékanou po celé délce Moravskou Dyjí, a na západě v obdobnou pahorkatinu Jindřichohradeckou, kterou protéká řeka Nežárka. Odlišným prvkem v pahorkatinném charakteru povrchu okresu je Třeboňská pánev, která má mírně zvlněný reliéf jen při okrajích. Nadmořská výška zde dosahuje 400 - 500 m. Ploché pánevní reliéf a malý spád toků Lužnice a Nežárky je příčinou vzniku rozsáhlých rašeliníšť a významné rybníkářské oblasti.

Podnebí okresu ovlivňují rozsáhlé vodní plochy, které jsou velkými akumulátory tepla, regulují množství srážek i zchlazování. Nejteplejší oblastí je Třeboňská pánev,

mezi relativně chladnější oblasti patří Studenecko v okolí Javořice. Průměrná roční teplota se pohybuje mezi 6 a 8°C. Západní větry přinášejí dostatečné množství celoročních srážek.

Území okresu není bohaté na surovinové zdroje. Největší surovinovou základnu tvoří ložiska štěrkopísků podél řek Lužnice a Nežárky, živcových písků u Halámek, žáruvzdorných jílu u Klikova a bělošedých jílu v okolí Lomnice nad Lužnicí. V okolí Branné a Příbrazi se nachází ve větším rozsahu rašelina. Důležitým surovinovým zdrojem pro okres Jindřichův Hradec jsou lesy, které zaujímají 38% z celkové plochy okresu.

Okres Jindřichův Hradec je okresem průmyslově zemědělským. Ke konci roku 2001 bylo v okrese zaregistrováno 16 291 ekonomických subjektů z toho 12 229 soukromých podnikatelů, 1 353 soukromých rolníků, 1 063 obchodních společností, 244 zahraničních osob. Zemědělská půda představuje rozlohu 92 252 ha, 47,5% z celkové plochy okresu. Rostlinná výroba je zaměřena na obiloviny, brambory a píce. V živočišné výrobě převažuje chov prasat a skotu. V okrese má dlouholetou tradici především zpracovatelský průmysl, má zde zastoupení například potravinářský průmysl, textilní průmysl, zpracování dřeva, strojírenství a ostatní průmysl (výroba kancelářských potřeb).

Vzhledem k tomu, že území okresu nemělo nikdy charakter průmyslově vyspělé oblasti, můžeme životní prostředí hodnotit v rámci republiky jako méně poškozené. Je proto celkově vhodnější pro rozvoj ekologického zemědělství než okres českobudějovický.

4.2.2 Analýza ekologického zemědělství - mikroregion

V mikroregionu je celkem evidováno 32 ekologických zemědělců. Z celkového počtu 32 ekozemědělců, kterým byly zaslány dotazníky, bylo vráceno celkem 9 vyplněných dotazníků. Návratnost je 28%. Jako důvod nízké návratnosti byla ekologickými zemědělci uváděna vysoká administrativní zátěž a nedůvěra v dotazníkové šetření.

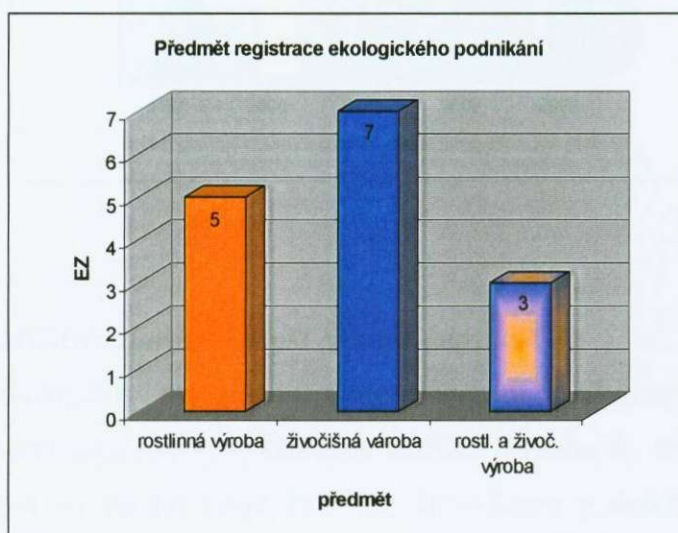
Předmět registrace (otázka č. 1)

Stejně tak jako v celém Jihočeském kraji, převažuje i zde živočišná výroba nad rostlinnou.

7 ekologických zemědělců má jako předmět registrace živočišnou výrobu, u 5 je předmětem registrace rostlinná výroba a 3 se věnují jak rostlinné tak živočišné produkci.

Živočišná výroba je hlavně zaměřena na chov skotu bez tržní produkce mléka, dále je zastoupen chov ovcí, koz a koní. Rostlinná produkce se zaměřuje na ošetřování trvalých travních porostů, výrobu sena a senáže.

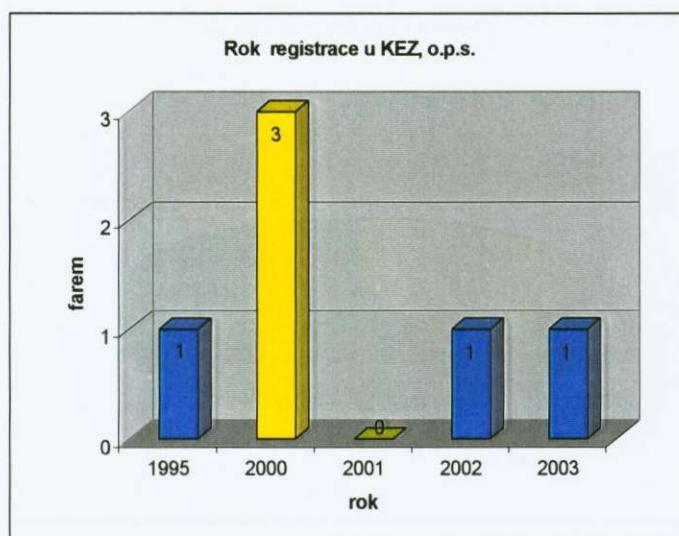
Graf 30 - Předmět registrace ekologického podnikání

Registrace u KEZ, o.p.s. (otázka č. 2)

Největší počet nově registrovaných ekologických podnikatelů vykazuje rok 2000, kdy se zaregistrovaly 3 farmy. Ostatní roky vykazují stále stejný počet nově registrovaných (1). Co se týče registrace, je vývoj v mikroregionu stejný jako vývoj v celém kraji.

Graf 31 - Rok registrace u KEZ, o.p.s.

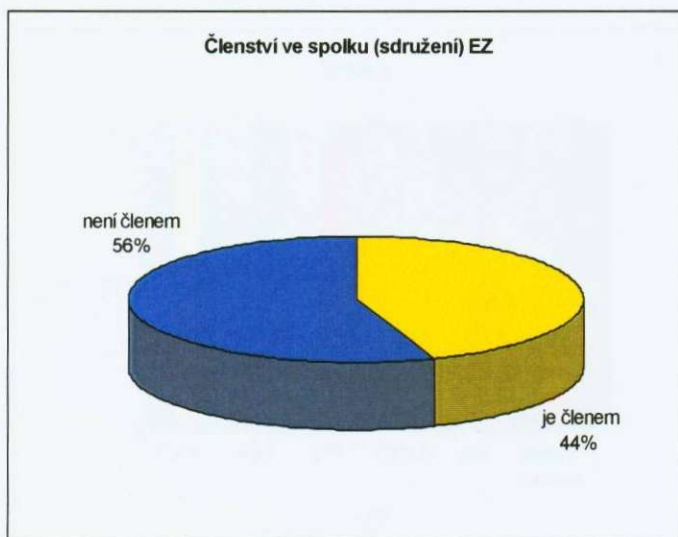
Ekologické zemědělství: hlavní/ vedlejší činnost (otázka č. 3)

Všichni ekologičtí zemědělci v analyzovaném mikroregionu vykonávají zemědělskou činnost jako hlavní výdělečnou aktivitu (Příloha 8). Sledovaná oblast se v tomto směru liší od celého kraje, kde pro 20% farem podnikání v ekologickém zemědělství představuje činnost vedlejší.

Členství ve sdružení ekologických zemědělců (otázka č.4)

V oblasti převažují ekologičtí zemědělci, kteří nejsou členy spolku nebo sdružení. V případě členství je 100% zastoupení sdružení Pro-Bio. Mikroregion vykazuje od kraje jen o 5% větší členství ve sdružení ekologických zemědělců.

Graf 32 - Členství ve spolku (sdružení) ekologických zemědělců

Zapojení ekofarmy do programu „AGROENVI“ opatření (otázka č. 5)

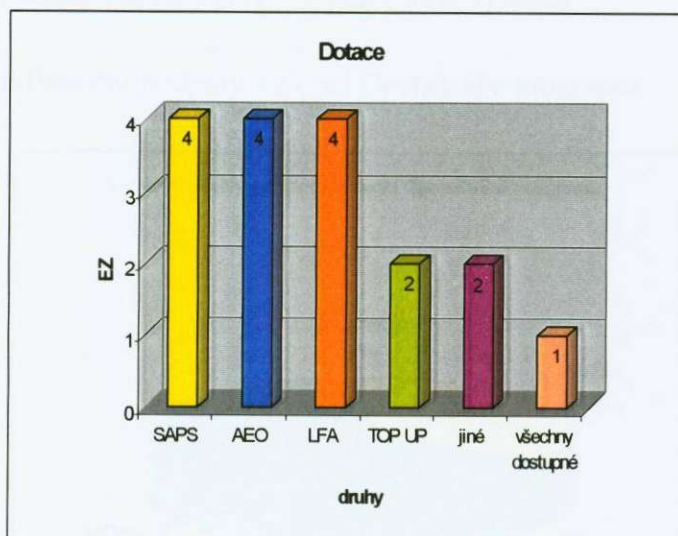
Zapojení ekofarmy do programu „AGROENVI“ opatření (jak v kraji, tak ve sledované oblasti) bylo 100% (Příloha 8), ale průměrná spokojenost s tímto programem se lišila. Mikroregion ohodnotil průměrnou spokojenost známkou 2,44 a celý kraj byl ohodnotil spokojenost známkou 2,71.

Dotace (otázka č. 6)

Podnikatelé nejvíce čerpají státní dotace SAPS, AEO, LFA. Dále využívají možnosti Top-up a jiné (ČSCHZ, OVEKO) nebo jak uvedli, všechny, které mohou získat.

Ekologičtí zemědělci (jak v kraji, tak v mikroregionu) využívají všech typů dotací, které mohou získat. I když v dotazníku hodnotí úroveň dotací známkou „dobře“, uvítali by vyšší dotace pro podporu svého podnikání.

Graf 33 - Využití státních dotací

Pokrytí nákladů dotacemi (otázka č. 7)

Spokojenost s výší dotací 34% ekologických zemědělců ohodnotilo známkou 2, 33% známkou 3 a 33% známkou 4 (Příloha 8). Průměrné hodnocení úrovně spokojenosti s dotacemi činí v mikroregionu 3,00. Průměrná úroveň hodnocení spokojenosti s dotacemi je v kraji vyšší (2,73).

Operační program (otázka č. 8)

Převažující část ekologických zemědělců (67%) doposud nevyužila podporu v rámci Operačního programu. Projekt vypracovalo prostřednictvím profesionální agentury 50% dotázaných a 50% vypracovalo projekt samostatně (Příloha 8). Hlavní překážky v získání finanční podpory dle ekologických zemědělců jsou v administrativě, ve velké finanční náročnosti na vypracování projektu a v tom, že podpory nejsou zálohovány.

Jak v kraji, tak v mikroregionu je stejné procento ekofarek, které nevyužily finanční podporu v rámci Operačního programu. Ekofarek, které využily finanční podporu, je v mikroregionu o 11% více než v kraji celkem. V případě zájmu o operační program či jiný program, si projekt nechají vypracovat profesionální agenturou,

aby měli větší jistotu, že projekt bude schválen. Tato skutečnost může souviset s nižší úrovní vzdělání ekozemědělců (převažuje kategorie vyučen).

Graf 34 – Využití finanční podpory v rámci Operačního programu

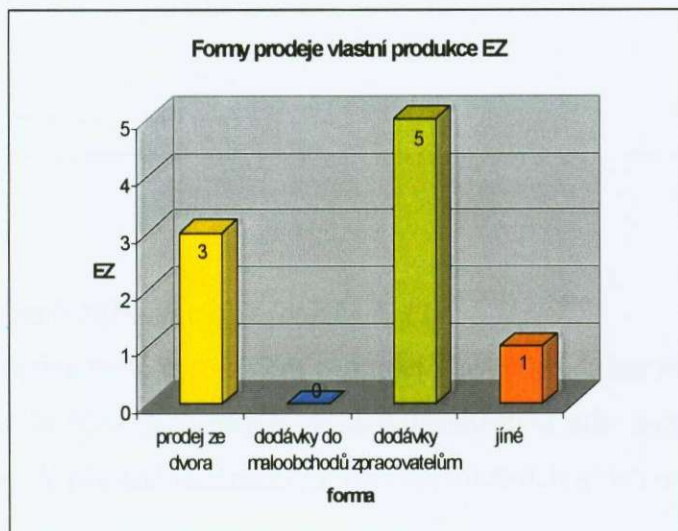

Prodej produkce (otázka č. 9)

Ekologičtí podnikatelé jednoznačně odpověděli, že vlastní produkci prodávají (Příloha 8). Nejvíce producentů prodává prostřednictvím formy dodávek zpracovatelům nebo prostřednictvím prodeje ze dvora.

Situace u prodeje v mikroregionu a v kraji, je rozdílná, protože v kraji někteří ekologičtí podnikatelé v kraji svou produkci neprodávají.

Graf 35 - Formy prodeje vlastní produkce

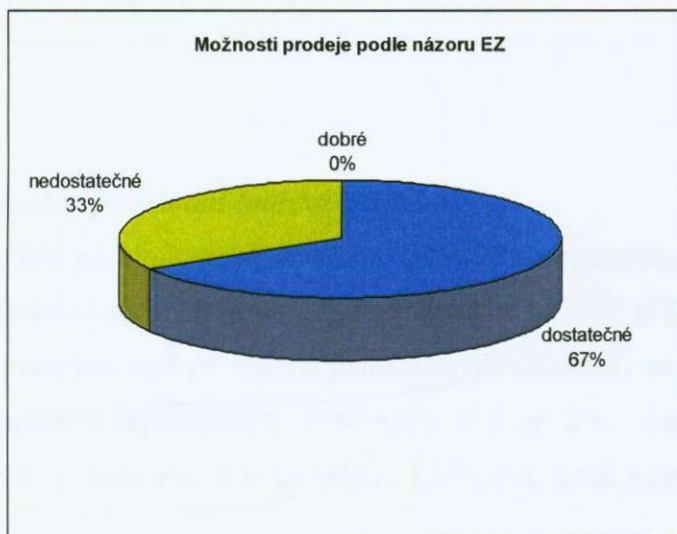
Názor ekologických zemědělců na prodejní možnosti (otázka č. 10)

Ekologičtí podnikatelé ve vybraném mikroregionu hodnotí možnosti prodeje v 67% případů jako dostatečné a 33% se domnívá, že možnosti prodeje jsou nedostatečné a mělo by dojít k podstatnému zlepšení. Hlavní důvody nespokojenosti plynou z nedostatečných skladovacích prostor, z malé výkupní ceny produktů a úplné absence jatek pro ekologickou produkci živočišné výroby.

Většina dotazovaných uvažuje o dalších možnostech produkce na farmě. Chtějí se zaměřit na rozšíření stávající produkce např. o produkci sena, nebo na provozování agroturistiky na farmě.

Mikoregion zastává částečně odlišný názor než kraj, kde ekologičtí podnikatelé jsou přesvědčeni ve větší míře o nedostatečných možnostech prodeje (53%). V mikroregionu mají ekologičtí zemědělci alespoň určitým vyhovujícím způsobem odbyt zajištěn. Přesto 33% „regionálních“ ekologických zemědělců nespokojených s možnostmi odbytu naznačuje, že i zde je nutné současné distribuční formy dále optimalizovat.

Graf 36 - Možnosti prodeje

Prodej produkce na lokálních trzích (otázka č. 11)

Ekologičtí podnikatelé mají zájem o prodej vlastní produkce na lokálních trzích. Možnost by využilo 45% dotázaných, 44% dotázaných o tuto možnost nemá zájem a 11% dosud neví. V případě možnosti prodeje na lokálních trzích mají největší zájem

o prodej ze dvora, ale uplatnění své produkce by uvítali i v prodeji do místní obchodní sítě nebo dodávek do vývařoven (Příloha 8).

V mikroregionu není tak patrný zájem o prodej produkce na lokálních trzích ve srovnání s celým krajem. Mikroregion je výrazněji přesvědčen o tom, že možnosti prodeje jsou dobré. Pro kategorii „nespokojených“ s možnostmi prodeje v mikroregionu je ale lokální odbyt perspektivní myšlenkou.

Graf 37 – Zájem o prodej na lokálních trzích

Kontrola ekologického podnikání (otázka č. 12)

Nejvíce kontrol na ekologické farmě je prováděno organizací KEZ, o.p.s. a to 62% ze všech uskutečněných. Další pořadí dle frekvence je: SVS (38%), HS (0%), jiné (0%). Většinou je na ekofarmě provedena jedna nebo dvě kontroly za rok od organizace KEZ, o.p.s. a průměrná spokojenost zemědělců s ní je 2,11. Organizací SVS je prováděna kontrola jednou ročně a průměrné hodnocení spokojenost s kontrolou je 2,33.

Spokojenost s činností organizací (otázka č. 13)

Dotazovaní hodnotili organizace téměř vždy kladně. Průměrně hodnotili spokojenost s organizací SZIF známkou 2,33, Zemědělskou agenturu známkou 1,78,

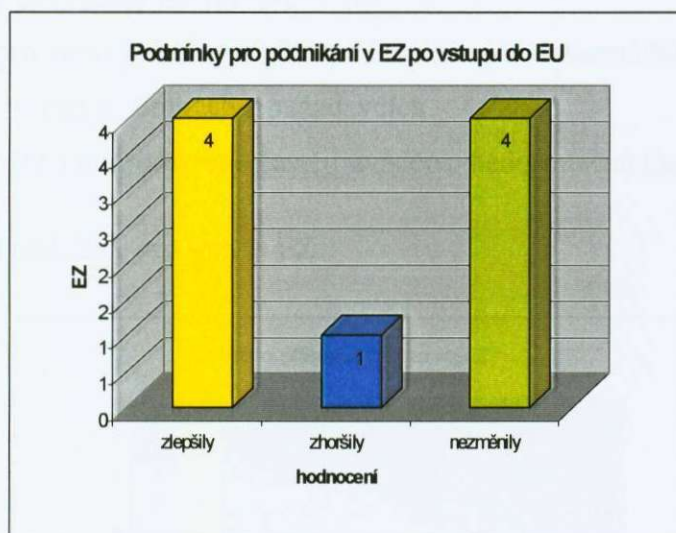
RERu 2,50 a Ministerstvo zemědělství 2,43. Nemají zkušenost se společností RERA (Regionální rozvojová agentura), kterou z toho důvodu nejsou schopni ohodnotit.

Změna podmínek v ekologickém zemědělství po vstupu do EU (otázka č. 14)

Došlo zde ke shodě mezi počtem odpovědí, že se podmínky se vstupem do EU nezměnily a názorem, že došlo ke zlepšení podmínek. Ke zhoršení došlo zejména v oblasti možnosti vývozu komodit či oblasti administrativy, naproti tomu došlo ke zlepšení platebních podmínek.

Mikroregion vykazuje optimističtější názory na změnu podmínek v ekologickém zemědělství se vstupem ČR do EU než kraj. V kraji převažuje názor, že ke změně nedošlo nebo došlo ke zhoršení podmínek.

Graf 38 - Podmínky v ekologickém zemědělství po vstupu do EU

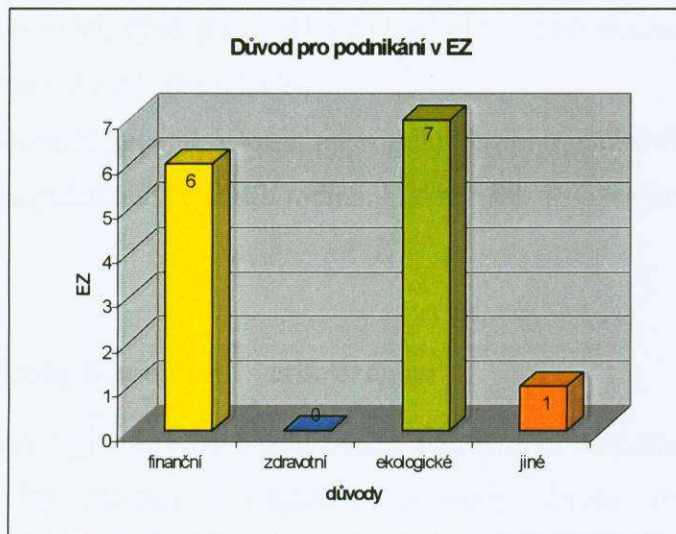

Důvody pro ekologický způsob hospodaření (otázka č. 15)

Hlavními důvody jsou v mikroregionu (obdobně jako v celém kraji) důvody ekologické – ekologicky způsob hospodaření v krajině a finanční. Přitom očekávání z podnikání se u 67% dotázaných splnila.

Jak v kraji, tak v mikroregionu uvádějí ekologičtí podnikatelé stejnou motivaci, proč začali podnikat v ekologickém zemědělství. Liší se však úroveň splnění očekávání. Ta je v regionu o 14% vyšší.

Graf 39 – Důvod pro ekologické zemědělství

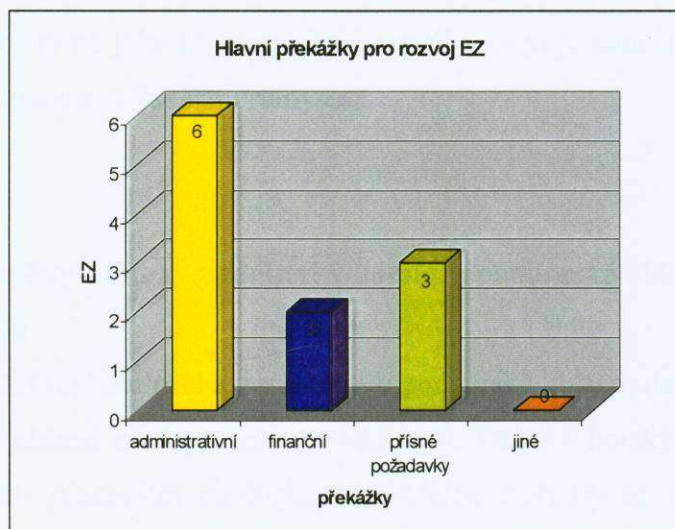

Hlavní překážky pro rozvoj EZ (otázka č. 16)

Překážky pro rozvoj ekologického podnikání vidí ekozemědělci v mikroregionu v administrativě, přísných limitech a požadavcích.

V kraji je oproti mikroregionu častěji uváděna nedostatečná finanční podpora.

Graf 40 - Hlavní překážky pro rozvoj EZ

Základní statistické údaje

Obecně by mohl být ekologický zemědělec v mikroregionu charakterizován jako člověk ve věku 41-50 let, vyučen a na jeho podnikání se podílí rodina. Na své ekofarmě zaměstnává 1-2 zaměstnance (Příloha 7).

Ekologický zemědělec, jak v kraji, tak v mikroregionu je člověk ve stejné věkové kategorii a na jeho podnikání se podílí rodina. Liší se však dosaženým vzděláním.

4.2.3 Analýza výroby biopotravin - mikroregion

Ve vybraném regionu se nacházejí pouze dva výrobci biopotravin. První podnik nemá dosud žádný záznam o osvědčení produkce. Druhý podnik se zabývá zpracováním listu břízy bělokoré.

V mikroregionu je tedy produkce zastoupena zcela minimálně, proto by se měly vytvářet pro podniky programy, které by je motivovaly k výrobě biopotravin.

Příčinou malého rozvinutí zpracovatelských kapacit je chybějící tradice malokapacitní výroby, minimální zkušenosti, vysoká cena technologií, obtížné získávání úvěrů, malá informovanost o možnosti využití podpor z národních a evropských programů.

Na trhu je zaznamenán růst prodeje biopotravin. U lidí roste povědomí o bioproduktech, a proto tyto produkty začínají více vyhledávat. Samotné ekologické zemědělství však vnímá jako hlavní překážku svého rozvoje nedostatečnou síť, často i úplnou absenci zpracovatelského průmyslu.

4.2.4 Analýza ekologického zemědělství v horské a podhorské oblasti - mikroregion

I když se část regionu nachází v horské a podhorské oblasti, dosud zde nevznikla žádná aktivita v oblasti ekologického zemědělství. Šanci v horských a podhorských oblastech by měli především ekologičtí zemědělci, kteří by se věnovali produkci živočišné i rostlinné výroby. Rostlinná produkce by se měla zaměřit na péči o trvalé travní porosty a obnovení původního krajinného rázu přírody. Zatravňování se musí přednostně uplatňovat u půd hůře obdělávatelných s menší přirozenou úrodností, mělkých, kamenitých, extrémně těžkých s vyšší hladinou podzemní vody a dále u půd

erozně ohrožených na svazích nebo v záplavových území, a to zejména v drsnějších a srážkově bohatších vyšších polohách. Živočišná produkce v těchto oblastech by se zaměřila na extenzivní pastevní hospodářství s masným a mladým skotem, která by navázala na vytvořené pastviny.

V minulých letech byly hlavně vypláceny dotace od Ministerstva zemědělství pro podniky hospodařící v těchto oblastech na zatravňování orné půdy, údržbu luk a pastvin v kulturním stavu spolu s podporou chovu skotu bez tržní produkce mléka.

Shrnutí závěrů z dotazníkového šetření (ekologické zemědělství: mikroregion - Jihočeský kraj)

V Jihočeském kraji je celkem evidováno 105 ekologických zemědělců. Jedná se tedy o 13% z celkového počtu ekologických podnikatelů registrovaných u kontrolních organizací. V kraji i ve vybraném mikroregionu převažuje živočišná výroba nad rostlinnou, ale řada podnikatelů se věnuje živočišné i rostlinné produkci.

Podnikání v ekologickém zemědělství vykonává v kraji 80% dotázaných jako hlavní činnost, což je méně v porovnání s vybraným mikroregionem, kde pro všechny dotázané je ekologické zemědělství hlavní výdělečnou činností.

V obou úrovních dotazníkového šetření je patrná převaha ekologických zemědělců, kteří nejsou členy spolku (sdružení) ekologického zemědělství. V případě členství se pak stávají ve 100 % členy Pro-Bia.

Všechny ekofarmy jsou zapojeny do programu „AGROENVI“ a spokojenost s tímto programem hodnotí průměrnou známkou 2,67.

Ekofarmy využívají nejvíce dotací SAPS, LFA, AEO, Top – Up a jiné (ČSCHZ, OVEKO). Obecně lze říci, že ekologičtí zemědělci využívají všech typů dotací, které mohou získat. Spokojenost s vyšší dotací – průměrná známka 2,73.

Z průzkumu je zřejmé, že ekologičtí zemědělci málo využívají finanční podporu v rámci Operačního programu či jiných programů, zejména z důvodu administrativní náročnosti vypracování projektu a počáteční velké finanční náročnosti. V případě zájmu o program si projekt nechají vypracovat profesionální agenturou, pro větší jistotu jeho schválení.

Z výzkumu vyplývá, že převážná část ekologických zemědělců svoji produkci prodává. Nejčastější formou prodeje je dodávka zpracovatelům nebo prodej ze dvora.

V kraji však převažuje názor o nedostatečných možnostech prodeje (53%), zatímco v mikroregionu převažuje názor o dostatečných možnostech prodeje (67%).

V kraji je patrnější celkový zájem ekologických zemědělců o prodej na lokálních trzích (59%). Konkrétně by měli zájem o prodej ze dvora a do místní obchodní sítě. U mikroregionu je zhruba 50% zájem o využití možnosti prodeje na lokálním trhu. Převládá zde jednoznačně možnost prodeje ze dvora.

Ekologický zemědělec je nejvíce kontrolován od organizace KEZ, o.p.s., která provádí kontrolu 1-2krát za rok. Průměrná spokojenost s KEZ, o.p.s. je vyjádřena známkou 2,32. Hodnocení dalších organizací: SZIF (2,27), Zemědělská agentura (1,90), Ministerstva zemědělství (3,03) a RERA (2,70).

U ekologických zemědělců dochází ke shodě, že se podmínky pro podnikání v ekologickém zemědělství po vstupu do EU nezměnily. Druhý nejčastější názor je však v Jihočeském kraji a mikroregionu odlišný. V Jihočeském kraji: podmínky se zhoršily, v mikroregionu: podmínky se zlepšily; kraj je tak v této oblasti mírně pesimistický.

Hlavními důvody, proč se dotazovaní stali ekologickými zemědělci, jsou důvody ekologické a finanční. Očekávání spojená s podnikáním v ekologickém zemědělství se jim v podstatě splnila.

V kraji i v mikroregionu je za hlavní překážku rozvoje ekologického podnikání považována „administrativa“. Další omezující překážku pro rozvoj ekologického podnikání vidí ekologičtí zemědělci v kraji ve finančních možnostech a přísných požadavcích i limitech. Naproti tomu v mikroregionu jsou přísné limity a požadavky více zdůrazněny než finanční možnosti.

Ekologický zemědělec v Jihočeském kraji je člověk ve věku 41-50 let středoškolského vzdělání, průměrně má 2 zaměstnance a na podnikání se podílí rodina.

Ekologického zemědělce v mikroregionu můžeme charakterizovat jako člověka ve věku 41-50 let, vyučeného a na jeho podnikání se podílí rodina. Na své ekofarmě zaměstnává 1-2 pracovníky.

Vyhodnocení hypotéz

Velký počet ekologických farem v Jihočeském kraji.

V kraji je relativně velký počet ekologických farem. Celkem je v ČR evidováno 836 ekologických zemědělců z toho 105 se nachází ve sledované oblasti. Vzhledem ke stavu životního prostředí je v Jihočeském kraji ještě vysoký potenciál pro rozvoj ekologického zemědělství.

Nerovnoměrné rozmístění ekofarek v Jihočeském kraji.

Největší zastoupení ekologických farem se nachází v oblasti Šumavy, kde není poškozené životní prostředí, nachází se zde rozsáhlé plochy trvalých travních porostů, důležitá je i možnost využití finanční kompenzace LFA.

Nedostatečné zpracovatelské kapacity v rámci Jihočeského kraje.

Zcela nevyhovující jsou zpracovatelské kapacity. Z celkového počtu 136 výrobců biopotravin v 4R je v Jihočeském kraji registrováno jen 7 výrobců (z toho pouze 4 s certifikovanou produkcí). Ekologický zemědělec je často nucen prodat svou produkci jako konvenční.

Nevyhovující distribuční síť bioprodukce.

V Jihočeském kraji se potvrdila nedostačující distribuční síť biopotravin. 53% ekologických zemědělců v kraji uvádí, že odbytové možnosti jsou nevyhovující. Možnosti odbytu jsou hodnoceny průměrnou známkou 4,41.

Nedostatečné využívání podpor a programů pro ekologické zemědělství z důvodu neinformovanosti nebo administrativní náročnosti.

Tato hypotéza byla potvrzena dotazníkovým šetřením, kdy většina ekologických zemědělců si stěžuje na administrativní náročnost a nedostatek informací v souvislosti se získáváním dotací a finančních podpor. Stát málo informuje o možnostech, které by mohli ekologičtí zemědělci využít. Řešením by mohly být např. semináře, školení, bezplatné poradenství.

5 ZÁVĚR

Česká republika se musí flexibilněji přizpůsobovat trendům v oblasti ekologického zemědělství, které jsou známé z vyspělých tržních ekonomik a podporovat rozvoj ekologických aktivit. Dnes uváděný cílový podíl ekologického způsobu hospodaření je cca 10-15% k roku 2010.

Z globálního pohledu je nutné pozitivně hodnotit všechny aspekty ekologického podnikání na půdě (nejenom produkce zdravých potravin, ale i pozitivní vztah k hospodářským zvířatům, péče o krajinu, pracovní příležitosti v regionech s často minimální nabídkou pracovních míst apod.).

Dynamika rozvoje trhu biopotravin je v současné době vysoká, některé země EU uvádí až 20% meziroční nárůst. Lze konstatovat, že je přímo závislá na příznivé (nepříznivé) dotační politice jednotlivých států. Toto vysoké tempo vykazuje v současné době i ČR. Rozvoj trhu bioproduktů však probíhá velmi nekoordinovaně a lze se domnívat, že při zachování tohoto trendu nedojde k žádoucímu rovnoměrnému rozvoji trhu biopotravin.

Rozvoj ekologického zemědělství a produkce biopotravin zároveň předpokládá existenci dlouhodobě se vyvíjející poptávky. Musí pokračovat rostoucí zájem o bioprodukcii ze strany spotřebitelské veřejnosti. Cesta k vytvoření žádoucí nabídky bioproduktů na českém trhu byla úspěšně zahájena. Chybí však koncepční podpora dalšího rozvoje. Bez dotačních forem pomoci a zlepšení kooperace zainteresovaných subjektů je další efektivní vývoj nereálný.

Ekologické zemědělství plní v ČR stále převážně funkci ochrannou a podstatně méně již funkci produkční.

V souvislosti se zhoršujícím se životním prostředím v bezprostředním okolí a následně i zdravotním stavem, dospívá část populace k žádoucí orientaci na "zelenou" spotřebu. I v podnikatelské sféře na celém světě sílí povědomí odpovědnosti vůči životnímu prostředí v souladu s myšlenkou společensky odpovědného podnikání.

Je důležité si uvědomit, že pokud by konvenční výrobci měli zahrnovat do nákladů vyšší environmentální dopady svých aktivit, ztratili by na trhu výhody

v cenové oblasti. Perspektivní cestou může být i podpora pro malé a střední podniky (tj. i ekologické farmy).

Podmínky pro další rozvoj ekologického zemědělství v podmínkách Jihočeského kraje (vybraný mikroregion):

- 1) Charakter krajiny a struktura půdního fondu zde vytváří předpoklady pro uplatnění alternativních způsobů hospodaření na půdě a v krajině.
- 2) Rozloha půdního fondu využitelného v současných podmínkách pro ekologické zemědělství je dostatečná a je zřejmé, že zejména v produkčních oblastech jsou značné rezervy.
- 3) V souvislosti se změnami ve struktuře celého národního hospodářství vč. zemědělství se bude zvyšovat význam ekologického zemědělství nejen z hlediska jeho produkčních funkcí, ale zejména mimoprodukčních funkcí (např. tvorba krajiny).
- 4) Spotřebitelskou poptávku po biopotravinách je nutno sladit se strukturou ekologické zemědělské produkce a výroby biopotravin.
- 5) Ekologické zemědělství dosud nevyniká druhovou pestrostí. Produkce by zde mohla být rozšířena zejména o biovejce, drůbeží maso, mléčné výrobky z kravského a ovčího mléka, kořenovou či košťálovou zeleninu, brambory, luštěniny, obilniny (pohanka, proso, potravinářská pšenice, žito), přadné či energetické rostliny, méně náročné druhy ovoce apod. Podmínkou je však existence zpracovatelských provozů (malokapacitní provozy pekárenské, uzenářské, mlékárenské apod.) a dobře fungující distribuční síť.
- 6) České ekologické zemědělství by mělo více využívat prostředků z tzv. strukturálních fondů EU.
- 7) V neposlední řadě se vstupem do EU rozšířily potencionální možnosti prodeje výrobků a surovin z ekologického zemědělství na spotřebitelském i zemědělském

trhu EU (lze využít teritoriální blízkosti německého a rakouského trhu biopotravinami).

- 8) K rozvoji ekologického zemědělství by přispělo zjednodušení administrativy a zlepšení přístupu k finančním zdrojům.
- 9) Rozšíření možností prodeje, které byly označeny jako nedostatečné, využitím společného odbytu dotačně podpořeného HRDP (zakládání skupin výrobců) nebo lokálním odbytem s možností podpory ze strany místní akční skupiny (MAS – program LEADER+).
- 10) Ekologičtí podnikatelé by mohli více využívat členství ve spolcích či sdruženích pro získávání aktuálních informací i prosazování společných zájmů.

6 ABSTRAKT

One of the definitions of ecological agriculture says that it is a well-balanced agro-ecosystem of a sustainable character, based on local and renewable resources. Ecological agriculture is a special type of farming subsidized and legislatively supported by both the Czech Republic and EU.

The bachelor work deals with the analysis of ecological agriculture and bio-food production in the selected South Bohemian region (former districts of České Budějovice and Jindřichův Hradec). Mountain and submontane areas of the South Bohemian region are analysed separately – in connection with research of the Agricultural faculty MSM 6007667806.

Using a questionnaire survey I found information testifying to an inadequate level of subsidies, small membership in associations and corporations, administrative exigence, unsatisfactory level of manufacturing and undeveloped distribution network.

Following the deficiencies found I gave recommendations for further development of ecological agriculture in the given region.

7 SEZNAM LITERATURY

- Literatura 1: MOUDRÝ, J. a PRUGAR, J. Kvalita, zpracování a odbyt bioproduktů. 1. vyd. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. 2001. 152 s. ISBN 80-7040-526-0
- Literatura 2 : MOUDRÝ, J. a KOL. České biopotraviny. 1. vyd. Praha : Nadace pro organické zemědělství FOA, Ministerstvo zemědělství ČR. 1994. 192 s.
- Literatura 3 : NEUERBURG, W. a PADEL, S. Ekologické zemědělství v praxi. 1. vyd. Praha : FAO Ministerstvo zemědělství a výživy ČSR. 1994. 476 s.
- Literatura 4: www.mze.cz
- Literatura 5: Zákon č. 242/2000 Sb.
- Literatura 6: Vyhláška Ministerstva zemědělství č. 53/2001 Sb.,
- Literatura 7: MOUDRÝ, J. Přejchod na ekologický způsob hospodaření. 1.vyd. Praha: Institut výchovy a vzdělání Ministerstva zemědělství ČR, 1997. 48 s. ISBN 80-7105-134-9.
- Literatura 8 : PETR, J. DLOUHÝ, J. a KOL. Ekologické zemědělství. 1.vyd. Praha: Zemědělské Nakladatelství Brázda, 1992. 305 s. ISBN 80-209-0233-3
- Literatura 9: ROZSYPAL, R. Kontrola a certifikace v ekologickém zemědělství. Ekologické listy. 1998. č.1. s.2. Příloha týdeníku Zemědělské listy. 1998. č.20.
- Literatura 10: ROZSYPAL, R. Zásady a kontrola v ekologickém zemědělství. Bulletin ekologického zemědělství. č. 12. 1999. s. 10.
- Literatura 11: Zpravodaj KEZ 1 /2001. Kontrola a osvědčování v ekologickém zemědělství. KEZ, o.p.s. Chrudim. 2001.
- Literatura 12: DVORSKÝ, J. A KOL.,: Zpravodaj KEZ. č. 6, KEZ o.p.s. Praha. 2003.
- Literatura 13 Výroční zpráva KEZ 2004. KEZ o.p.s. Chrudim. 2004.
- Literatura 14: www.kez.o.p.s.cz
- Literatura 15: www.pro-bio.cz
- Literatura 16: www.albio.cz ,
- Literatura 17: Bulletin ekologického zemědělství: Prodej biopotravin. Manuál pro prodejce biopotravin. Svaz ekologických zemědělců Pro-bio, Šumperk. 2001.

Literatura 18: PRUGAR, J. České biopotraviny. 1. vyd. Praha : Ministerstvo zemědělství
ČR. 1994. 197 s.

Literatura 19: Legislativa ekologického zemědělství v ČR. Sborník referátů „10 let
ekologického zemědělství v ČR“. ČZU, Praha, 1999.

Literatura 20: URBAN, J., ŠARAPATKA, B. A KOL.,: Ekologické zemědělství,
Ministerstvo životního prostředí, Praha 2003.

Literatura 21: Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do r. 2010

8 PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha 1	Vzor certifikátu
Příloha 2	Žádost o certifikaci ekologického výrobku
Příloha 3	Dotazník pro ekologického zemědělce
Příloha 4	Dotazník pro výrobce biopotravin
Příloha 5	Mapa vymezení horských a podhorských oblastí
Příloha 6	Grafické znázornění výstupů z dotazníkové šetření: Jihočeský kraj
Příloha 7	Grafické znázornění výstupů z dotazníkové šetření: horské a podhorské oblasti
Příloha 8	Grafické znázornění výstupů z dotazníkové šetření: mikroregion

Příloha 1

OSVĚDČENÍ O PŮVODU BIOPRODUKTU
 podle ust. § 22 zákona č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství
CERTIFICATE OF ORIGIN
in accordance with § 22 of the Law of organic farming in Czech Republic No. 242/2000
PRODUKT EKOLOGICKÉHO ZEMĚLSTVÍ
PRODUCT OF ORGANIC FARMING
 Ex. 2 / 04

Producent / Producer
 Registrační číslo / No. of registration
 Adresa / Address
 Produkt / Product
 Rok sklizení, prodaje / Year of harvest / sale
 Osvědčení o původu bioproduktu
 The certificate of origin of bioproduct in accordance with § 22 article 3 of the Law of organic farming in Czech Republic No. 242/2000

Bio produkt
 Množství / Quantity
 Produkt s přechodného období / Conversion? (ANYS, NO, YES, NO)

Posuzovatel / Notifier
 Kontrola ekologické udržitelnosti, osvědčení, že vaše uvědomě bioproduktu byly vyprodukovány podle standardů ekologického zemědělství
 Certification and inspection of KRE, s.p.a., declares that above named bioproducts were produced in accordance with standards of organic farming, regulated by the Law of organic farming in Czech Republic No. 242/2000

Tento osvědčení je ekologický podnikatel povinen uchovávat po dobu 5 let od uplynutí kalendářního roku, ve kterém bylo pořízeno, podle § 27 odst. 5 zákona
 Producer of the products has to keep this certificate for 5 years, irrespective of issuing this document, in a form to be submitted with § 27 article 5 of the Law of organic farming in Czech Republic No. 242/2000

©

Kontrola ekologické udržitelnosti
 certifikace zemědělství
 Certification and Inspection Body KRE, s.p.a.

Příloha 2

	KEZ o.p.s. Poděbradova 909, 537 01 CHRUDIM, telefon a fax 469 622 249, e-mail:inspekce@kez.cz	F-146 - E
	Oddělení certifikace	1.3. 2005 strana 1 z 1

Podnik – jméno, název:		Číslo KEZ:
Označení provozovny:		

+ Žádost o certifikaci ekologického výrobku

Obchodní název výrobku:					
Druh výrobku:					
Předpokládaná roční produkce, na kterou požadují certifikát		MJ (t, tis.l)		Plánované datum zahájení výroby/ uvádění do oběhu:	
Složení výrobku (receptura)					
Suroviny zemědělského původu pocházející z ekologického zemědělství (E) nebo přechodného období (P)	Původ suroviny E/P	% ve výrobku	Suroviny zemědělského původu nepocházející z ekologického zemědělství	% ve výrobku	
Celkem % surovin E+P			Celkem % surovin K		

Seznam nezemědělských surovin (pomocných a přídatných látek, doplňkových látek apod.)

.....

Datum vyplnění :

Podpis odpovědné osoby :

Šedé plochy nevyplňujte !

Dotazník pro ekologické podnikatele

Dovolujeme si Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku. Tento dotazník bude zdrojem vstupních informací pro bakalářské práce na téma „Analýza výrobní a odbytové kapacity bioproduktů ve vybraných mikroregionech“, navazující na výzkumný záměr ZF JU MSM 6007665806. Výsledky budou předány zainteresovaným organizacím kraje jako podklad pro vytváření podmínek efektivnějšího podnikání v oblasti ekologického zemědělství.

Garantem průzkumu je Katedra obchodu Zemědělské fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Označte, prosím, Vámi vybrané odpovědi „zakroužkováním“, resp. vypište odpověď na vyznačený řádek.

1. Jaký je předmět registrace Vašeho ekologického podnikání?

a) rostlinná výroba

b) živočišná výroba

Uveďte, prosím, konkrétní aktivity:

.....
.....
.....

2. Od jakého roku jste registrován u KEZ, o.p.s.?

3. Podnikání v ekologickém zemědělství je Vaše:

a) hlavní činnost (nad 50%)

b) vedlejší činnost

4. Jste členem spolku / sdružení ekologických zemědělců?

a) ano

b) ne

Pokud ano, jakého?

a) Pro-Bio

b) Libera

c) jiný (např. odbytový)

.....

5. Je Vaše ekofarma zapojena do programu „AGROENVI“ opatření?

a) ano

b) ne

c) připravujeme

Uveďte, prosím, jak jste s tímto programem spokojeni:

1 2 3 4 5

(Hodnocení dle klasické školní stupnice: 1 – zcela spokojen, 5 – zcela nespokojen.)

6. Jaké státní dotace využíváte?

.....

Jste spokojen s jejich celkovou výší?

1 2 3 4 5

7. Uveďte, prosím, jakou část nákladů Vám tyto dotace přibližně pokrývají:

..... %

8. Využil jste již finanční podpory v rámci Operačního programu (či jiných programů), podal jste konkrétní projekt na nákup strojů, stavební investice apod.?

a) ano b) ne c) připravujeme

• Projekt jste vypracoval: a) sám b) využil služeb prof. agentury

• Jaké vidíte hlavní překážky v získávání finanční podpory?

.....
.....

• Jak byste zhodnotil celkový význam rozvojových programů a s nimi spojených zdrojů finančních podpor pro české (ekologické) zemědělství:

.....
.....

9. Prodáváte Vaši produkci?

a) ano (přibližný % podíl tržní produkce) b) ne

Pokud ano, jaké formy prodeje využíváte?

- a) prodej ze dvora
- b) dodávky do maloobchodů
- c) dodávky zpracovatelům
- d) jiné, jaké?

10. Možnosti prodeje jsou dle Vašeho názoru:

a) dobré b) dostatečné c) nedostatečné

• Jaká část Vaší produkce je nejhůře obchodovatelná, uveďte, prosím, hlavní důvody:

.....
.....

- Jaké jsou další potenciální možnosti produkce farmy?

.....

.....

11. Měl byste zájem o prodej Vaší produkce na tzv. lokálních trzích (prodej do místní obchodní sítě, dodávky do vývařoven, prodej ze dvora apod., do vzdálenosti cca 50 km)?

- a) ano b) ne c) nevím

Pokud ano, podtrhněte, prosím, konkrétní formu lokálního odbytu uvedenou v otázce.

12. Jak často je na Vaší ekofarmě prováděna kontrolní činnost?

dozorový orgán	počet kontrol do roka	spokojenost s průběhem kontrol z Vašeho pohledu				
KEZ, o.p.s.	1	2	3	4	5
SVS	1	2	3	4	5
HS	1	2	3	4	5
.....	1	2	3	4	5

Hlavní nedostatky kontrol z Vašeho pohledu:

.....

13. Jak jste spokojen s činností těchto organizací?

SZIF	1	2	3	4	5
Zemědělské agentury	1	2	3	4	5
RERA	1	2	3	4	5
Ministerstvo zemědělství	1	2	3	4	5

14. Podmínky pro podnikání v ekologickém zemědělství se po vstupu do EU podle Vás:

- a) zlepšily, v čem?
-
- b) zhoršily, v čem?
-
- c) nezměnily
-

15. Vyberte, prosím, důvody proč jste se stal ekologickým zemědělcem :

- a) finanční: možnost využití státních podpor pro ekozemědělce
- b) zdravotní
- c) ekologické: šetrný způsob hospodaření ke krajině
- d) jiné.....

Splnila se Vaše očekávání:

- a) ano b) ne

.....

16. Jaké vidíte hlavní překážky pro rozvoj ekologického zemědělství?

- a) administrativní (povinné evidence, žádosti)
 - b) finanční (nedostatečná finanční podpora)
 - c) přísné požadavky, limity
 - d) jiné
-

Prosíme o uvedení základních statistických údajů pro následné zpracování a vyhodnocení dotazníku:

➤ **Název a sídlo farmy:**

➤ **Váš věk:**

- a) do 20 let
- b) 21 - 30 let
- c) 31 - 40 let
- d) 41 - 50 let
- e) 51 - 60 let
- f) 61 a více

➤ **Vaše vzdělání?**

- a) základní
- b) vyučen
- c) středoškolské
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské

➤ **Počet zaměstnanců na ekofarmě:**

➤ **Podílí se na Vašem podnikání rodina?**

- a) ano
- b) ne
- c) částečně

Pokud ano, počet pomáhajících členů rodiny:

➤ **Počet ha zemědělské a orné půdy:**

..... ha z.p. ha o.p.

% trvalých travních porostů

➤ **Počet ks hospodářských zvířat:**

skot

prasata

ovce

kozy

drůbež

jiné

➤ **Roční objem tržní produkce Vaší ekofarmy**

druh produkce

objem ve fyzických jednotkách (t, l, ks)

.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....

Souhlasím s neanonymním zpracováním dat: a) ano b) ne

Závěrem bychom Vám chtěli poděkovat za čas a spolupráci při vyplňování tohoto dotazníku.

Příloha 4

Dotazník pro výrobce biopotravin

Dovolujeme si Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku. Tento dotazník bude zdrojem vstupních informací pro bakalářské práce na téma „Analýza výrobní a odbytové kapacity bioproduktů ve vybraných mikroregionech“. Výsledky budou předány všem zainteresovaným organizacím kraje jako podklad pro vytváření podmínek efektivnějšího podnikání v oblasti výroby biopotravin.

Garantem průzkumu je katedra obchodu Zemědělské fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Označte, prosím, Vámi vybrané odpovědi „zakroužkováním“, resp. vypište odpověď na vyznačený řádek.

1. Označte, prosím, oblasti Vašich výrobních aktivit v oblasti ekologického zemědělství a výroby biopotravin:

a) rostlinná výroba	b) živočišná výroba
c) mlékárenská produkce	d) masná produkce
e) mlýnská produkce	f) pekárenská produkce
g) zpracování ovoce a zeleniny	h) zpracování sóji a luštěnin
ch) výroba čajových směsí	i) jiná

Uveďte, prosím, konkrétní produkci:

.....

.....

2. Od kterého roku se zabýváte výrobou biopotravin?

3. Od jakého roku jste registrován u KEZ, o.p.s.?

4. Uveďte, prosím, počet certifikovaných výrobků Vaší firmy:

5. Podnikání v oblasti výroby biopotravin je Vaše:

- a) hlavní činnost (nad 50%) b) vedlejší činnost

6. Jste členem spolku / sdružení ekologických zemědělců?

- a) ano b) ne

Pokud ano, jakého ?

a) *ProBio*

b) *Libera*

7. Využil jste již finanční podpory v rámci Operačního programu (či jiných programů), podal jste konkrétní projekt (nákup strojů, stavební investice apod.)?

a) *ano*

b) *ne*

c) *připravujeme*

• **Projekt vypracovali:** a) *pracovníci firmy* b) *profes. agentura*

• **Jaké vidíte hlavní překážky v získávání finanční podpory?**

.....
.....

• **Jak byste zhodnotil celkový význam rozvojových programů a s nimi spojených zdrojů finančních podpor pro rozvoj zpracovatelských kapacit v oblasti biopotravin:**

.....
.....

8. Jaké formy odbytu využíváte, jaké je procentuální zastoupení odběratelů Vaší produkce?

Odběratel:	% podíl na odbytu celkem:
<i>velkoobchod</i>	
<i>specializované prodejny (zdravá výživa)</i>	
<i>supermarkety, hypermarkety</i>	
<i>další zpracovatelé</i>	
<i>prodej ze dvora</i>	
<i>jiný, jaký</i>	
.....	

9. Jak byste hodnotili spolupráci s odběrateli Vašich bioproduktů?

odběratel:

spokojenost:

velkoobchod

1 2 3 4 5

specializované prodejny (zdravá výživa)

1 2 3 4 5

supermarkety, hypermarkety

1 2 3 4 5

další zpracovatelé

1 2 3 4 5

(Hodnocení dle klasické školní stupnice: 1 – zcela spokojen, 5 – zcela nespokojen)

10. Možnosti odbytu jsou dle Vašeho názoru :

a) dobré

b) dostatečné

c) nedostatečné

- **Jaká část Vaší produkce je nejhůře obchodovatelná, uveďte, prosím, hlavní důvody:**

.....

.....

- **Zvažujete rozšíření produkce Vaší firmy? Pokud ano, v jaké oblasti?**

.....

.....

11. Využil byste rád možnosti odbytu Vašich produktů na tzv. lokálních trzích (prodej do místní obchodní sítě, dodávky do vývařoven, prodej na místních trzích, prodej ze dvora apod. do vzdálenosti cca 50 km)?

a) ano

b) ne

c) nevím

Pokud ano, podtrhněte, prosím, konkrétní formu lokálního odbytu uvedenou v otázce.

12. Využíváte při výrobě, resp. distribuci biopotravin některé z forem regionální výrobní či odbytové kooperace (družstva, spolky apod.)?

a) ano

b) ne

c) připravujeme

Pokud ano, uveďte, prosím, konkrétní formu:

.....

13. Využíváte vlastní výrobní značku pro Vaše biopotraviny?

a) ano

b) ne

c) připravujeme

Pokud ano, uveďte, prosím, slovní podobu:

.....

14. Věnujete se propagaci Vašich bioproduktů?

a) ano

b) ne

c) připravujeme

Pokud ano, uveďte, prosím, konkrétní formy:

.....

.....

.....

15. Zabýváte se vývozem své produkce do zahraničí?

a) ano

b) ne

c) připravujeme

Pokud ano, do jakých států?

16. Jak často je na Vaší ekofarmě prováděna kontrolní činnost?

dozorový orgán	počet kontrol do roka	spokojenost s průběhem z Vašeho pohledu				
KEZ, o.p.s.	1	2	3	4	5
SVS	1	2	3	4	5
HS	1	2	3	4	5
SZPI	1	2	3	4	5
.....	1	2	3	4	5

Hlavní nedostatky kontrol z Vašeho pohledu:

.....
.....
.....

17. Jak jste spokojen s činností organizací:

organizace:	spokojenost:				
SZIF	1	2	3	4	5
RERA	1	2	3	4	5
Mze	1	2	3	4	5
Pro-Bio	1	2	3	4	5
.....	1	2	3	4	5

18. Jak celkově hodnotíte úroveň nabídky biopotravin na českém trhu?

1 2 3 4 5

19. Jak hodnotíte kvalitu českých biopotravin ve srovnání se zahraničními? A proč?

a) lepší

b) stejná

c) horší

d) nemám názor

.....
.....

**20. Změnila se, dle Vašeho názoru, po vstupu do EU pozice výrobců biopotravin v ČR?
Pokud ano, v čem?**

a) zlepšila se

b) zhoršila se

c) zůstala stejná

.....
.....
.....

21. Jaké vidíte hlavní překážky pro rozvoj výroby biopotravin?

- administrativní
- finanční (nedostatečná finanční podpora)
- přísné požadavky, limity
- jiné

Upřesněte, prosím:

.....

.....

22. Můžete, prosím, uvést důvody, proč jste se rozhodl vyrábět biopotraviny? Splnila se Vaše očekávání z podnikání v oblasti výroby biopotravin?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Prosíme o uvedení základních statistických údajů pro následné zpracování a vyhodnocení dotazníku.

Název a sídlo firmy:

Počet zaměstnanců (případně počet spolupracujících členů rodiny):

.....

Přibližný roční obrat:

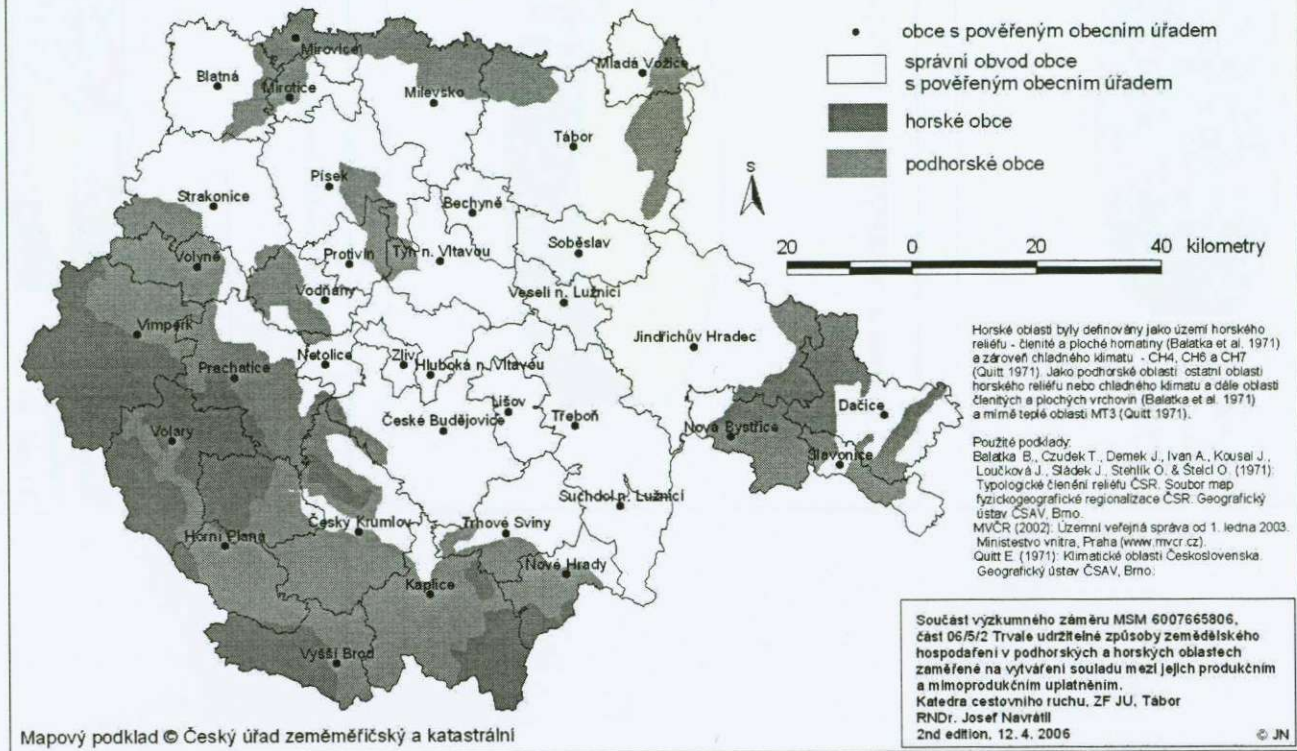
Za firmu dotazník vyplnil:

Pozice ve firmě:

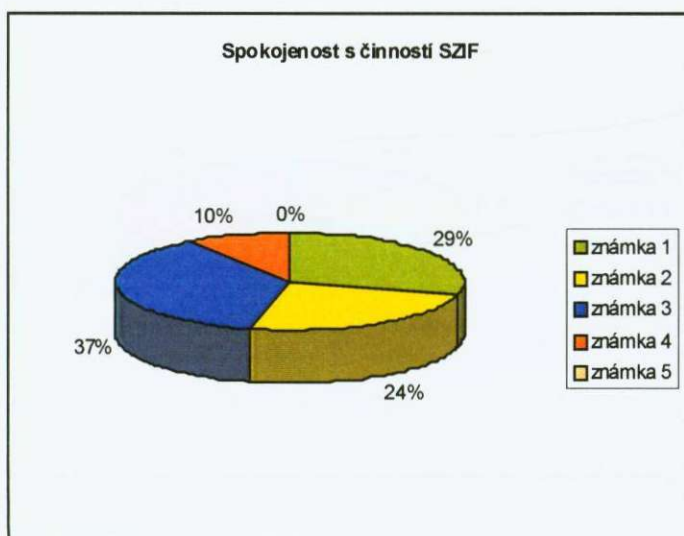
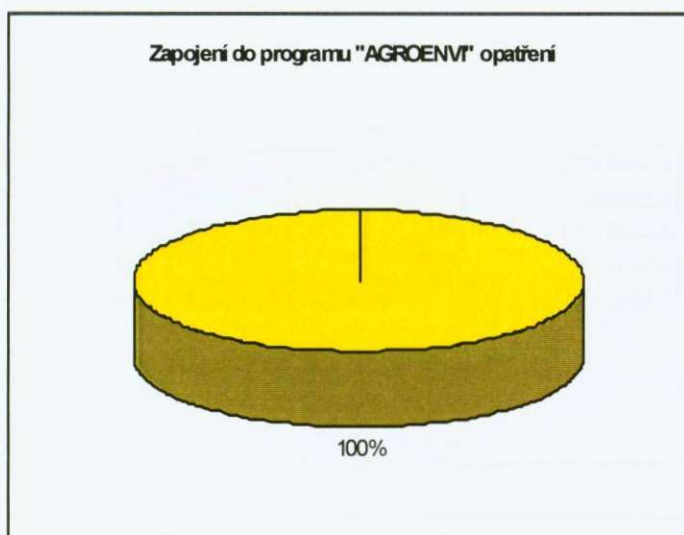
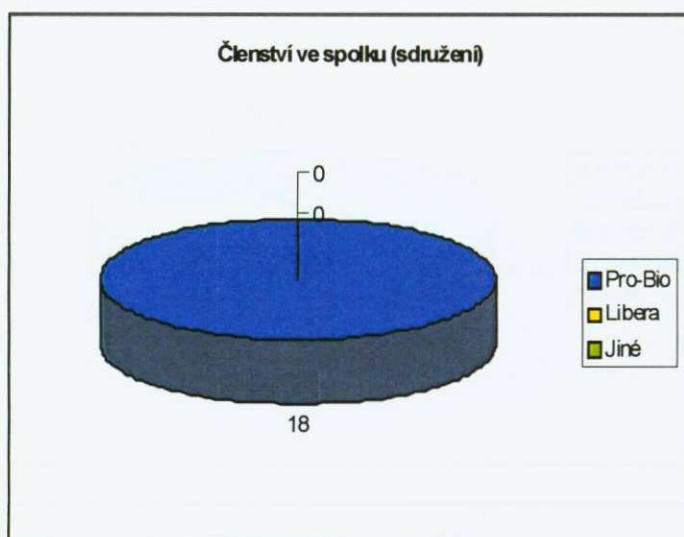
Souhlasím s neanonymním zpracováním dat: a) ano b) ne

Závěrem bychom Vám chtěli poděkovat za čas a spolupráci při vyplňování tohoto dotazníku.

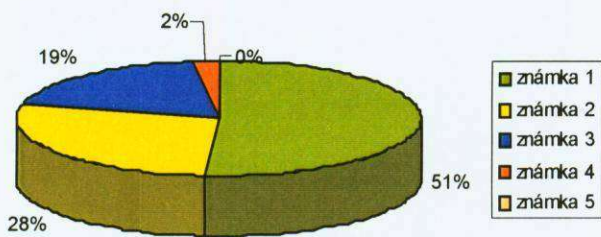
Horské a podhorské oblasti podle typu reliéfu a klimatu.

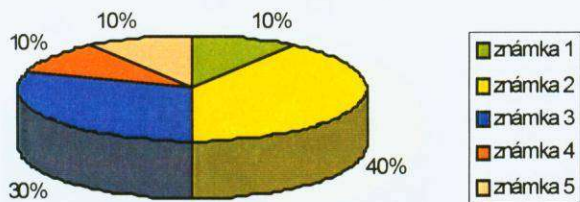
Příloha 6

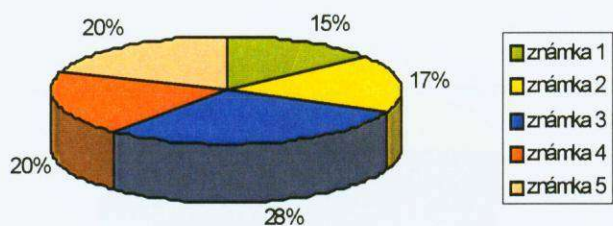
Spokojenost s činností Zemědělské agentury

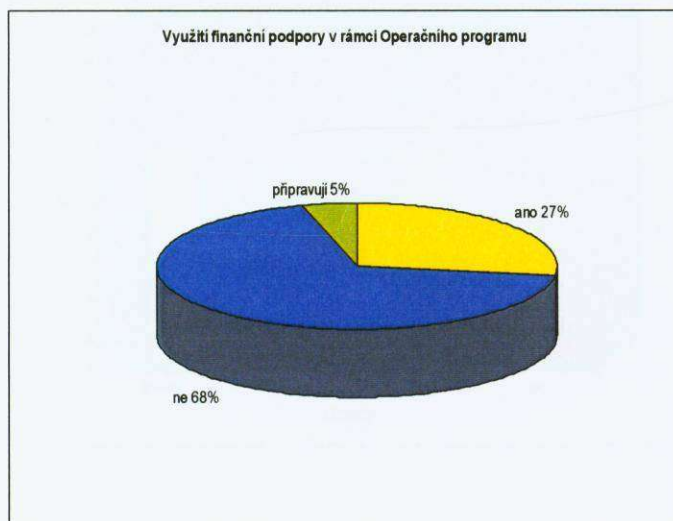
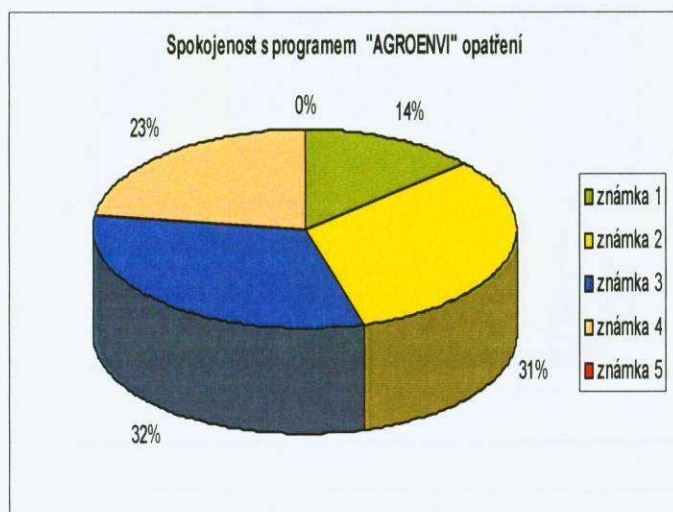
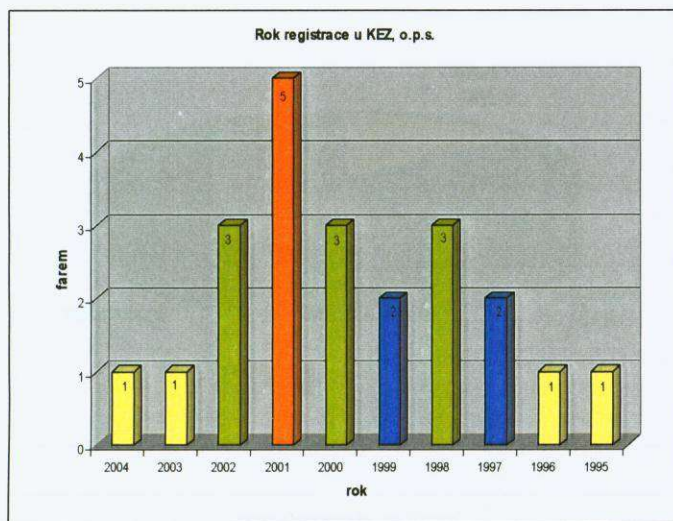
Spokojenost s činností RERA

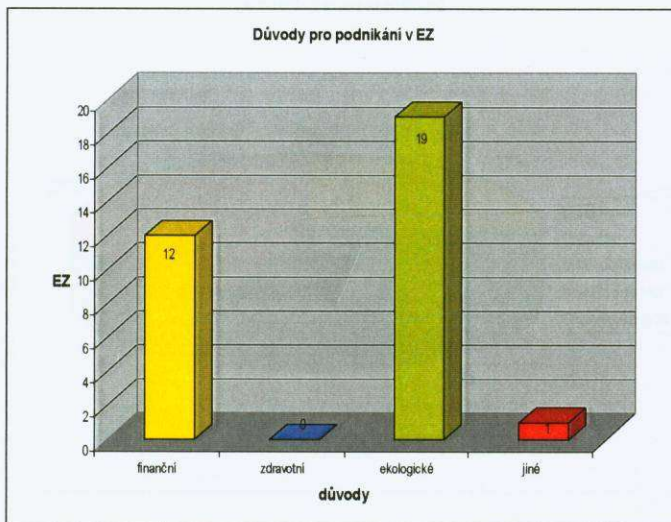
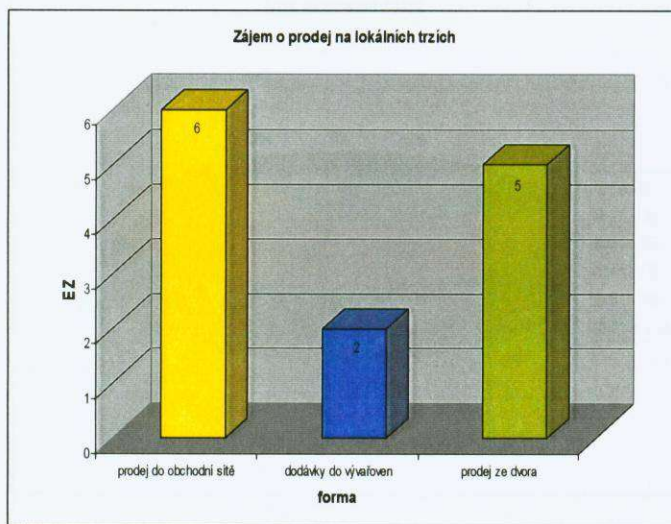
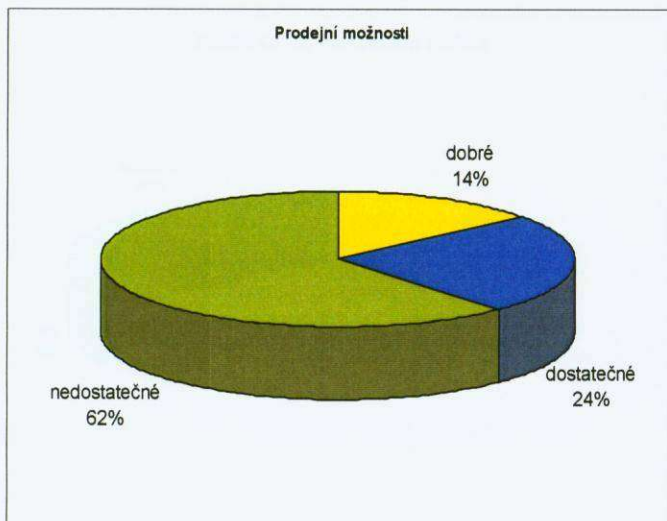

Spokojenost s činností Ministerstva zemědělství

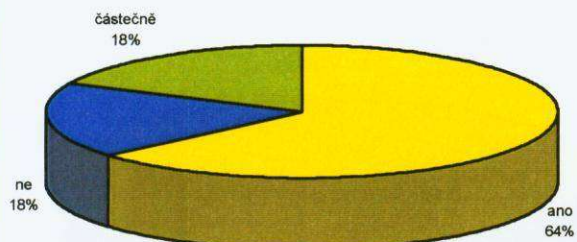

Příloha 7

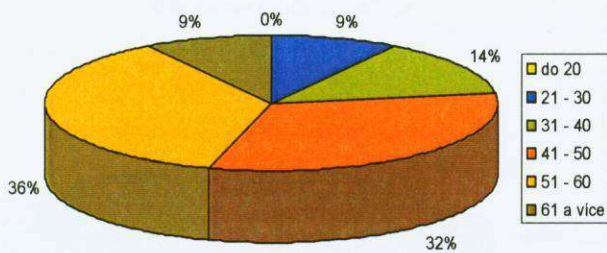

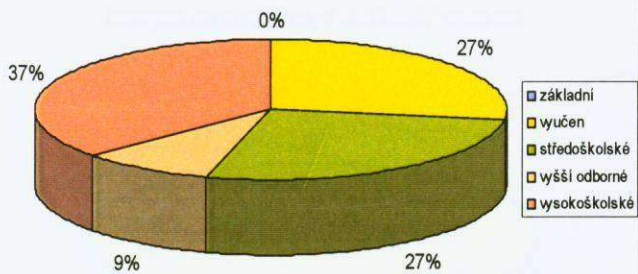
Podílí se na podnikání rodina

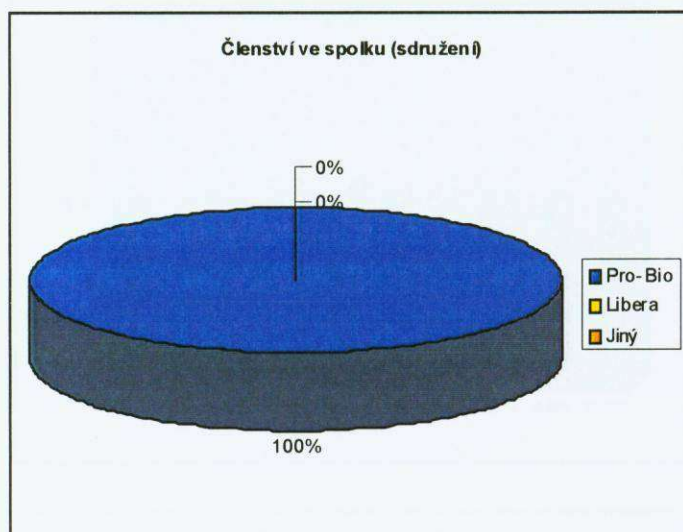
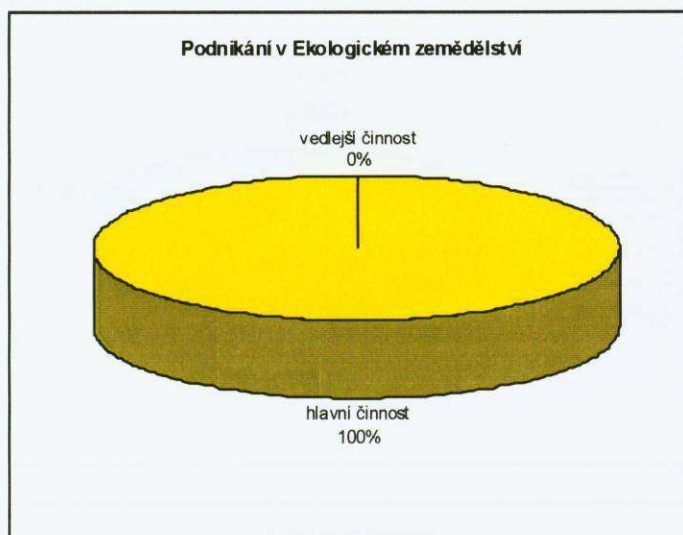
Věk ekozemědělců

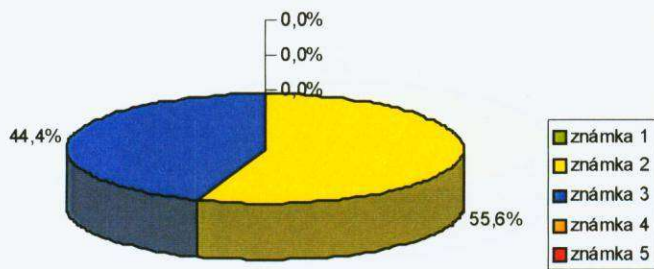
Vzdělání ekozemědělců

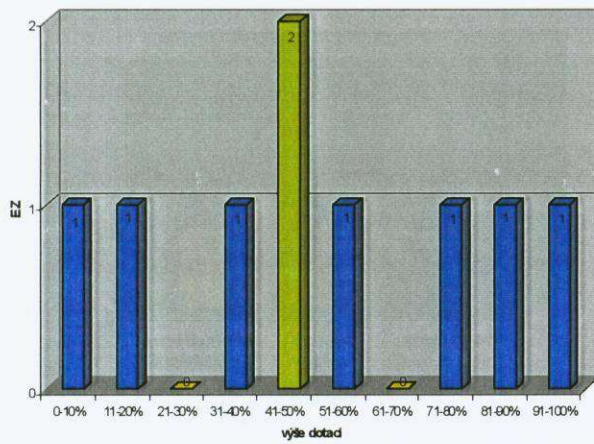
Příloha 8

Spokojenost s programem AGROENVI

Pokrytí nákladů dotacemi

Projekt vypracovali

